

Forum for Samtidshistories Intervjuprosjekt

Transkribering av intervju med

WENCHE FROGN SELLÆG

10. januar 2006

Intervjuere:

Helge Danielsen

Tore Grønlie

Grete Brochmann

Transkribert av

Mia Harlyng

Redigert av

Jan Gausemel

Forum for Samtidshistorie
Institutt for arkeologi, konservering og historiske studier
Universitetet i Oslo
November, 2006

Helge Danielsen: Ja, Wenche Frogn Sellæg, vi er glad for at du kunne komme hit i dag, og takker for at du har sagt ja til å være med på intervjuprosjektet vårt. Du har hatt en omfattende og mangfoldig politisk karriere, i tillegg til at du har gjort mange andre ting både før og under og etter din politiske karriere, og vi skal prøve å belyse flere spørsmål knyttet til dette i løpet av dagen. Og jeg tenkte at vi kunne begynne med å snakke litt om hvordan du kom inn i politikken. I det skriftlige materialet vi har, så ser vi at du begynner på lokalt nivå, og så kommer du inn på riksnivå etter hvert. Jeg lurte på om du kunne si litt om hvordan den veien var, og litt om overgangen fra lokalpolitikk og rikspolitikk, og –

Wenche Frogn Sellæg: Min lokalpolitiske bakgrunn er jo temmelig tynn vil jeg si. Jeg er blitt valgt inn først i kommunestyret i Namsos, men jeg flyttet jo fra Namsos samme høst, så det medførte ett kommunestyremøte. Jeg var også leder av Namsos Høyre da, en veldig kort periode, flyttet ut til nabokommunen Overhalla, hvor jeg en periode satt som varamedlem til kommunestyret og møtte vel i to kommunestyremøter. Så på det lokale nivå så har jeg hatt relativt liten egen erfaring. Mitt engasjement i politikken, det var kulturpolitikken. Og det var jo ekspedisjonssjef Aanderaas barn vil jeg si, nemlig det utvidede kulturbegrep som kom på midten av 1970-tallet, hvor idretten ble tatt inn som en del av det utvidede kulturbegrep. Jeg hadde da en bakgrunn som landslagsspiller i håndball, og derfor på en måte representerte jeg den nye utvidelsen av dette kulturbegrepet. Det var en helt ny skapning i politiske organ i 1970-årene, og da lå det jo heller ikke noen høy prestisje i å være kulturpolitiker. Det gjorde jo, følte jeg på den tiden, at Høyre som i Nord-Trøndelag var et veldig lite parti, de fikk kulturstyret som sin oppgave fordi det var ingen andre partier, tror jeg, som på en måte – de prioriterte andre ting først. Og da de plutselig skulle besette dette med en person, så så de straks til landslagsspilleren i håndball. Det var vel i grunnen det.

Så jeg var vel apolitisk, jeg, helt jeg kom inn som leder av kulturstyret i Nord-Trøndelag. Men det ble mitt utgangspunkt, rett og slett en plattform videre, for jeg ble veldig engasjert i politikk gjennom det arbeidet, enda det var lite partipolitisk. Så det var vel det som var min hovedbakgrunn. Og jeg har nå i ettertid også tenkt at i løpet av den perioden, så møtte jeg Lars Roar Langslet som jo var meget sentral i Høyre på den tiden. Sterkt verdikonservativ som han var. Jeg møtte ham en eneste gang før jeg traff ham i regjeringen, og da var vi på et møte i Nord-Trøndelag Høyre, hvor han snakket om kulturpolitikk, og jeg oppdaget at hans kulturpolitikk var på en måte helt annen enn den vi drev ute. Han kom fra det urbane miljø, han snakket om eliten, om kulturen, kvaliteten, veldig viktige ting. Men vi som arbeidet i et

fylke som vårt, med primærnæringene som kanskje hovedgrunnlag, vi så en mye større bredde i kulturen. Det var ikke minst amatørvirksomheten, en blomstrende musikk, teatervirksomhet, som skjedde over hele fylket. Altså en veldig bred kultur som engasjerte folk, men som kanskje ikke lå på den kvaliteten som man vanligvis tenkte på når man snakket om kunst og kultur. Og vi fikk en ganske viktig diskusjon den gangen vi to, om dette, og vi ble veldig gode venner selv om vi var veldig uenige.

Og jeg har på en måte – jeg tror det har senere preget hele min inngang i det politiske liv, at jeg kom fra en helt annen kultur og et helt annet miljø enn det etablerte Høyre. Og det ser jeg når jeg nå, dere har gitt meg anledningen på en måte til å prøve å se dette i sammenheng. Så jeg kan på en måte følge dette sporet hele veien, at jeg ble det urbane Høyre - nei, Bunads-Høyre har man kalt det, kystens, bygdenes, altså den nye velgermassen som kom til Høyre i 1981. Det var på en måte det som var min base. Det var mitt utgangspunkt. Og det er blitt veldig tydelig for meg.

Så kan man jo da spørre hvordan det fører derfra inn i rikspolitikken, og det gjør det av og til med kjempesprang. Da Willoch skulle danne regjering i 1981, så var nå jeg den siste brikken som falt på plass. Og det tror jeg var veldig klart for Willochs politikk, han ville satse på det som var sikkert, det han kjente, de som var dyktige, og han hadde masse av dem rundt seg. Åtte av regjeringens medlemmer kom jo fra Oslo, og så det var vel bare fire av sytten som ikke på en måte enten hadde vært i Stortinget eller var valgt inn. Jeg var jo da valgt inn som annen varamann, slik at han satset på det sikre. Så da regjeringsspekulasjonene begynte, og de begynte å ringe til meg og lokalavisen skrev, så var jeg helt uforberedt. Og jeg gjorde det jo ikke enkelt for meg heller, for jeg sa jo, har jeg nå sett når jeg ser tilbake i lokalpressen, for eksempel at jeg har ikke politisk tyngde til å gå inn i regjeringen. Det var en uke før jeg gikk inn. Og jeg sa også at det er klart at Willoch satser på erfarne folk, han ville aldri satse på meg. Det står det også skrevet. Og til lokalradioen sa jeg: ”Han er jo ikke så dum at han satser på et så ukjent kort.” Så jeg ble oppringt to dager senere og spurt om jeg fremdeles syntes at Willoch var dum. Men altså, en sånn sak som i dag hadde blitt en stor sak, sikkert, om den hadde blitt slått opp, gjengitt i radio, fjernsynssendinger, at jeg hadde sagt at Willoch var dum, ikke sant, to dager før jeg gikk inn i regjeringen – det var på en måte ikke på tale den gangen, man ville ødelegge for en statsråd som var på vei inn med å slå opp sånn. Man la ikke ut snubletråder i starten. Og det har jeg ofte tenkt på at disse uttalelsene her, som jo var veldig kompromitterende også for den personen som skulle gå inn i regjeringen, det ble aldri brukt. Det står der. Svart på hvitt i lokalavisen. Men pressen brukte det ikke. Og absolutt ikke lokalt,

for der var man jo stolt av å få en statsråd fra Nord-Trøndelag, det var jo prestisje i det. Slik at det forteller meg også at ting har endret seg en god del.

Man kan si at grunnen til at jeg i det hele tatt ble – og nå er det jeg som snakker mye her, men grunnen til at jeg i det hele tatt kom inn, det tror jeg skyldtes at jeg hadde truffet tre av regjeringens medlemmer før. Det var Langslet, som jeg fortalte, den andre var Thor Listau, som hadde hatt et treningsseminar for nye kandidater som kanskje skulle komme på Stortinget, med sånn presse- og TV-drilling, hvor jeg gjorde det særdeles dårlig. Jeg fikk veldig mye påpakning av Thor Listau for mine forsøk på TV-opptreden, så jeg oppfattet jo på en måte ikke han som noen sterk talsmann for min person. Men Willoch selv hadde jeg truffet en gang, og det var nok et ganske betydningsfullt møte, for i 1981 følte man jo at Høyres velgergrunnlag var blitt mye bredere enn før. Og for å markere det så valgte Høyre å åpne valgkampen sin i Steinkjer i Nord-Trøndelag. Altså det fylket som aldri hadde hatt en stortingskandidat på egen liste, det svakeste fylket for Høyre. Der valgte Willoch å starte sin valgkamp den 11. eller 12. august 1981. Og da ble vi lokale kandidater, jeg var nummer to på stortingslisten, vi ble utspurt i radioen, og han kom og skulle senere utspørres da, men han satt da i bil fra Værnes til Steinkjer og hørte på den lokale utspørringen av oss. Og det gikk veldig mye på abortsaken. Det var jo veldig avgjørende for om det ble trepartiregjering eller høyreregjering. Så selv om saken for lengst var avgjort i stortingsgruppen, så lå den jo der, som en slags verkebyll for om det skulle bli regjering eller ikke, og alt som ble sagt om abortspørsmålet, ble brukt for og imot i dette med trepartisamarbeid. Så det var på en måte en balansegang hvordan man uttrykte seg her, og han var veldig fornøyd med det jeg hadde sagt om abortsaken.

Grete Brochmann: Og hva sa du?

Wenche Frogn Sellæg: Nei, altså, jeg kan vel si at min oppfatning her – jeg har jo alltid tilhørt den verdikonservative fløyen. Jeg har aldri hatt noen vansker med å føle meg hjemme i Langslets fløy, som dere nevner her som en fløy, og jeg var imot den abortloven den gang, slik den da var blitt vedtatt. Jeg var imot fri abort. Jeg var imot kvinnens rett til alene å bestemme. På den annen side så er jeg lege. Og jeg følte at jeg som lege hadde jo heller ikke noen stort bedre mulighet til å avgjøre om kvinnen skulle få abort eller ikke. Altså, jeg hadde jo sittet i den situasjonen selv, at som medlem av en nemnd, som lege så skulle jeg gi råd om hvorvidt hun skulle få abort eller ikke. Det var akkurat like vanskelig for meg.

Og for på en måte å komme ut av dette dilemmaet, så prøvde jo Høyre å lage et regelverk hvor man skulle ha obligatorisk rådgivning for alle kvinner som søkte abort. Man ønsket å lage et økonomisk nettverk, et praktisk nettverk, slik at hvis kvinnen ville føre barnet frem, så skulle det økonomisk og praktisk ligge til rette for det. Og hun skulle gjennom en obligatorisk rådgivning. Hva den skulle inneholde, ble senere en diskusjon for regjeringen, og det var et vanskelig spørsmål. Men nettopp denne balansegangen at verken en ny nemnd eller at kvinnen selv skulle bestemme, men prøve å finne en vei hvor den endelige avgjørelsen tross alt lå hos kvinnen, men hun var blitt hjulpet, styrket, ikke påvirket. Og det er klart, det er ikke lett dette her, på en måte å gi en obligatorisk rådgivning som ikke påvirker. Vi så alle disse problemene. Men det var altså min vei gjennom dette her. Jeg ønsket ikke å endre loven, men jeg ønsket å gi kvinnene mye sterkere, hva skal vi si? – gjøre henne på en måte sterkere i det valget hun skulle ta, som ofte kunne være et valg som ble tatt i en kanskje litt vanskelig, opphisset situasjon. Så det var vel i grunnen, tror jeg, det viktigste her.

Men det var en lang diskusjon. Det gjorde veldig mye av denne utspørringen, og jeg tror denne balansegangen, denne måten å prøve å overbevise befolkningen om at en obligatorisk rådgivning ikke var et forsøk på å få henne til å fravike sitt standpunkt eller påvirke et standpunkt. Det må ha kommet relativt klart frem at man ønsket å styrke hennes muligheter til å ta det rette valg, slik at Willoch var veldig fornøyd. Han dukket opp utenfor studio hvor vi satt og fortsatt ble intervjuet, og på sin karakteristiske måte snurpet munnen sammen og nikkete megetsigende. Det skulle jeg senere forstå at da hadde jeg gjort noe bra.

Grete Brochmann: Du hadde bestått prøven.

Wenche Frogn Sellæg: Ja. Så det var det samme i regjeringen. Så lenge du argumenterte godt for en sak, så nikkete han og snurpet munnen litt, men stoppet han opp og begynte å skrive, da var saken tapt. Det var på en måte slik man følte det. Og jeg tror han hadde det minnet. Jeg tror Willoch husket den seansen. Men det var altså all min kontakt med det sentrale Høyre.

Helge Danielsen: Bare for å skyte inn. Det er veldig mange av de tingene du tar opp, som vi kan spinne videre på, men et litt kortere spørsmål: Det betyr at du ikke var til stede på dette landsmøtet der abortsaken ble behandlet, og du var ikke inne i det sentrale partiet på den måten før 1981 i det hele tatt?

Wenche Frogn Sellæg: Nei, jeg var på landsmøtet i 1981, men ikke før. Men da var jeg som delegat fra Nord-Trøndelag Høyre. Så jeg var overhodet ikke inne i saken før den tid. Men partiet oppnevnte i 1981, må det ha vært, eller 1980–81, det var forut for valget, en egen gruppe som laget et lite hefte som heter ”Menneskesyn og menneskeverd”. Det var en gruppe som ble ledet av Inge Lønning, og den laget da et lite hefte som tok opp abortsaken. Den tok også opp eutanasi, altså en del andre sånne sterke verdiladede spørsmål, og det var tanken at dette skulle være en veiledning for Høyres stortingsgruppe i de spørsmål som måtte komme, og også en veiledning for regjeringen når den skulle behandle dette med obligatorisk rådgivning og så videre. Og jeg satt jo i den gruppen, faktisk på møte i den gruppen, da Willoch bad meg komme, og vi skulle danne regjering. Men den gruppen fikk nok ingen sterk betydning, for partiet hadde nemlig glemt å oppnevne noen av stortingsrepresentantene i den, slik at det var Inge Lønning og mennesker som kom fra helt andre miljøer, som satt i denne gruppen. Det falt stortingsgruppen veldig, veldig tungt for brystet. Og derfor fikk heller ikke dette lille heftet det gjennomslag, kanskje, i partiet når det gjaldt å behandle disse spørsmålene. Men det var Inge Lønning som ledet dette.

Helge Danielsen: Men partiet valgte jo da noe som kan se ut som en kompromissløsning, men som også kan tolkes som en seier for dem som da var tilhengere av en endring av abortloven, nemlig å fristille stortingsrepresentantene. I hvilken grad var du inne i debatten rundt det, og hva er ditt syn på – altså hvordan stilte du deg til den beslutningen? Var det noe som du opplevde som et nederlag for din linje, eller syntes du det var en god løsning i den situasjonen?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg var ikke del i den debatten i det hele tatt, jeg gjorde mitt daglige arbeid, og jeg drev med kulturpolitikk, og jeg fulgte jo denne debatten. Jeg var ikke engasjert på den måten. Det var jeg ikke. Så, men jeg var betenkt på at de stilte representantene fritt, fordi jeg var redd for at det kunne få betydning for andre saker av veldig – kan du si, hvor man personlig kanskje hadde et noe forskjellig verdisyn. Man kunne ane at med den teknologiske utvikling som gikk så fort, at det ville komme nye saker, og dette at Høyre kanskje skulle stille representantene fritt i mange saker fremover, det bekymret meg. For det følte jeg uthulte noe av det verdikonservative grunnlaget vi stod på. Så det var mest bekymringen. Men den saken syntes jeg var forferdelig vanskelig selv, fordi jeg som sagt både var lege og så dette med enkeltmenneskets rett til å ta ansvar. Det var sterkt for Høyre, og da var det på en måte naturlig å si at kvinnen også skulle kunne få lov til å ta ansvar. Så det

var et vanskelig spørsmål. Jeg må si det. Men jeg var overhodet ikke med i debatten, påvirket den ikke, spilte ingen rolle.

Grete Brochmann: Men likestillingsproblematikken eller kvinnesaken i abortspørsmålet, var du noe engasjert i den siden? Du snakker om å være lege og den verdikonservative holdning, men dette var også en periode hvor likestillingsspørsmålet stod veldig høyt på dagsordenen.

Wenche Frogn Sellæg: Nei, jeg var jo heller ikke noen del av denne feministgruppen i Høyre som arbeidet veldig sterkt for disse ting. Og det var fordi jeg ikke var med i sentral rikspolitikk på den tid. Jeg var i Nord-Trøndelag og hadde lite med de miljøer som var toneangivende i denne debatten. Så det var også relativt fjernt for meg.

Helge Danielsen: Men hvis vi vender tilbake igjen til at du var i Nord-Trøndelag og det interessante poenget med at valgkampen ble startet der, og du var inne på det utvidede velgergrunnlaget for Høyre. Jeg lurte på om du kunne si noe om hva du mener var bakgrunnen for at det ble slik? Altså hvordan kunne det gå til at Høyre fikk et så utvidet velgergrunnlag? Var det fordi det var flere som gjorde som deg, at de tok på seg jobben med å gå inn som høyrepolitikere i områder der Høyre hadde stått svakt, og prøve å forklare hva Høyre egentlig stod for? Altså i hvilken grad var det innsatsen til enkeltpersoner og i hvilken grad var det andre strukturelle ting som førte til det?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror det lå på de sakene som lå foran oss, som det var mulig å gjøre noe med. Så det hadde jo skjedd en rekke ting i Stortinget i den siste perioden før 1981, altså den kollektive vekt av alle enkeltsakene som Høyre var gått imot. Og det var saker som angikk det enkelte menneske, enten du var på bygda eller du var på kysten. Jeg har jo listet opp en rekke av disse enkeltsakene. Jeg kan jo bare nevne noen. For eksempel dette med konsesjonsloven, med "bordet fanger"-paragrafen, at hvis du ville selge din gård, ikke sant, og til en annen, og så skulle da det offentlige kanskje komme inn og si at, nei, dette er vi uenig i, vi vil at en annen skal få kjøpe enn det du har sett ut som kjøper her. Og så kunne du ikke lenger si at da vil jeg ikke selge min gård. Men bordet fanget hadde du først lagt ut for salg, og dette ble jo opplevd som forferdelig urimelig. Og det var jo også dette med borettslagene, hvor du ikke hadde rett til å oppløse borettslagene, slik at du på en måte ikke kunne bli selveier. Det var jo viktig for Høyre dette med selveierprinsippet. Vi hadde jo saker som

åpningsloven. Det er klart at du i en kiosk etter klokken fem kunne kjøpe sjokolade og Solo, men du kunne ikke kjøpe melk og brød.

Altså denne slags ting forstår ikke folk. Det er små detaljer, men det var så uendelig mange av dem. Og alle disse sakene som på en måte det enkelte menneske som egentlig ikke var politisk engasjert, oppfattet som en urimelig inngripen i deres hverdag. Erstatning, overskjønn, ikke sant. Jorda di ble da konfiskert som man opplevde i Nord-Trøndelag av det offentlige, og du fikk en erstatning du var uenig med, men så hadde du ingen ankeadgang. Altså, dette tror jeg på en måte støtet folks rettsbevissthet. Så vi som drev valgkamp, hadde et utall av slike saker hvor vi på en måte kunne vise til at den forrige regjering hadde grepet rett inn i det som var en privat sfære og enkeltmenneskets rett til å bestemme over seg selv. Og det vakte voldsomt gehør i befolkningen.

Og den listen var så lang, og den kollektive vekt av alle disse tingene tror jeg var det viktigste. Jeg tror det var det som drev høyrebølgen videre, og det var det vi drev valgkamp på. I tillegg til de store sakene som forhåndslagring og mot atomvåpen – og det var jo dette som tok på en måte det store pressebildet. Men det var alle de enkeltsakene for det enkelte menneske som virkelig på en måte gjorde at Høyre fikk fotfeste, tror jeg, på kysten og i bygdene. Tror jeg det var, ja.

Grete Brochmann: Du sier et eller annet sted i et intervju her at du ikke hadde vært så engasjert politisk, men at du kom til Nord-Trøndelag og følte at folk hadde et helt forfeilet inntrykk av partiet Høyre, og at du ønsket å engasjere deg blant annet for å gi Høyre et mer menneskelig ansikt. Føler du at de sakene som du lister opp nå, på en måte sorterer under den følelsen eller det ønsket ditt om å vise frem et annet Høyre?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, det vil jeg nok si. Men jeg tror nok kanskje det sterkeste du møtte ute på bygdene, det var at man følte fortsatt at Høyre var elitens parti, det var bypartiet. Man trakk litt linjene tilbake til Embetsmanns-Høyre. I hvert fall trøndere i mitt fylke er jo konservative, og de stemmer gjerne slik de har gjort i flere slektsledd. Du kunne på en måte i diskusjonen komme helt tilbake til Høyre-Venstre-striden, altså, som var virkelig bitter den gangen. Og naboen ringte til meg, og det var et høyst usaklig argument, men han sa: ”Når du nå går inn i regjeringen, vil jeg fortelle deg at sist Høyre hadde regjering, så flyktet all ungdommen til Amerika.” Altså, det lå noen sånne dype, tradisjonelle strømninger i folket som sa dem at Høyre var et farlig parti. De ville sentralisere. Og skattelette skremte jo, for skattelette betydde mindre til staten og mindre overføringer. Og distriktene var avhengige av

overføringer, de var avhengige av offentlige arbeidsplasser, det har de alltid vært. Så det var på en måte en trussel mot selve grunnlaget. Og det å vise det andre Høyre, det at det betyr noe for enkeltmennesket og ønsker å gi det anledning til å utfolde seg, bruke evner, anlegg og ta vare på de svakeste – denne siden ved Høyre ristet de på hodet av. Det var på en måte uinteressant, for det var andre ting som var så dominerende i deres bilde. Og da hjalp alle disse enkeltsakene oss. At vi kunne på en måte vite at her har vi vist en annen vei.

Helge Danielsen: Men hvis du tenker i forhold til – høyrebølgen i Norge skjer jo mer eller mindre samtidig med, ja, la oss kalle det høyrebølger internasjonalt også, for eksempel i Storbritannia og USA. Er det et tilfeldig sammenfall? Altså hvis du ser på at på den ene siden så har du disse enkeltsakene som du nevner, og summen av en lang rekke enkeltsaker, på den andre siden har du lignende prosesser som skjer i andre land. Tror du at det hadde noen betydning – eller sagt på en annen måte: Så dere mot utlandet når det gjaldt å søke inspirasjon, når det gjaldt å utvikle politikk eller i forhold til ideologisk nyorientering? Eller var dere først og fremst orientert mot det lokale og det nasjonale og de konkrete tingene som du nevnte i sted?

Wenche Frogn Sellæg: Det var jo en høyrevind i mange land, og jeg tror denne trenden, dette som skjedde internasjonalt, det traff jo Høyres politikk på en måte som gjorde at vi var straks på bølgelengde med det som skjedde i andre land. Vi kjente oss igjen i veldig mye av det. Erling Nordvik sa det jo slik at det var ikke Høyre som skapte høyrebølgen, det er heller ikke vi som rir på den, men det er vi som får den til å rulle. Og det var i grunnen et ganske godt bilde slik vi så det. Vi ble hjulpet av hele den atmosfæren som var av endring, av nyorientering, og den var jo helt sammenfallende med den politikken vi da hadde. Og så var det vår oppgave i Norge og som norske politikere å få den til å rulle videre på våre premisser. For den valgte jo andre retninger i andre land, men grunnlaget var nok det samme. Og det ble vi hjulpet av, det er ingen tvil om det.

Tore Grønlie: Når man leser materialet fra denne tiden, også ting som ligger her, men også videre enn dette, så blir man jo overrasket over hvor få referanser det er til internasjonale strømninger i norsk politikk. Og det er jo også sånn at veldig ofte hvis man, skal vi si, intervjuer personer om i hvilken grad de ble inspirert utenfra, så avviser de det eller spiller det i alle fall veldig, veldig sterkt ned selv. Jeg lurer på om du kan utdype dette lite grann, altså hva slags inspirasjoner utenfra eventuelt så dere?

Wenche Frogn Sellæg: Igjen vet jo ikke jeg hvilke tanker de gjorde seg sentralt, men etter hvert som denne høyrebølgen utviklet seg, så ble det jo faktisk en oppgave for oss å distansere oss fra enkelte av de sterke bølgene ute, for eksempel thatcherismen. Vi var jo veldig redd for å bli assosiert med Thatcher, delvis også med Reagan . Altså, de gikk så mye lenger når det gjaldt markedsliberalisme og markedets virkning, og det var ikke den gang – jeg kan nesten ikke huske at vi brukte ordet marked. Vi snakket om konkurranse, ikke sant, vi snakket om å privatisere for å øke kvaliteten, øke effektiviteten, få mer ut av ressursene. Men altså denne markedstankegangen som nesten tar pusten fra meg i dag, den kom jo mye tidligere ute og mye, mye sterkere ute. Og jeg har vanskelig for å tro at den i seg selv var en inspirasjon for Høyre. Det må jeg si, for det var tvert imot. Det gjorde det vanskelig, synes jeg av og til, å være høyrepolitiker. Så, de kan ha hatt andre tanker om dette sentralt enn vi hadde ute på bygdene. Jeg tror det var en hjelp for oss at noe av dette tankegodset på en måte kom inn, men jeg tror ikke at utlandet var til veldig stor inspirasjon for den politikken som ble utformet. Den var rettet inn mot hva arbeiderpartiregjeringen hadde gjort i de foregående år, slik jeg oppfattet det. Definitivt.

Helge Danielsen: Men altså, en ting er hva man eventuelt tenkte før 1981, men når – altså i 1981 og i årene fremover da du da sitter i regjeringen, og du har sagt det nå og du har sagt det tidligere at du plasserer deg i den verdikonservative delen, eller Langslet-fløyen, eller hva man skal kalle det. Var det internt i regjeringen – opplevde dere motsetninger mellom de ulike fløyene der? Altså du sier at dere var redde for å bli assosiert med thatcherismen. Var det noe som var spesielt for den fløyen som du sier at du tilhørte, eller gjaldt det allment?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror nok det gjaldt de aller fleste. Når jeg ser gjennom en del av det materialet som dere har laget i forkant av dette intervjuet, så er det veldig mange spørsmål som går nettopp på dette, om det var en verdikonservativ fløy som på en måte stadig var i en slags diskusjon med en mer markedsliberalistisk fløy, men jeg opplevde det faktisk aldri slik. Altså de skillelinjene som var i partiet, og de skillelinjene som bare ble sterkere og sterkere og skapte konflikter opp gjennom årene, de gikk på det urbane Høyre mot hele det velgergrunnlaget som hadde gitt Høyre styrke i 1981. Det at man ikke klarte å ta det velgergrunnlaget i bruk, men på en måte fortsatte en ganske sterk høyrelinje fra lang, lang tid tilbake, med veldig sterke sentrale føringer og styringer når det gjaldt partiet, og ikke klarte å på en måte å holde på den bredden – det var der problemene på en måte vokste opp fra Høyre,

det var der skismaene skjedde, også i regjeringen. Med Rettedal som en veldig, veldig sterk person på den ene siden og Willoch naturligvis på den andre. Og det var spenninger hele tiden mellom dem. Men det var ikke noen problematisk diskusjon, men en mann som Rettedal som gikk ut fra Rogaland og var veldig sterk og hadde lagt grunnlaget for hele oljevirkosmheten. Det var et sterkt sentrum i Rogaland som ikke aksepterte på en måte Oslos dominans i politiske spørsmål og i det politiske parti. Og det var her på en måte dette kom, men jeg synes ikke det lå på verdikonservatisme kontra markedsliberalisme. Jeg synes faktisk ikke det gjorde det.

Grete Brochmann: Hva var da de viktigste sakene, hvis du bruker Stavanger som eksempel, hva var det det ble spenninger om, annet enn posisjoner i –

Wenche Frogn Sellæg: Det ble jo spenninger om hvor langt statens makt skulle gå. Ikke sant, og det gjaldt jo da også både – Det ene var lovverket, det var nok lettere å bli enig om det enn når det gjaldt overføringer. For det var jo veldig sterkt en del av Gro Harlems politikk, og senere også av Høyres politikk, at disse store offentlige overføringene, de måtte reduseres. Og da går det også til dels utover offentlige arbeidsplasser i distriktene, som var en del av livsgrunnlaget. Arne Rettedal hadde jo, blant annet fordi arbeidsledigheten økte, brukt sysselsettingsmidler i distriktene til kulturminnevern. Altså, disse ”rettedølene” som de ble kalt, de skulle ta vare på gamle bygninger og alt. Rettedal brukte jo det som et virkemiddel i kampen mot arbeidsledighet og fikk sysselsatt folk i den sektoren der både for å få ned arbeidsledigheten og også fordi det var vernesaker som Høyre trodde på. Og det var nok – hvor grensen her skulle gå mellom de statlige overføringer. Vi var jo enige om ikke å gi overføringer til ulønnsom industri, det var ikke noe problem. Men det var på en annen måte med kommuneøkonomien, det som la et trygt grunnlag for Distrikts-Norge å leve videre på. Det var på en måte der drakampen gikk.

Tore Grønlie: Vil du si at det da ga seg utslag i et skal vi si relativt systematisk skille i synet på statens rolle, mellom skal vi kalle det utkant- eller landsrepresentantene eller periferirepresentantene i Høyre og de mer sentrale?

Wenche Frogn Sellæg: Det gjorde nok det. Victor Norman sa at Høyre har sånn tro på staten når dere har fått makt. Han kritiserte oss stadig for det. Han syntes at vi ikke gikk langt nok på en måte i å begrense statens makt, som jo var noe vi alle var enige om, og han syntes vi ikke

gikk langt nok. Mens andre nok mente at vi på en del områder gikk for langt. Og igjen opplevde de ute i distriktene at nærbutikker ble lagt ned, altså små enkle ting, men som allikevel betyr veldig mye i folks hverdag. Og sånne ting fikk regjeringen skylden for fordi vi da skulle få overføringene ned. Og det var en drakamp, men den –

Tore Grønlie: Vil det også si at representantene fra Distrikts-Norge i Høyre også da på det tidspunktet hadde lettere for å komme overens med Senterpartiet, for eksempel, i regjeringsposisjon eller i regjeringen?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, jeg vil si at når Senterpartiet og Kristelig Folkeparti kom inn i regjeringen etter 1983, så var det enklere på en del områder nettopp ut fra det du sier. Men det var også enklere for den verdikonservative delen å få støtte hos Kristelig Folkeparti. Så det gjaldt på en måte begge disse delene av partiet, men vi opplevde det aldri som noe skarpt skille, aldri som noen –, du kan tenke diskusjonen bak abortdebatten, det kom aldri til en sånn sterk konfrontasjon. Det var bare tendensene som lå der, og som dukket opp når det kom en sak hvor dette var relevant. Men det var ingen pågående diskusjon verken i regjeringen eller egentlig i partiet, hele tiden. Det var i forhold til enkelte saker.

Helge Danielsen: Altså, det er interessant at du vil tone ned dette skillet lite grann, fordi det er jo representanter for den såkalte verdikonservative delen av partiet som gjerne fronter noen av de store sakene, altså Gjertsen med åpningstider og Langslet med mediefeltet. Og vi har i alle fall ett eksempel her på, som du kanskje har sett i mappen, at du på den ene siden befinner deg i den verdikonservative fløyen samtidig som både de som har laget mappen og i hvert fall jeg tolker dette heftet ”Fra teori til praksis” som et uttrykk for tro på markedsmekanismene. Så kan det tolkes dit hen at dere klarte å forene de to mulige motsetningene på et vis, eller er ikke de kategoriene som vi nå snakker om, så absolutte som de gjerne kan virke i ettertid?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg synes ikke det. Jeg synes ikke de er så absolutte som det kanskje kan virke i ettertid. Når det gjelder det heftet, så må jeg jo si at partiarbeid er ganske spesielt. Partiene har sine sekretariater, sekretærene skriver. De skriver mye. I dag er det vel sekretærene som lager grunnlaget for alle utspillene som kommer i politikken. Den gangen var det jo mennesker i partisekretariatene som skrev slike bøker og slike avhandlinger. I perioder satt Kristin Clemet der. Hun var jo en ideolog, skrev jo godt. Andre skrev kanskje

mer ut fra at de hadde vært på studietur i England og møtt en del av Thatchers politikere og var blitt oppglødet av dette, ikke sant. De kom hjem og laget notater til partiledelsen.

Men disse bøkene – heftene som ble gitt ut, jeg husker heller ikke akkurat, det er et sted mellom 1985 og 1989 de må ha vært laget, det ble laget flere av de heftene den gangen, og grunnlaget, alt det som ble skrevet der, det var skrevet av sekretærer i partiet. Men det ble på en måte tillagt Kaci Kullmann Five, meg, jeg vet ikke hvem de andre var. Og vi leste gjennom det, vi leste gjennom alt dette her og kuttet ut det vi ikke likte. Det gjorde vi. Men jeg må jo si at vi gikk ikke dypt ned i disse tingene. For da dere minte meg på det i dag og jeg begynte å lese det, så ristet jeg på hodet flere ganger, og så tenkte jeg at jeg skjønner ikke engang selv hva som står her, må jeg innrømme. Men den gangen gikk vi god for det som stod der, det gjorde vi. Men det var ikke vårt verk, det var ikke det.

Helge Danielsen: Vi hadde vel kanskje en mistanke om at tilblivelsesprosessen var noenlunde som du beskriver nå, men syntes det var interessant å ta med –

Wenche Frogn Sellæg: Jeg var redd det kom som et sjokk på deg.

Helge Danielsen: Nei. Men før vi går over til å snakke om de endringene og det som ble gjort konkret av den regjeringen, så har jeg lyst til å stoppe opp lite grann ved regjeringsdannelsen. Nå var jo ikke du involvert i forhandlingene med KrF på forhånd, og du satt heller ikke i regjeringen etter at mellompartiene kom inn, når vi snakker om Willochs periode. Men hva er ditt inntrykk av de regjeringsforhandlingene som ble ført, og hvilke konsekvenser tror du det fikk for arbeidet i den første Willoch-regjeringen at det var en ren høyreregjering? Altså, Willoch skriver et sted at regjeringsforhandlingene led et vellykket nederlag, han har en litt sånn spissfindig formulering som viser ganske tydelig at han kanskje ikke er så veldig lei seg for at det gikk som det gikk i 1981. Men har du noen tanker rundt det og også om samarbeidet med mellompartiene i Stortinget i perioden 1981–83? Om du kunne si litt om det?

Wenche Frogn Sellæg: Det er jo ingen tvil om at Høyre var veldig glad for å få regjering alene. Jeg har jo senere sittet i to trepartiregjeringer, og det er enorm forskjell. For i en ren høyreregjering, som vi hadde fra 1981 til 1983, så kunne vi hele tiden drive Høyres politikk. Det var det som var viktig for oss. Vår begrensning lå i at det var liten hensikt å legge frem saker i Stortinget som likevel kom til å bli nedstemt. Så vi hadde hele tiden hensynet til mellompartiene, hensynet til det flertallet som vi var tross alt avhengige av, at vi ikke gikk for

langt i våre saker. Men alle disse sakene som Senterpartiet og Kristelig Folkeparti ikke egentlig var så veldig opptatt av, det var jo på en måte saker som kunne være ren høyrepolitikk, og som vi fikk gjennomført i de to årene. Og det var veldig godt og nært samarbeid mellom Kåre Willoch og de to andre partilederne den tiden, slik at veldig mye var sondert med partiene før de gikk til Stortinget. Og Erling Norvik var jo også en mellommann, både mellom Willoch og regjeringsmedlemmer og mellom Willoch og mellompartiene, slik at man hadde sikret seg veldig langt før man la frem saker. Og vi var opptatt av at vi ikke skulle provosere mellompartiene. Men vi tenkte høyrepolitikk hele tiden. Det var våre saker som skulle fremmes. Og som sagt, takket være Arbeiderpartiets politikk hadde vi så veldig mye å ta av at det fylte de to årene.

Men etter hvert var det jo klart at mellompartiene følte på en måte at de ble mer og mer et støtteparti uten selv å kunne påvirke politikken. For det var på en måte ikke snakk om at Høyre skulle legge frem noen av Senterpartiets eller Kristelig Folkepartis programsaker. Den tanken var aldri inne i bildet før de kom inn. Men da de kom inn i bildet, så fikk vi også et mye vanskeligere forhold til Stortinget, for Høyres stortingsgruppe var lojal. Den var så til de grader lojal. Bente Bakke har skrevet memoarer om "Fra bakerste benk", som forteller litt om hvordan gruppen følte seg. Og det falt dem ikke inn å ikke skulle støtte regjeringens politikk. Selv om dette da var tatt opp i gruppen på forhånd, så ble det jo tatt opp på et veldig, veldig sent stadium i Høyres gruppe, for ellers ville det lekke ut i pressen. Og det likte ikke Willoch noe særlig. Kongen skulle vite først hvis det var alvorlige saker på gang, slik at Høyres gruppe støttet veldig lojalt opp, selv om det kunne være litt diskusjon.

Men da vi fikk tre partier i regjering, så ble det en kompromissløsning i regjeringen, ofte etter mange forhandlinger. Og det var ikke alltid at Senterpartiet og Kristelig Folkeparti hadde like sterkt grunnlag og feste for det de gikk med på i regjeringen i sine egne grupper. Slik at gang på gang så kom sakene tilbake til regjeringen, for når de var diskutert i de andre stortingsgruppene, så ville ikke de være med. Og så måtte man kompromisse på nytt, og av til var det tynt. Det var på en måte så vidt saken bar, før man da var blitt enig. Og så opplevde vi jo at når saken da ble lagt frem for Stortinget, så kom det enda en runde med kompromisser. Og det, det slet. Det slet gjennom årene.

I regjeringen merket du aldri regjeringsslitasjen, men du merket den i forhold til to grupper med Ragnhild Queseth Haarstad, Lars Velsand og Harald Synnes. Altså, dette er ikke folk som gir seg uten videre. Og da kom det nye runder i Stortinget. Og det var slitsomt. Det var nok det som var så slitsomt, som var en av de ting som førte til at Willoch tenkte at dette – Og når han fikk på en måte Carl I. Hagen på toppen av dette her, så ble belastningen for stor.

Så høyreregjeringen var en helligdag, den, i forhold til hva en trepartiregjering var. Men kollegiet som sådan fungerte veldig bra innad, det gjorde det.

Tore Grønlie: Det er en del betraktninger i dette materialet omkring regjeringsdannelsen med de to andre partiene, betraktninger av typen at det gikk veldig fort, og at veldig mange i grunnen ikke var begeistret for dette. Jeg vet ikke om du kan gjøre deg noen betraktninger omkring den utvidelsen av regjeringen – og ikke minst, kanskje, knyttet til hvor mange som var inne i bildet her når den reelle beslutning ble tatt om utvidelsen, og skal vi si informasjon på kryss og tvers, litt omkring dette.

Wenche Frogn Sellæg: Det var jo sagt allerede i 1981 at når de to andre partiene ville inn i regjeringen, så var døren åpen. Og døren var åpen hele tiden. Det var de to som hadde utspillet. Så det var det aldri noen tvil og aldri noen diskusjon om. Ønsket de inn, så skulle de få komme inn. Men så var det vilkårene da. De hadde god kontakt, Kåre Willoch og de andre partilederne, og Kjell Magne Bondevik og Rolf Presthus, som jo bodde nær hverandre, hadde mange diskusjoner om når er tidspunktet inne. Og Bondevik beveget seg jo fra 1981 til 1983. Han hadde jo Kåre Kristiansen, da, som kanskje var mer utålmodig i sin stortingsgruppe. Men de hadde jo det ulykksalige, for dem, vedtaket om dette med abortsaken, som gjorde det vanskelig for dem å gå inn i regjeringen. Så på en måte satt vi på oppsigelse, på en annen måte følte vi oss trygge, for vi følte at Kristelig Folkeparti måtte ha et landsmøtevedtak, en endring før dette skulle skje, og signalene fra Bondevik var at de ville vente nærmere neste valg.

Så, da det først begynte å rulle, så tror jeg altså selv, en uke før selve skiftet så var det ganske mange av oss som ikke trodde det kom til å skje. Da Willoch kom til regjeringen og sa at nå er på en måte de formelle hindringer unna veien, men nå er det spørsmål på hvilke vilkår. For i 1981 var det på en måte tre partier som likt kunne gå inn i dette. Men i 1983 var det jo to som banket på en dør, slik at på en måte kunne da høyreregjeringen sette vilkår for å få dem inn. For vi var i gang med en masse saker, og vi ville sikre oss at ikke de partiene som kom inn, ville endre på denne politikken. For det ville være vanskelig for Høyre hvis vi stod på og var nesten ferdig behandlet i departementene med saker, og så kom de inn og sa at de ville ikke være med på det. Så vi fikk beskjed om – det var en av de siste dagene i mai – at vi måtte gå tilbake til våre departementer og se hvor mange saker som var kommet så langt og saker som kunne være kontroversielle og skape problemer når de andre kom inn i regjeringen. Og uten at Willoch sa det, så fikk nok vi alle en følelse av at vi skulle finne så mange

vanskelige saker som mulig. For han og vi ønsket jo ikke å bli avløst av en trepartiregjering, men vi var alle villige til å stå fast ved forpliktelsene. Og det ble en lang liste. Og det var ingen av oss egentlig som trodde at mellompartiene ville godta den. Vi gjorde ikke det.

Grete Brochmann: Kan du nevne eksempler på noen av disse sakene som stod på den listen?

Wenche Frogn Sellæg: Nei, det har jeg prøvd å finne – det er sikkert et internt dokument, men jeg har ikke klart å finne det rett og slett. Det var en lang liste. Han hadde jo en liste selv, og vi supplerte listen hans. Men dette var igjen en liste av enkeltsaker. Men de godtok alt. De godtok alt dette. Han kom jo tilbake fra et møte med de andre partilederne, og ifølge Erling Nordvik var han nesten sjokkert, for de hadde sagt ja til alt. Jeg kan nok, hvis jeg snakker med noen av mine kolleger, finne frem til noen av disse sakene, men i dag kan jeg faktisk ikke huske det.

Grete Brochmann: Men klare høyresaker altså?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, det var i grunnen klare høyresaker. Det var jo fortsatt saker som vi hadde trodd vi skulle få flertall for, men altså når det var så mange ting –. Så det eneste Willoch på en måte var absolutt sikker på – han var jo villig til å gi seg på noen av disse sakene, for det måtte jo være et kompromiss – men det han ikke ville gi seg på, det var jo dette med sikkerhetspolitikken. Han ville ikke ha noen inn i regjeringen som kunne gi noen tvil om, apropos dagens regjering, at det ikke var én stemme når det gjaldt sikkerhetspolitikken. Så det var først da han kom tilbake fra dette møtet, at det gikk opp for oss at det ble alvor. Selv om det hadde ligget der helt fra påsketider, helt fra Kristelig Folkepartis landsmøte, så var usikkerheten der. Og det ga seg det utslaget at departementene, de gikk jo på sparebluss. Alle som ikke hadde hatt ferie, tok ut ferie. Folk dro på seminarer, kongresser, nasjonalparkkongresser, jeg vet ikke hvor i verden, embetsverket var vekk. Altså fra sånn påsketider, da gikk de og ventet på regjeringsskiftet. Dette har jeg opplevd med alle mine tre skifter, og det er kanskje naturlig at da får du på en måte ikke dem til å jobbe. Og det var veldig tydelig at – jeg tror kanskje embetsverket så det klarere enn oss at dette måtte gå mot en utvidelse av regjeringen. Men vi som var involvert, vi trodde helt til ganske like før at vilkårene var så vidt mange at dette ville bli vanskelig.

Grete Brochmann: Var det noen av dine saker i Miljøverndepartementet som var viktige på den listen?

Wenche Frogn Sellæg: Det burde jeg absolutt ha husket, vet du. Nå skal vi – men det som er vanskelig å huske i ettertid, er hvor langt sakene var kommet på det tidspunkt. Det er det som er det vanskelige.

Grete Brochmann: Men uavhengig av det, hva var høyresakene som du håndterte fra Miljøverndepartementet, og hvordan stod de i forhold til de to nye partiene?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg var nok en av dem som ville ha en fordel av at de to andre partiene kom inn, vil jeg nok si. Ikke minst Kristelig Folkeparti. Senterpartiet kunne være problematisk i enkelte saker når det gjaldt miljøvern, for som det for industrien ble en økonomisk belastning som industrien ikke hadde evne til å bære, så ville det også bli det for en del gårdbrukere når det gjaldt rensing, forurensning, det at forurenseren selv skulle betale. Det var jo en svær forurensning fra landbruket. Og det var en stor sak, landbruksforurensningene, den tiden. Og det var jo slikt som Senterpartiet ikke var uenig i, men som jo de ville at noen andre skulle betale for enn den enkelte. Der gjaldt på en måte ikke det at forurensende skulle betale. Så slike saker. Vi holdt jo da på med forurensningsloven, men jeg er ikke i stand til å huske hvor langt vi var kommet, altså, i hvilken grad den stod på listen eller ikke.

Tore Grønlie: Men du sier da at det ville være en fordel i slike spørsmål, for eksempel, at Senterpartiet da ville komme med i regjering. Det du da sier, er altså at på en måte er det enklere å få partier med på upopulære saker hvis de sitter i regjeringen? Altså at det kort og godt er enklere å få Senterpartiet til å være med på saker som –

Wenche Frogn Sellæg: Nei, jeg tenkte nok egentlig ikke på det. Jeg tenkte nok mer på at det var saker – og igjen dreier det seg i miljøvern veldig ofte om saker hvor det er snakk om statlige overføringer. Veldig mange av sakene i Miljøverndepartementet er saker hvor du på en måte er nødt til å gi og bruke økonomiske midler. Og det var vanskelig i Willoch-regjeringen, for det var trange budsjetter, det var det hele veien. Og av og til så må du ha penger for å markere politikk. Svært ofte så må du ha penger for å kunne markere noe. Og det var problematisk i Miljøverndepartementet, men med to andre partier i regjeringen – altså

Rakel Surlien overtok etter meg, så kunne hun få gjennomslag for saker som jeg hadde vansker med. Det var fordi Senterpartiet da fikk medhold i den saken i regjeringen, mot at de ga noe i en sak som betydde noe for Høyre. Det er jo slik politikk virker. Men jeg hadde ikke det forhandlingskortet, jeg, for jeg var en del av alle oss som skulle spare. Så jeg kunne på en måte ikke forlange å få penger til noe som kostet mye, når det gjaldt å rydde opp, for eksempel innen forurensning, uten at også andre høyrestatsråder skulle på en måte få lov til å utfolde seg. Jeg måtte da være høyt prioritert på de utgiftsområdene, og det var ikke miljøvern i Høyre. Selv om det ikke var noe motstand mot det, så stod det jo ikke på topp når det gjaldt økonomisk prioritering. Det var jo helt sikkert.

Tore Grønlie: Så der er du tilbake til det resonnementet du gjorde i sted, om at for skal vi si distrikts- eller utkant- eller den type verdikonservatisme i Høyre er det en fordel å ha med Senterpartiet og andre –

Wenche Frogn Sellæg: Og Kristelig Folkeparti i enda høyere grad fordi alle vernesakene våre var problemer for Senterpartiet, for vi vernet jo da naturressurser som de brukte. Vi hadde vern av Vassfaret på den tiden, det var jo en slik sak. Vi hadde mange andre lokale vernesaker som da affiserte senterpartipolitikere som grunneiere. Og det var saker hvor Senterpartiet ikke var den sterkeste støtten, men der var jo Kristelig Folkeparti en sterk støtte. Så om noen av de sakene stod på den listen den gangen, kan jeg ikke huske. Men det kunne de har gjort.

Helge Danielsen: Bare for å følge opp når vi først er inne på dette med din tid i Miljøverndepartementet. Altså den første Willoch-regjeringen ble vel kanskje frontet sterkere på andre områder enn miljøpolitikken. Men det jeg kunne tenke meg å høre litt om, det er jo i hvilken grad de sakene som du hadde ansvaret for og arbeidet med, var saker som du hadde arvet fra din forgjenger, eller som ble drevet frem av embetsverket i tråd med ting som skjedde der. Eller i hvilken grad og i så fall hvilke saker det var som både du som statsråd og regjeringen som sådan ønsket å få gjennomført på det feltet du hadde ansvar for.

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror nok at uansett regjering så er det veldig mange saker som går videre under nye regjeringer, og det er jo det at vi har et embetsverk som sitter når regjeringene går. Det er jo noe av styrken, kanskje, i det norske samfunn. Vi er ikke som amerikanere, vi skifter ikke hele administrasjonen, og derfor er det veldig mange saker som går videre. Og det merker man jo når man går av som statsråd, at saker som man har sagt

”dette er ikke vår politikk”, de dukker opp litt senere. De ligger nok i en skuff og blir tatt frem igjen. Men sånn skal det være. Jeg synes det er riktig at det er det. Men så har du anledning i enhver periode til å ta fatt på nye saker. Jeg satt jo relativt kort tid, i tre regjeringer. Miljøverndepartementet var min lengste, men det var også den første. Så det var det viktigste for meg, og det var nok en del av hele mitt grunnsyn, det var vernesakene. Det var naturvernet som stod veldig, veldig sterkt. Og denne samlede plan for vannkraftutbygging, særlig etter den store Alta-striden vi hadde hatt, var den største saken, og den som jeg begynte på allerede første uken jeg var i departementet. Så det var jo en veldig viktig sak for departementet og en sak med kryssende interesser innad i regjeringen.

En annen sak, derimot, var dette med planleggingsloven som nettopp var vedtatt i Stortinget etter årelang – vi vet hvor lang tid det tar å lage en lov, og da var den endelig vedtatt, og den skulle da oppheves. Det var jo en av de aller første sakene som Willoch-regjeringen trakk tilbake. Så der brøt vi jo helt med den foregående regjering. Og det var på ideologisk-prinsipielt grunnlag, fordi det var en sak som – dels var det en fullmaktslov, som jo lot byråkratene ta avgjørelser innenfor lovens ramme. Det andre var jo at det var et speilvendingsprinsipp. At du ikke hadde lov til å bruke dine arealer med mindre de var allerede fastlagt i en overordnet plan. Og dette er jo å snu Høyres politikk på hodet. Altså, du har jo lov til å bruke – gjøre med ditt på en måte som du vil, og så er det begrensninger for hvor langt du kan gå. Men her måtte først loven ligge der, og så måtte man da søke om det man hadde tenkt til å gjøre, lå inn under lovens formål, så kom da fullmakten inn til den som skulle avgjøre det. Og planleggingsloven synliggjorde disse to tingene veldig tydelig, så det var jo en sak hvor du øyeblikkelig brøt med den tidligere regjerings politikk.

Mens dette med å få en samlet plan for vassdrag var nok begynt før, men vi måtte ta de konkrete avgjørelser. Så det var vel kanskje de to største sakene, tror jeg, i Miljøverndepartementet på den tiden. Så var det jo også, det er klart, sur nedbør, internasjonale arbeider, dette gikk jo videre fra den ene regjering til den andre. Det var ingen uenighet om det.

Grete Brochmann: Hva med hjertesakene til Gro Harlem Brundtland? Det internasjonale – med bærekraftig utvikling. Var det et tema som engasjerte Høyre også?

Wenche Frogn Sellæg: Nei altså, jeg tror i ettertid at man ser Gro Harlem Brundtland som den fantastiske rollen hun spilte i Verdens miljøvern- – i kommisjonen. Da vi satt i en ren høyreregjering fra 1981 til 1983, så var det en annen Gro Harlem Brundtland. Hun hadde hatt

regjering i ni måneder, ikke sant, hun hadde vært dyktig i miljøvernpolitikken mens hun var miljøvernminister, men Gros tyngde kom jo senere. Slik at når du ser tilbake på miljøvern fra 1981 til 1983, så var det jo Gjærevoll vi sammenlignet oss med. Det var jo han som hadde etablert Miljøverndepartementet. Det var han vi husket, og så var det Gros håndtering av Bravo-ulykken og disse tingene. Hun hadde gjort det veldig bra som miljøvernminister, men hun var jo ikke den størrelsen i miljøvernpolitikken, med den bærekraftige utviklingen. Dette kom jo mye, mye senere, egentlig.

Men forurensningsproblemene var jo et veldig stort problem på den tiden, og de var kostbare. For bedriftene hadde ikke evne til å bære det, gårdbrukerne mente de hadde ikke evne til å bære det. Her måtte det penger til. Og når man helt fra Gros tid og videre i Willochs tid skulle skjære ned på de offentlige utgifter, så var ikke miljøvern på den listen som kom veldig høyt. Og ser du i ettertid hva Høyre i sin årbok har sagt de fikk oppnådd i den tiden, så er det for eksempel å stenge denne smeltehytten i Sulitjelma. For den utgjorde vel 50 prosent av CO₂-forurensningen på den tiden. Men Sulitjelma var samtidig en bedrift med statlige overføringer som gikk med underskudd, ikke sant. Og da var det ikke noe vanskelig å stenge den. Jeg selv trakk tilbake, husker jeg, en tillatelse fra FINA med freongassutslipp som en eller annen i Statens forurensningstilsyn hadde sagt ja til, og hvor jeg trakk tilbake tillatelsen, for det var også noe. Freon var da farlig. Da var det lett på en måte å få flertall. Og dette kostet jo ikke mye. Mens straks det skulle koste mye, så måtte du balansere, altså.

Helge Danielsen: Det er jo sånn at planleggingsloven er et veldig godt eksempel på den type politikk som vel umiddelbart ble satt i verk på veldig mange områder, og da gjerne knyttet til den rekken av enkeltsaker som du nevnte i sted da vi snakket litt om høyrebølgen. Et stort spørsmål som vi kan begynne å snakke litt om, er jo i hvilken grad opplevde dere det selv som regjeringsmedlemmer, som drivkrefter i forhold til en veldig synlig endring av praktisk politikk. I hvilken grad opplevde dere det som en forandring – som et ledd i forandringen av det norske samfunnet og som et ledd i en forandring av måten politikk blir ført på?

Wenche Frogn Sellæg: Det var ikke den ringeste tvil hos oss om at vi var i ferd med å forandre samfunnsutviklingen. Jeg var nesten overrasket når jeg i materialet leser at historikerne i ettertid på en måte deler seg i to fløyer og sier: Ble det forandret eller ble det ikke forandret? For da vi møttes første gang, kollegiet, i slutten av september i 1981, aller første gang vi var sammen, så var det jo dette at nå måtte vi markere straks vi hadde overtatt, så å si på dagen, at vi mente alvor med at vi ønsket en annet samfunn, en annen utvikling. Og

da gjaldt det å finne prinsipielle saker og konkrete saker, slik at folk forstod at dette var alvor. Og da hadde jo Willoch med seg en hel liste over slike saker som skulle vise at vi ønsker forandring. Og der stod planleggingsloven på topp. Langslet sier at det var 29 saker han hadde med seg, det kan jeg gjerne tenke meg. Det var mange i alle fall. Og det var en veldig sterk følelse i de to årene vi hadde en ren høyreregjering at vi hele tiden var og endret. Men det ligger jo i den konservative politikk at vi er imot revolusjon, vi skal gå fremover med små skritt. Altså, det bestående er aldri så dårlig at det kan erstattes av noe helt nytt over natten. Dette er sånn typisk høyretankegang, vi må ta det skritt for skritt. Og det var jo det denne regjeringen gjorde. Det var derfor den gjerne ville sitte lenger òg, men at den ønsket forandring, og at den klarte forandringer, er jeg ikke i tvil om.

Og når jeg ser dette i forhold til regjeringsdannelsen i 1989, for eksempel, hvor jeg var med i forhandlingsutvalget, kan jeg nesten ikke huske at dette med endring var tema i hele tatt. Da gjaldt det å bli enig, på den borgerlige side. Det var ikke den driven til å snu en samfunnsutvikling. Men så hadde vel også Arbeiderpartiet i mellomtiden gjennomført en del av de sakene som den tidligere regjering stod for. Så det var på en måte som det utvannet seg, synes jeg, i løpet av 1980-årene. Men at det kom en endring – for meg er det overraskende at historikere kan på en måte tvile på det eller diskutere det. Jeg synes det var åpenbart.

Grete Brochmann: Det er vel delvis fordi historikere også har et blikk ut over landegrensene, og at skillet var mye mer markert andre steder. Og det reflekteres for så vidt i det du sier også, om thatcherismen, at det norske Høyre, og særlig Utkant-Høyre, ikke ville identifisere seg med såpass radikale høyredreininger. Og det er Francis Sejersted, som jo også er høyremann, som er den sterkeste eksponenten for kontinuitetsanalysen her. Det er jo i seg selv for så vidt interessant, men noe av det som også ligger i det, kan jo være en sånn kontrafaktisk hypotese om at det kanskje hadde skjedd mye av det samme hvis Arbeiderpartiet hadde fortsatt å ha regjeringsmakten, fordi det lå veldig mange føringer i tiden. Jeg vet ikke om du har noen refleksjoner i forhold til det?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg synes det er veldig vanskelig å tro. De hadde hatt regjeringsmakt i 1977 til 1981. De hadde hatt makt i fire år, og det er klart de endret sin politikk, de endret sin økonomiske politikk, og det var nok en del av dereguleringene på kredittmarkedet, dette med den åpnere, internasjonale økonomi, dette hadde helt sikkert ville gjøre noe. Men disse grunnleggende, for oss ideologiske spørsmål om statens evne til å styre, hvor langt skal staten på en måte strekke seg når det gjelder å gripe inn i folks hverdag, og denne troen på at det

enkelte menneske er i stand til å forvalte sine ressurser bedre enn det offentlige, innenfor visse grenser – altså, disse egentlige ideologiske spørsmålene, de lå jo der hele tiden. Og det var jo i denne perioden hvor Arbeiderpartiet gjennomførte lovverk som helt stred mot Høyres grunnleggende prinsipper. Så jeg kan veldig vanskelig tenke meg at Arbeiderpartiet ville endret det. Jeg synes det er vanskelig å se det.

Helge Danielsen: Noe av det som ligger i de ulike beskrivelsene vi har satt opp, det er jo ikke en avvisning av at det har skjedd en endring, men det er også en tolkning av hva betyr denne endringen, og hvor grunnleggende er den. Og du antydte at du oppfatter det som en veldig klar endring. På hvilke områder mener du at den var sterkest og har fått mest varige konsekvenser?

Wenche Frogn Sellæg: Igjen synes jeg det er vanskelig å plukke ut en eller noen enkeltsak. For meg har det hele tiden vært det jeg ville kalle den kollektive vekt av alle disse sakene som hadde et felles grunnelement i seg. I ettertiden så tenker man på – opphevelse av NRK-monopolet var jo en av de store sakene, en annen var et åpnere samfunn, men under det lå det jo mange andre ting som man kanskje har glemt fordi Arbeiderpartiet aldri fikk gjennomført det. Utdanningspolitikken, eksamen og karakterer skulle bort. Men under det lå jo da at alder og yrkeserfaring skulle kvalifisere til høyere utdanning, ikke sant. Du kunne ikke egentlig ved din egen vilje utdanne deg gjennom skoleverket til å fortjene en plass i de høyere, men alder og ditt yrke skulle på en måte avgjøre ting. Det var jo noe som lå på et helt annet felt, men det var noe av det samme.

Bedriftsdemokratiet, Skytøen-utvalget som kom med sin innstilling hvor de ansatte skulle inn i styrene, og i forretningsbankene hvor de da fikk åtte av femten i representantskapet i forretningsbankenes styrer. Og Skytøen sa jo selv, han ble jo senere også statsråd, at målet er at de ansatte skal være i flertall i bedriftenes styrer. Altså flere enn eierne. Dette satte sterke – hadde de fått lov til å fortsette der, så er det klart at det hadde blitt en helt annen utvikling. Jeg husker – jeg tror det – vi følte at det gikk nesten på demokratiet løs, de ansatte skulle jo også da ha rett til å gå inn i organer som gjorde politiske vedtak. Slik at et mindretall i et politisk organ skulle få støtte av de ansatte og faktisk få gjort om et mindretall til et flertall. Vi følte jo at det grep helt inn i de demokratiske rettigheter som folk hadde. Så jeg tror nok at vi følte dette mye, mye mer dyptgripende enn Francis Sejersted analyserer i sin historie. Men det ble ikke gjennomført.

Tore Grønlie: Nå –

Wenche Frogn Sellæg: Ja?

Tore Grønlie: Unnskyld. En del av, skal vi si, grunnlaget for eller forskjellen i historikeroppfatning går vel kanskje like mye på om perioden før var et brudd med tradisjoner som at den nye høyreepoken var det. Altså kort og godt at det vil være en tendens til å si at det var Arbeiderpartiet som i de siste, skal vi si fem år på 1970-tallet eller noe sånt, avvek fra grunnlinjen i norsk historie, og at det er derfor det ikke er så veldig kraftig brudd når Høyre kommer. Jeg vet ikke om dere gjorde dere betraktninger av den typen, altså knyttet til om politikken i 1970-årene var vesensforskjellig fra hva som var tradisjonen i norsk politikk.

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror nok det som preger en regjering, det er at plutselig fra å kunne diskutere de langsiktige linjer i den politiske utvikling, som du viser til her, straks du som regjering får ansvar for en masse løpende saker, så blir din synsvinkel relativt kortsiktig. Du ser tilbake, hva er det de har gjort, hva er det de holder på med som vi må endre, og hva er det vi skal gjøre. Altså, du har et veldig fortettet tidsrom, egentlig. Så vi gjorde oss ikke noen refleksjoner, tror jeg, den gangen rundt disse spørsmålene, egentlig. Vi var saksorienterte, som man alltid er i en regjering. Men den diskusjonen var nok sterk i stortingsgruppen i den tiden i 1970-årene. Det var den nok, veldig, men det var ikke en del av min politiske tilværelse.

Helge Danielsen: En ting er jo de konkrete politiske sakene der dere kommer inn med et nytt program som dere gjennomfører, og til dels gjennomfører veldig raskt. En annen ting er jo, dels som en konsekvens av disse endringene, dels kanskje som resultatet av andre ting, en endring i måten å drive politikk på eller endring i oppfatningen av hva det er man skal være opptatt av som politiker. Jamfør dette som vi har vært inne på om hvor stor betydning staten skal ha på ulike felter. Og der er vel inntrykket at det har skjedd ganske store endringer sånn i forhold til om man har en verktøykasse man kan bruke i ulike situasjoner man står overfor, og at kanskje politikernes ambisjoner om å kunne gripe inn i samfunnsutviklingen er lavere i dag enn den var på slutten av 1970-tallet. I hvilken grad henger det sammen med synet på staten og politikken rolle, sånn som den var i Høyre tidlig på 1980-tallet? Og i forlengelsen av det, hvordan opplevde du forandringene i rammebetingelsene for å jobbe politisk på begynnelsen av 1980-tallet og på slutten av 1980-tallet, for eksempel?

Wenche Frogn Sellæg: Det var nok enklere på begynnelsen av 1980-tallet. Jeg synes nok det. Det var mer oversiktlig. Det hadde naturligvis med at vi var ett parti, og at vi hadde en felles politikk og var på en måte enige. Det var ingen forstyrrende elementer i dette. Så startet vi opp en del ting mens vi satt i en ren høyreregjering, som da utviklet seg videre og ble overtatt av andre, og linjene ble ikke så klare etter hvert. Da vi dannet regjering i 1989, var det egentlig relativt liten forskjell, føler jeg, mellom arbeiderpartiregjeringen i 1988 og så Syse-regjeringen i 1989–90 og Harlem Brundtland-regjeringen som overtok etter det. Den perioden der var det ikke store skillelinjer i politikken, egentlig. Det er hvert fall slik jeg følte det sterkt.

Tenker du lenger frem, så synes jeg jo jeg ser at ganske mange av de tingene vi startet opp i 1981–82, i et sånt 20–25-årsperspektiv har beveget seg veldig, veldig, veldig langt. Mye lenger enn vi overhodet tenkte muligheten av. Bare for å ta helsepolitikken som jeg i dag kjenner best. Tanken på at det offentlige helsevesen ikke var tilstrekkelig, det ytet ikke gode nok tjenester, og det var lange ventelister og køer og dette her. Så man ønsket et privat supplement, et tillegg, noe som skulle utfordre det offentlige, som skulle gjøre det bedre enn det offentlige. Ha bedre kvalitet. Og på de sakene vi hadde var, det alltid en begrensning, og det var at det måtte ikke gå så langt at offentlig ansatt helsepersonell foretrakk det private. For da ville på en måte kvaliteten i det offentlige gå ned. Den skulle hele tiden være der, men den skulle utfordres. Den skulle ikke leve et beskyttet liv.

Og når du da ser i dag hvordan sykehusvesenet, helsevesenet, har blitt et marked, et foretak hvor de politikerne er på en måte satt ganske mye på sidelinjen. Vi hadde ikke drømt om at det var mulig. Det hadde aldri blitt gjennomført hvis det ikke var en arbeiderpartistatsråd som hadde sittet i en arbeiderpartiregjering. Tønne. På en måte ble det da oppfattet som ufarlig, sannsynligvis, fordi han gikk ut fra sin egen regjering. Og det kan jeg nok se på flere områder at der vi ønsket noen små skritt, det har på en måte levd sitt eget liv og har i dag gått veldig langt, synes jeg, innenfor veldig, veldig mange offentlige sektorer. At staten har vel sannsynligvis gitt fra seg mer makt enn noen av oss den gang egentlig ønsket. At markedet har fått en så dominerende plass innenfor veldig mange offentlige sektorer.

Helge Danielsen: Så tolker jeg deg da riktig hvis jeg sier at dere ønsket å gå noen skritt i den retning, men ikke så langt som man har gått i dag?

Wenche Frogn Sellæg: Ja. Tanken var altså, vi trodde i det hele tatt ikke det var mulig. Vi trodde aldri det ville bli noe politisk flertall for å gå så langt. Jeg tror det var de færreste av oss som ønsket det også. Men så ble det en opposisjonssak i Stortinget, en opposisjonspolitik, ikke sant. For og i mot private og privatisering. Og så etter hvert da som Arbeiderpartiet viser litt vilje til å gjøre det, og så griper Høyre fatt i det, og så kommer Fremskrittspartiet naturligvis og blåser veldig på fra sin side. Og så føler man i grunnen at – jeg synes det i dag har gått for langt i forhold til hva som på en måte har vært Høyres grunnsyn. For så langt har man vel egentlig ikke ønsket å gi styringsmidlene fra seg.

Grete Brochmann: Er dette her først og fremst personlige refleksjoner, føler du, eller tilhører du en gruppe innen Høyre som forsøker å bremse?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror det er ganske mange i Høyre som ønsket å bremse dette, og det er jo når du reiser rundt i dag og treffer høyrefolk, så er det jo en ting de nesten alle sier: ”Jeg kjenner ikke partiet mitt igjen.” Og det tror jeg er et uttrykk for at det var egentlig ikke dette de hadde tenkt. Og det har blitt veldig markert i den siste perioden, synes jeg, hvor Høyre har sittet i regjering. Og det har gjort at mange i Høyre føler seg – altså, noen har jo gått over i Fremskrittspartiet, men mange føler seg ikke helt hjemme, rett og slett. Og det er ikke fordi de ønsker å gå lenger, det er ikke fordi de ønsker egentlig å bli fremskrittspartifolk, tror jeg. Men Fremskrittspartiet klarer jo på sin måte å forene dette, både ved å gi staten – den skal ikke ha makt i det hele tatt, men samtidig så skal den jo på alle områder som er viktige for folk, betale og legge til rette og sørge for at du skal få det du har behov for innen helse og hjemmehjelp og eldreomsorg og så videre. Altså, Fremskrittspartiets politikk henger jo ikke sammen. Men det tror jeg ikke velgerne ser.

Tore Grønlie: Men mener du da at Høyre har, skal vi si, fjernet seg fra den politikken som la grunnlaget for høyrebølgen i begynnelsen av 1980-årene og grunnlaget for det sterke Høyre?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg mener den har det. Og dere har jo intervjuet Kåre Willoch, og jeg vet ikke hvor mye han vil si om det, men jeg ville tro at han i dag er betenkt over en del av den utviklingen som skjer. For når han i dag går ut med utspill som oppfattes som dette mente han ikke den gang, så er det i grunnen dette han virkelig mener. Og jeg tror det er hans måte å gi en liten korreks til at nå, nå går de for langt. Han har ikke endret synspunkt, men han har stoppet underveis, og partiet har gått videre altså. Jeg tviler jo på at han kanskje ville si det så

mye, men jeg opplever jo at han innad i partiet i dag kanskje av og til oppleves som et problem fordi han setter dem litt på plass. Han vil bremse opp. Men det er en ny generasjon, og det er en ny generasjon gruppesekretærer som legger opp til mange slike saker, at man skal gå mye lenger.

Grete Brochmann: Så de kategoriene som du ikke synes traff på begynnelsen av 1980-tallet, de synes du treffer mye bedre i dag?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, jeg synes det. I dag synes jeg dette med markedsliberalismen har på en måte gått nesten, ja, gått for langt. Den har tatt overhånd.

Helge Danielsen: Ja, det er interessant det. For en annen måte å stille dette mer overordnede spørsmålet på om en forandring av den politiske orden er jo at man kan snakke om at den sosialdemokratiske orden, altså dette litt forenklet i forhold til begrepet da, men at den sosialdemokratiske orden blir avløst av noe som i sterkere og sterkere grad fremstår som en nyliberal orden. Og ett av de spørsmålene vi har stilt oss selv, og som vi pleier å stille til intervjuobjektene, er jo i hvilken grad den utviklingen var villet og ønsket, altså i hvilken grad det var noe som politikerne fikk til å skje, eller om det var noe som skjedde med politikerne. Og det du har sagt så langt, tyder vel på at det var i utgangspunktet noe dere fikk til å skje, og så ble det til noe som skjedde med dere. Er det riktig forstått, eller?

Wenche Frogn Sellæg: Det var noe vi fikk til å skje, det var noe vi ønsket. Og vi ønsket de små skrittets vei. Men jeg vet ikke, i hvert fall innen Høyre, hvor sterk rolle det spilte. Men det som skjedde i Høyre på midten av 1980-tallet, alle som hadde vært med i denne endringspolitikken i Willoch-regjeringen, de fleste av dem forsvant. De forsvant ut, ikke sant, det var andre som overtok, andre som førte politikken videre. Og det gled vel litt ut av hendene på oss. Vi var ikke lenger toneangivende. Vi hadde ikke lenger innflytelse. Så det som ikke var et stridsspørsmål i løpet av de seks første årene, det ville ganske sikkert vært det, tror jeg, hvis en del av oss hadde fortsatt i den sentrale politikken og hatt innflytelse i den utviklingen som senere hadde skjedd. Men da var de borte så å si alle sammen.

Ta bare en mann som Johnny Bernander. Enormt sterk i partiet. Ute. Det var mange andre også, men han var kanskje en av dem som på en måte stod på et sterkt, verdikonservativt grunnlag og samtidig hadde klare synspunkter på hvor langt du skulle gå i en nyliberalistisk retning. Han var veldig klar, og han hadde en veldig evne til å sette ord på

det. Men han og mange med ham forsvant, og dermed så var det på en måte ikke noen som kunne korrigere kursen, tror jeg, i de årene. Sånn oppleves det. Og jeg tror ikke dette er – dette er jo forhold vi diskuterer, som vi snakker sammen om. Lars Roar Langslet meldte seg ut av partiet, ikke sant. Og det var ikke mot hele Høyres politikk, men det var fordi de gikk fra et løfte de hadde gitt i en valgkamp. Men det er klart det ligger jo en dypt, hva skal man si, misnøye med partiets utvikling også i det.

Helge Danielsen: Vi kan fortsette litt på dette. Men før vi gjør det: Det er 45–50 minutter igjen til lunsj. Skal vi bare fortsette, eller skal vi ta fem minutters pause?

Wenche Frogn Sellæg: Nei, altså det, jeg er ikke sliten hvis det er –

Helge Danielsen: Nei.

Wenche Frogn Sellæg: – det dere lurere på. (Latter)

Grete Brochmann: Det er det viktigste.

Helge Danielsen: Ja, ja, men da fortsetter vi bare. Og kanskje litt i det samme sporet, men med noe annen vektlegging. Altså, jeg var inne på det i det lange og omfattende spørsmålet som jeg stilte nettopp, nemlig betingelsene for å være politiker. Politikerrollen. Mulighetene for å prege en utvikling. Muligheten for å kunne arbeide med saker og kunne styre prosessen fra man bestemmer seg for at dette ønsker vi å oppnå, til man eventuelt har realisert det. Altså, en ting er at man kanskje ikke har de samme virkemidlene som man hadde før. Men når det gjelder arbeidsbetingelsene ellers – i forhold til Stortinget, i forhold til mediene, i forhold til embetsverket. Er det store forskjeller der i løpet av den tiden du har vært politisk aktiv?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tviler på om det er noen forskjell i forhold til embetsverket. Det er noe grunnleggende trygt og solid over det norske embetsverket. Men ellers, jeg tror endringen kom i 1985, med Carl I. Hagen på vippen, før da kom et nytt element inn i norsk politikk som jeg synes vi hadde merket veldig lite til før, og det var uforutsigbarheten. Du visste hva de forskjellige partier stod for, du visste hvor du ville provosere dem, og du visste også hvor du kanskje kunne få dem med på ting. Du kunne styre politikken. Du kunne legge opp et løp, og så lenge det var en flertallsregjering, så visste du på en måte hvor langt, og så fikk man prøve

å diskutere som voksne mennesker og bli enige i litt fra begge parter, og så kom man videre. Straks det er mindretallsregjeringer, er man avhengig av hva Stortinget mener om dette. Så da får du inn et fjerde element når du skal tenke om du kan få gjennomført noe på sikt.

Men med Carl I. Hagen, to stykker på vippen, så ble dette helt forandret. For du kunne ikke vite – til å begynne med trodde man at man visste hvor man hadde ham, men det viste seg jo veldig snart at vi visste jo ikke det. Willoch så nok det tydeligere enn noen av oss andre. For Hagen ville på en måte aldri være en del av et flertall. Han ville fremme sin egen politikk, øke sitt eget parti. Og det merket du også i Stortinget, i opposisjon, hvor regjeringer legger frem en sak som de fire var uenige i, så du kan si at de tre samarbeidspartiene og Fremskrittspartiet, vi kunne være enige i denne saken, og vi ville ha den endret, men vi var ikke enige om hvor langt vi skulle gjøre, vi prøvde å samarbeide. Så vi fikk et alternativ som gjorde at regjeringen ikke kunne gå fullt så langt. Men Carl I. Hagen ville aldri være med på dette. Han ville gå mye lenger den andre veien, og fikk han det ikke slik, så var han imot.

Og dette tror jeg var noe ganske nytt egentlig, i politikken. For resultatet ble jo da at regjeringen fikk gjennomslag for sin politikk. Vi fikk aldri – han var ikke mulig å få med hvis man ikke gikk til ytterkanten, nettopp slik jeg opplevde ham i Stortinget. Jeg satt jo sammen med ham i finanskomiteen. Det var først å stemme for sitt ytterliggående forslag, og så var det å stemme mot alt annet. Og for at det skulle bli flertall, så måtte noen av de ansvarlige partiene da ved siste avstemning stemme med regjeringen. Ofte var det Høyre, fordi Høyre og Arbeiderpartiet var kjent for å føre en ansvarlig politikk i budsjettspørsmål. Og det gjorde også dette med utspillpolitikken mulig. For det skapte en utrygghet når man trodde man visste hvor veien gikk, at Carl I. Hagen da plutselig kunne komme med et voldsomt utspill, som kunne se ut som det ville få flertall. Det ble slått veldig opp, og pressen ble veldig ivrig, og så ble det flere og flere og flere av disse utspillene.

Det skjedde jo flere ganger i denne perioden hvor Carl I. Hagen hadde lovet Willoch at hvis Willoch stilte kabinettspørsmål, så skulle han støtte den borgerlige regjeringen. Og det gjorde han jo et par ganger, og så var det slutt. Så du kunne aldri stole på ham, og det synes jeg var veldig forskjellig i politikken fra jeg kom inn. For alle de andre partiene – du kunne være veldig uenig med SV, men du visste hvor du hadde dem, altså. De gjorde ikke plutselige, merkelige snuoperasjoner og mente noe helt annet. Og Carl I. Hagen var en mester til det. Og hver gang han gjorde det, så tenkte vi at nå går det nedover og hjem med Fremskrittspartiet, for dette må jo folk se. Men de gjorde ikke det. For befolkningen syntes på en måte at det var så riktig, han er en glimrende retoriker, de syntes det var så riktig det han sa. Og jeg syntes dette var en fortvilet situasjon. Jeg tror det la mye av grunnlaget for at også andre etter hvert

tiltrakk seg veldig mye oppmerksomhet ved å gjøre ting som du ikke hadde forventet av dem, plutselige utspill på et og annet område som skapte en utrygghet i politikken. Det ble tydeligere og tydeligere jo lenger utover i 1980-årene du kom. Det var jo mest tydelig i den perioden, fra 1985 til 1989, hvor han satt på vippen. Det var en ganske uholdbar situasjon, og det var en ny situasjon. Og man snakket om at Høyre måtte avklare sitt forhold til Fremskrittspartiet, det var en umulighet. Det var en absolutt umulighet, fordi du kunne rett og slett ikke inngå en avtale med ham.

Så forholdene for å drive politikk, i hvert fall på den borgerlige side, ble mye, mye vanskeligere. Og man kunne heller ikke regne med at Arbeiderpartiet i de store sakene ville støtte opp om dem bestandig, for populismen fikk på en måte en inntrengen i Stortinget og politikken som vi ikke hadde hatt før. Slik opplevde jeg det i alle fall.

Tore Grønlie: Du sa at det ikke skjedde så mye endringer i forhold til embetsverket, at embetsverket var, skal vi si, skikkelig og ordentlig. Nå har jo du sittet i tre forskjellige departementer over en tiårsperiode. Jeg vet ikke om du kunne reflektere lite grann over disse tre departementene i en slik sammenheng, altså om det er store forskjeller mellom dem, og ellers mer allment om hvordan det var å være politiker i et departementssystem.

Wenche Frogn Sellæg: Jeg synes det var store forskjeller på de tre departementene, det synes jeg absolutt. Miljøverndepartementet var et ungt departement. Det var jo opprettet i 1972. Så det var bare ni år gammelt, og tradisjonene hadde ikke festet seg så dypt der. Og de hadde jo da rekruttert veldig mange som var entusiastiske for faget, ikke sant. Det var folk som var genuint opptatt av miljøvern. Så når vi hadde diskusjoner med embetsverket, var det ikke politiske diskusjoner, men det var at de var faglig intenst opptatt av at dette er viktig, enten det gjaldt vernesaker eller ressursdisponering, hvor langt vi kunne gå i dette. Men de var lojale overfor regjeringens beslutninger, de motarbeidet ikke. Det er jo sånt som avisene skriver i ”Ja vel, statsråd”, at hun hadde vansker med sitt embetsverk og sånn, og det er jo tøys. Det var jo aldri det. Men det var ganske mange diskusjoner med dem, og de var jo skeptiske til en høyrepolitiker fordi vi aldri hadde, bortsett fra Inger Lise Skarstein, markert oss på miljøvern. Men det fungerte jo veldig bra i det daglige. Og der kommer embetstradisjonen inn, selv når de skjønnte at det var ikke mulig for oss å gå så langt som jeg ønsket og som de ønsket, så hadde de stor forståelse for dette. Og jeg fikk jo Ingjald Ørbeck Sørheim, han var statssekretær for Gro og gikk rett tilbake som avdelingsleder i departementet, ikke sant. Han gikk jo rett fra en politisk stilling og ned som sjef for en av

avdelingene. En viktig avdeling også, som hadde med planlegging å gjøre. Men han var lojal mot regjeringens politikk. Det var aldri noe – jeg merket aldri noe annet.

Kom du til Justisdepartementet, så fikk du det motsatte fordi der var embetsverkstradisjonen tung. Altså, de hadde hundre år på baken, de, følte du. Her gikk alt sin gang. Og de var veldig glad for å få en ikke-jurist. Det var de veldig glade for. Det var nok en som var litt skeptisk. Lederen av lovavdelingen, Rognlien, var nok litt skeptisk, men alle de andre var på en måte glad for det, for min oppgave var å drive politikk og ikke å gå ned i deres lovparagrafer og endre litt, altså, de var eksperter på å lage lover. Og de likte ikke at statsrådene var altfor mye jurister og gikk ned og skulle formulere lovparagrafene annerledes. Så de var på en måte – men jeg satt der jo kort tid. Syv måneder, ni måneder. Men der merket du en helt annen tradisjon.

Men det tredje departementet, Sosialdepartementet, det ble nok for meg veldig annerledes. Det var mitt eget fag, slik at jeg hele tiden hadde et sterkere faglig grunnlag for å stille spørsmål, kanskje. Det var lettere for meg å få frem de politiske sakene fordi jeg kjente feltet så godt. Og Sosialdepartementet, de var veldig servile på den måten at de gjorde som statsråden mente. De gjorde ingenting, de, før du på en måte hadde sagt dem hva de skulle gjøre. De stilte opp på rad, de, og spurte: ”Hva ønsker statsråden her?”, før de i det hele tatt – De kom ikke veldig langt med sakene før de lå på mitt bord. Og det var forskjell fra de to andre, for de førte sakene så langt som de fra departementshold mente var riktig, helt til de kom til noe som kunne være politisk kontroversielt, da ble det lagt frem for statsråden. Og så arbeidet de videre. Men Sosialdepartementet kom inn på et mye, mye tidligere tidspunkt. Det var uttalt, vil jeg si, hos dem å på en måte la statsråden ha utspillet. Og jeg vet ikke om det var bare fordi jeg kjente området faglig, men det var veldig stor forskjell.

Men ingen av departementene var noe problematisk for en, de prøvde ikke å få politikerne til å gjøre noe annet. De kunne komme tre ganger og spørre: ”Er det statsrådets mening, virkelige mening, dette?” Og da skjønnte du at de var dypt betenkt. Men stod du fast på dette, så hjalp de jo deg alt det de kunne for at dette skulle bære godt i land.

Tore Grønlie: Et sted her sier du, jeg tror det er i et intervju, at det er relativt sent i 1980-årene, eller kanskje det er mens du skal inn i Justisdepartementet, at du skal være politiker og ikke byråkrat, og så sier du at det så du ikke så klart da du var miljøvernminister.

Wenche Frogne Sellæg: Huff da. (Latter)

Tore Grønlie: Jeg kunne vel finne dette i materialet her, men jeg tror ikke jeg siterer veldig feil. ”Jeg så ikke dette så klart da jeg var miljøvernminister, og det har vært nyttig å være borte fra politikken en stund,” sier du. Jeg vet ikke om du har noen refleksjoner over dine forskjellige tilnærminger?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror nok at Miljøverndepartementet var mye en læretid, som det er for statsråder som kommer inn i politikken helt utenfor, og ikke engang har sittet i Stortinget, som en del politikere gjør den dag i dag. Og det er jo viktig at også disse politikerne kommer med. Men det er en læreprosess. Du må lære hvordan sakene skal behandles, du må lære hvordan du skal opptre overfor et embetsverk. De ønsker klarhet, de ønsker at du skal stå fast på dine standpunkter. Departementet var nok delvis, vil jeg si, en opplæring for meg i hvordan du håndterer politiske saker. Så der følte du vel kanskje at de styrte sterkere enn i de andre departementene, og det var både fordi de var unge, de var entusiastiske, de var opptatt av saken, men det var også fordi jeg var ny. Jeg syntes aldri det var noe problem. Men sånn i ettertid førte vel ikke jeg min egen politikk så veldig mye, så veldig sterkt. Jeg førte vel mange saker videre, tror jeg, av det som allerede var der. Og stoppet det jeg ikke likte. Det var planleggingsloven, og det var hyttefasen, og det var slike ting. Men det ble nok veldig mye en kontinuitet fra det som hadde vært før. Så det er vel sannsynligvis det jeg har tenkt på.

Tore Grønlie: Ellers, hvis vi ser på disse departementene og kanskje konsentrerer oss litt om de to siste departementene, så er det en ting som slår meg, og det er at det er to departementer som på mange måter er veldig forskjellige. Du sier jo at de er forskjellige med hensyn til hvordan de opptrer. Men det er to departementer som er veldig forskjellige som departementer og som forvaltningsorganer. Altså, Justisdepartementet på det tidspunktet, det var jo et departement hvor alle de store fagadministrasjonene lå inne i departementet, altså fengelsadministrasjonen, politiadministrasjonen og domstolsadministrasjonen og også utlendings- eller innvandringsadministrasjonen, alt dette ligger innenfor dette svære departementet. Mens i Sosialdepartementet kan man si at de fleste store etatene, de ligger utenfor departementet, som trygdeetaten og sosialvesenet i kommunene. Jeg vet ikke om du kan reflektere litt over, nær sagt, hva det gjør med forholdet mellom politikk og byråkrati, og hva det gjør på en måte med en statsråds evne til å – og muligheter?

Wenche Frogn Sellæg: Altså, det var veldig viktig for meg det du tar opp der. Det var veldig sentralt da jeg satt i Sosialdepartementet, og jeg tror den dag i dag at det er viktig å ha et klart

skille mellom fag og politikk i et departement. I Miljøverndepartementet var det enkelt, for du hadde Statens forurensningstilsyn som på alle disse sakene ga deg en faglig veiledning, og så var det min oppgave å gå til regjeringen med dette. For eksempel oljeboring nord for 62. breddegrad. Miljøverndepartementet var veldig betenkt. Statens forurensningstilsyn sa at oljevernberedskapen er altfor dårlig. Og det var min oppgave, ikke sant, som politiker, å ta dette med i regjeringen. Der kommer alle de andre hensynene inn, og regjeringen går for oljeboring. Ikke sant, men jeg hadde lagt frem for regjeringen det faglige syn. Og hvis jeg var så uenig, så måtte jeg gått av som statsråd, men det er klart at da står jo jeg på regjeringens politikk. For det var helt tydelig, og ingen var i tvil i Stortinget heller om advarslene fra Statens forurensningstilsyn, slik at også Stortinget hadde muligheter for å ta med deres advarsler. Det stod til og med i proposisjonen hva Statens forurensningstilsyn hadde ment.

Så kom du til Sosialdepartementet, hvor Helsedirektoratet med Mork helt fra Evangs tid jo har atått faglig veldig, veldig sterkt. Dette er det faglige standpunkt, og så måtte politikeren da ta den politiske belastningen med å gå imot det av et eller annet overordnet hensyn. Og det ergret Sosialdepartementet så forferdelig, for de var så innstilt på at statsråden på en måte var den som skulle komme og si hvor veien skulle gå. Og min forgjenger Tove Strand Gerhardsen var veldig uenig med Mork i at han gikk ut. Hun syntes det skapte masse problemer for henne. Men jeg var veldig enig, jeg syntes det var bra at han sa fra at nå står liv og helse i fare hvis vi ikke gjør noe med eldreomsorgen. Og det ga også meg et godt argument overfor regjeringen at de hadde sterke faglige argumenter. Så det var jo en av de tingene jeg gjorde i Sosialdepartementet, å ta en gjennomgang av hele den sentrale forvaltning på dette området og få samlet det for å få et enda sterkere fagdirektorat. Men departementet ønsket å svekke det. De ønsket å vingeklippe Mork. De ønsket ikke at fagmyndighetene skulle stå så selvstendig. De ville at departementet skulle drive fagpolitikk opp mot den rådende partipolitikk. Så der var det et veldig, veldig sterkt skisma.

Men det undret meg på en måte litt at Justisdepartementet ønsket å lage et politidirektorat, for jeg syntes på en måte at justissektoren var annerledes. Politisakene var annerledes. Å ha et politidirektorat som du politisk skulle gå imot, da synes jeg du er nede på noe av grunnvollen til et samfunn når det gjelder rettssystemet vårt, skillet mellom utøvende og dømmende makt og så videre. Her syntes jeg på en måte at det måtte være en enhet. Dem ønsket jeg å ha nær meg.

Tore Grønlie: Hvor sentralt var det spørsmålet i din tid?

Wenche Frogn Sellæg: Det var sentralt, for de hadde jo, hva heter det, et av disse statlige byråene som gjør utredninger for departementene. De utredet jo et politidirektorat den gangen. Så Justisdepartementet ønsket merkelig nok å ha et eget direktorat, mens Sosialdepartementet ønsket å avskaffe det. Og dette skjedde i løpet av samme tidsperiode. Og de som utredet dette her, kom jo til ulike løsninger. De mente at det burde nedlegges når det gjaldt Helsedirektoratet, mens at det burde opprettes når det gjaldt Politidirektoratet. Det har jeg heller aldri forstått, for det var den samme enheten som utredet begge spørsmål. Men jeg innbiller meg at i Justisdepartementet ville jeg vært bekymret for å ha hatt det utenfor.

Tore Grønlie: I dag ligger det jo utenfor.

Wenche Frogn Sellæg: Ja.

Tore Grønlie: Men er det fordi i din tid, for å si det sånn, når man snakket om eller utredet spørsmålet om Politidirektoratet, var det de politiske, skal vi si betenkelighetene, som var sentrale for deg? Altså det forhold at du mente som politiker at den type spørsmål var politiske og derfor burde ligge sterkt i departementet?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, jeg tror nok det. Jeg tror det var der. For det er klart det var en veldig utrygghet. Det var jo før terroren egentlig satte sitt stempel på all tenkning på dette området, men det var jo stadig trusselvurderinger. Du hadde jo hatt Treholt-saken. Det var jo flere andre som var i statens – det var på en måte i søkelyset. Det var jo spørsmål om å bruke, det kommer jeg kanskje tilbake til, politi eller militære for å – det var jo snakk om at beredskapstroppen ville streike, ikke sant. Og Willy Haugli sa at det er jo ikke noe problem, vi kan jo bare sette inn den militære beredskapstroppen. Altså, dette var politisk sprengstoff av dimensjoner, og da å ha et direktorat som kom med slike innspill hele tiden, som var så følsomme politisk og også i forhold til andre nasjoner –. Jeg husker jo Spetsnaz, disse russiske troppene som man på den tiden kanskje trodde allerede var infiltrert i eller kunne infiltrere norske interesser. Det var på en måte utenrikspolitikk på ganske høyt nivå. Det var mye diskusjon rundt overvåkning, overvåkningspolitiets rolle, deres trusselvurderinger i forhold til hva politikamrene gjorde. Det var et litt uoversiktlig bilde slik at en politiker følte at dette må jeg ha nærhet til. Her må jeg hele tiden vite hva de tenker, og hva de holder på med, og hva de gjør. Og det var veldig sterkt fremme, synes jeg.

Tore Grønlie: Gjelder det også, det er jo mer ditt bord –

Grete Brochmann: Jeg skulle akkurat til å si noe om –

Wenche Frogn Sellæg: Ja.

Tore Grønlie: Innvandringsspørsmålene.

Grete Brochmann: Utlendingsnemnda.

Tore Grønlie: Som på mange måter er noe av det samme vi snakker om.

Wenche Frogn Sellæg: Ja.

Grete Brochmann: Men det er på mange måter den motsatte logikken av det du beskriver nå. Det var vel i din periode at spørsmålet om å opprette en utlendingsnemnd seriøst kom på bordet.

Wenche Frogn Sellæg: Ja.

Grete Brochmann: Og der går jeg ut ifra at du ville se annerledes på akkurat den dimensjonen.

Wenche Frogn Sellæg: Ja. For det var en serie med enkeltsaker som jeg ikke ville ha på statsrådets bord. Det var det samme i Sosialdepartementet, en del sånne enkeltmenneskers skjebner. Og det var det samme med enkeltsaker. Jeg syntes det var greit både i Miljø- og Justis- og Sosial- å få – når jeg kom der som ny statsråd – en gruppe med sånne saker, så du kunne gi noen signaler om hva jeg ønsket de skulle legge vekt på, hvordan de skulle arbeide. Men jeg ville ikke ha den enkelte sak på mitt bord, ville jeg helst slippe. For straks en sak, hvor uskyldig den enn er, får et menneskelig ansikt – og det er jo blitt mye verre i dag, slik som mediene er, se på Mehmet-saken. Ikke før Stortinget tar en prinsipiell beslutning som et samlet Storting, så kan altså en persons liv som rører oss alle, få lovverket til å endres, altså. Plutselig er det dannet en presedens for at man avviker fra det som et stortingsflertall så sterkt er blitt enig om like før. Og det, akkurat det – jeg var redd det ville skje, og det skjedde jo til dels i en del av disse sakene. Og det er fryktelig vanskelig på sånne områder, i

sosialpolitikken, hvor mye er taushetsbelagt. Når pressen tar den ene biten og slår opp, og det er en menneskeskjebne som vi alle kan identifisere oss med, og vi sier: "Dette er galt." Men så har bildet en helt annen side som du ikke kan komme ut med, det er taushetsbelagt. Det går ikke an, og du kan på en måte aldri få satt saken på plass. Og så blir du drevet til en politisk avgjørelse som du egentlig er imot. Og jeg så det ganske klart, tror jeg, når det gjaldt disse asylsakene.

Grete Brochmann: Hvorfor tok det da så lang tid, tror du, før UNE var på plass?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, Helen Bøsterud, satt hun helt til, ja, hun satt helt til 1989, kanskje.

Grete Brochmann: Ja.

Wenche Frogn Sellæg: Nei, jeg vet ikke hvorfor det. Det må jeg si. Jeg har ingen anelse hvorfor det skulle ta så lang tid. I min korte tid merket jeg ikke noen skepsis i departementet heller mot å få det vekk. Tvert imot. Jeg syntes det var klart det rådet Eldring ga – han var jo departementsråd da – at få de sakene – gi dine signaler, si hva du ønsker, og så får andre styre etter det.

Tore Grønlie: Men i det andre sakskomplekset, altså i politispørsmålet, politisaken, da ville vel departementets folk fortsette å ha det inne, ville de ikke det?

Wenche Frogn Sellæg: Nei, jeg vet ikke hvorfor, jeg må si det. Det er mulig at ønsket om å utrede kom utenfra, men de var jo i gang eller begynte vel på den tiden å utrede et mulig politidirektorat. Det var muligens politiet selv som ønsket det, det skal jeg ikke si. Det var ingen stor intern diskusjon i departementet i den tiden jeg var der.

Tore Grønlie: Hvis man ser på forskjellen altså –

Wenche Frogn Sellæg: For jeg ønsket det ikke. Ja.

Tore Grønlie: Du nevnte spesielt dette med Mork, og kanskje Helsedirektoratets og helsedirektørens, skal vi si, politiske innflytelse er vel litt sånn, litt spesiell. Men ellers er vel situasjonen at i Sosialdepartementet har jo alltid de fleste andre spørsmål av faglig karakter

som Sosialdepartementet har med å gjøre, tradisjonelt ligget andre steder enn i departementet. Jeg vet ikke – litt mer om hvordan det påvirker statsråden og politikken på en måte, innenfor feltet. Altså, er det slik at man hadde mer innflytelse reelt på utformingen av justispolitikk fordi de sakene ligger i nær kontakt med statsråden, enn man hadde i Sosialdepartementet, hvor det var vanskeligere å komme til, nær sagt, trygdesjefen eller til kommunene på det sosialpolitiske felt. Eller ligger politikken på andre nivåer som gjør at man kanskje ikke merker så store forskjeller på hvordan ting er organisert?

Wenche Frogn Sellæg: Det som jeg synes har vært viktig ved organiseringen, det er i grunnen å skille fag og politikk, altså å få faglige råd som står på egne ben. Det har kanskje noe med min akademiske utdanning og legning, jeg vil ha et faglig trygt grunnlag. Og jeg synes ikke det er noen grunn til å holde det hemmelig. Det bør befolkningen og de som skal ta avgjørelser både i regjering og storting, det må de få vite. Det skal være det klare, faglige grunnlaget, og så må politikeren være så sterk at hun eller han kan ta den politiske belastningen det er å gå imot de faglige råd, fordi det er andre hensyn, overordnede hensyn, å ta. Som denne oljeboringen med alt det medførte. Så jeg ønsker et klart skille mellom disse to tingene, og det var klart i Sosialdepartementet. Men justispolitikken var hele tiden annerledes, synes jeg. For der ville det skape en utrygghet i befolkningen, tror jeg, hvis man innen politidomstoler, på en måte kom med klare råd av politisk karakter til statsråden, som hun sa nei til. Det rører noe ved grunnvollene i rettssystemet vårt, som jeg synes var – her ville jeg på en måte vite hva de hadde tenkt til. Jeg ville ikke at politimesteren i Oslo skulle si til beredskapstroppen: ”Jo, bare streik. Bare streik! Helt greit!” Altså, disse tingene måtte jeg ha nær. Jeg tror det var veldig viktig.

Tore Grønlie: Så det er faktisk fagfeltene her som er det avgjørende for deg?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg synes det.

Tore Grønlie: Det er forskjellene på fagfelter som spiller en rolle, og ikke, skal vi si, organisasjonsprinsippet?

Wenche Frogn Sellæg: Nei. Og det er med tanke på det signalet det gir utad, hvis det skaper en grunnleggende utrygghet i befolkningen at det er et faglig syn og et politisk syn, så ble jeg bekymret. Og det var veldig sterkt på akkurat den justissektoren. Men på miljøvernsektoren

og på sosialsektoren, der måtte du være sterk nok som politiker og si hvorfor du ikke fulgte de rådene, enten det var av økonomisk karakter eller at det var andre hensyn som veide tyngre. Eller når det gjaldt oljeboring, at faren for at det skulle bli en ulykke, var så liten at det var en kalkulert risiko. Ikke sant, det var jo det. Men det var sann man veide det den gangen. Den var relativt liten, og konsekvensen ved ikke å gå til oljeboring ville av økonomiske grunner og distriktsmessige grunner være så stor at den lille risikoen for en utblåsning som man ikke hadde oljevernberedskap nok til å møte, den måtte man ta. Og så måtte man samtidig styrke oljevernberedskapen, naturligvis. Men jeg synes dette er et eksempel på hvordan politikk skal fungere. Da har du det faglige, og du har det politiske, og du har det overordnede.

Tore Grønlie: Et spørsmål av litt samme karakter, men som kanskje har litt mer å gjøre med forholdet mellom, skal vi si, sentral og desentral myndighet. Det er flere steder i dette materialet hvor det er nevnt fra din tid i Miljøverndepartementet at miljøvernforvaltningen blir desentralisert og samlet i det vesentlige hos Fylkesmannen. I ettertid har jo dette blitt sett på som noe av et vendepunkt for forholdet mellom staten og fylkeskommunen. Og hvor man har sett på at blant annet plasseringen av miljøvernsakene fremdeles skal være hos staten, riktignok hos Fylkesmannen, og ikke i fylkeskommunen, noe som på en måte er den første spiker i det som blir fylkeskommunenes kiste. Jeg tror det var en god del interne drøftinger knyttet til akkurat det spørsmålet. Jeg vet ikke om du har synspunkter på det der?

Wenche Frogn Sellæg: Det er klart det. Høyre hadde mange fylkesordførere på den tid, og Rettedal hadde jo selv vært fylkesordfører. Så det var nok veldig skepsis blant fylkespolitikerne, og ikke minst blant Høyres folk som satt sentralt her, at Fylkesmannen skulle få for sterk makt. Men for meg og for regjeringen som sådan var jo det på en måte å flytte statens makt ut fra det sentrale departement og nærmere der våre avgjørelser ville få konsekvenser, altså nærmere de regionale miljøene, og at man da styrket statens makt på det regionale nivå, på fylkesnivå, var mye mer akseptabelt for Høyre enn å samle det sentralt. Så for oss var det en måte å gi fra seg en del sentral styring, kan du si, og legge den ut. Men ikke lenger. Der kom jo det ønsket om å – det skulle jo være en statlig forvaltning fordi miljøvern var et så viktig felt, ressursdisponeringen, forvaltningen av naturen. Det var et så viktig politisk felt at man våget ikke å legge det helt ut til en fylkeskommune, som kanskje ville la næringsinteresser eller andre interesser gå foran. Så jeg opplevde jo det som noe av vår hensikt med på en måte å redusere sentral administrasjon, men fremdeles beholde en overordnet mulighet til å si nei. Og det var kontroversielt i Høyre. Veldig kontroversielt. Og

Rettedal var riktig på krigsstien. Så det var vel en av disse små seire det var mulig å vinne over Rettedal, det var jo ikke enkelt, men hele regjeringen stod på en måte bak. Det var i enkelte spørsmål i miljøvern at man nok ikke hadde tillit til at den lokale, politiske styringen var det som var best for saken. Og der var regjeringen, der stod den sterk. Der var Willoch sterkt med.

Tore Grønlie: Jeg synes jo det er interessant at du bruker uttrykket ”tillit” her i den sammenheng, for forskningen i den senere tid har jo vært veldig opptatt av på en måte å se når tilliten til folkevalgt styring på det nivået der smuldrer opp eller i alle fall begynner å smuldre. Og den har funnet dette som ett av de sentrale spørsmålene. Men jeg vet ikke. Er det flere av samme type som du kan huske, hvor konflikten på en måte stod mellom rettedøler og andre om dette spørsmålet om plassering av politisk makt?

Wenche Frogn Sellæg: Fylkeslegen var jo en disse tingene som også stod for noe av det samme. Fylkeslegene gikk jo klart ut mot fylkeskommunens sykehusdrift og sa at dette er uforsvarlig. De var ute i kommunene og sa at her er vaktberedskapen uforsvarlig. Men fylkeslegene, de hadde jo ingen makt bak sin ord. Men de påpekte feilene, ikke sant, der ute. Men de hadde ingen muligheter til å pålegge dem å endre det. Og derfor ble de en irritasjon for de lokale myndigheter, og de ville ha dem vekk. Altså, de mente – og her kom igjen Rettedal inn, også andre sterke ordførere fra Høyre, som ønsket på en måte å få være i fred. Dette styrer vi best selv. Og det er her igjen at jeg synes på en måte Høyre kommer til denne avveiningen mellom å gi fra seg makt og likevel beholde den på et visst nivå. At det er denne balansen her. Går du for langt, så forutser du at her på en måte slipper vi styringsmulighetene så langt at det kan være vanskelig å trekke det tilbake igjen. Ta en liten ting som scooterløyper for eksempel. Hvis du får beskjed fra hovedstaden om at du får ikke lov til å kjøre scooter mellom to steder oppe i Finnmark, så virker det forferdelig urimelig. For de sier: ”Hva har de folkene der, de har aldri vært i Finnmark”, ikke sant. Men hvis du sitter i en miljøforvaltning i fylket, en statlig miljøforvaltning som tross alt er der tingene skjer, så kan man nok bli ergerlig når man får vedtakene mot seg. Men man kan ikke si at de ikke kjenner til hva det betyr, de kjenner konsekvensene, de vet ikke hva vi holder på med. Det argumentet holder ikke når du får en statlig forvaltning så nær. Men du har helt rett i at det var en diskusjon, en voldsom diskusjon i Høyre, hvor rettedølene var i mindretall.

Tore Grønlie: Men nå i den senere tid da, så har jo Erna Solberg villet fjerne hele mellomnivået. Og det har jo vært Høyres politikk på en måte at vi greier oss uten et mellomnivå i det hele tatt. Er det ett av de eksemplene du antydte i stedet på at man har på en måte gått for langt, altså at den tradisjonelle avveiningen har blitt borte?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, jeg synes nok det – med mindre man oppretter regioner da. Men igjen, hvis det er selvstyrte regioner og den statlige forvaltning ikke her skal kunne ha en sterk mulighet til å påvirke utviklingen, synes jeg Høyre har gått for langt i sin avveining. Og det er jo dette – konservativ politikk er jo hele tiden avveining og faller ikke alltid ned på samme side. Men i ganske mange ting synes jeg på en måte at Høyre har falt ned på den gale siden i disse avveiningene av spørsmålene og som den gang var utenkelig. Og jeg er overrasket over at det har gått så langt.

Helge Danielsen: Vi kan jo eventuelt ta en lunsjpause nå, hvis det føles naturlig å ta en pause. Hvis ikke du har noen konkrete direkte oppfølgingsspørsmål?

Tore Grønlie: Nei, jeg tenkte det kunne passe –

Helge Danielsen: Ja. Så fortsetter vi etterpå.

Pause.

Helge Danielsen: Ja. Vi snakket en del før pausen om både veien inn i politikken og en del av de politiske sakene, kanskje særlig med vekt på det som ble gjort i den første Willoch-regjeringen. Jeg tenkte vi kunne fortsette litt med å snakke om utviklingen innad i partiet Høyre, og gjerne da i løpet av 1980-årene, altså både i de periodene der du satt som statsråd, og også i perioden innimellom. Blant annet det som skjer når regjeringen Willoch går av og flere av statsrådene vender tilbake til Stortinget, der blant annet Langslet skriftlig har gitt uttrykk for misnøye eller hva vi skal kalle det, med måten ressurspersoner ble disponert på i Stortinget. Jeg vet ikke om du kan kommentere noe av dette?

Wenche Frogn Sellæg: Dere har jo i noe av det grunnlagsmaterialet dere har laget, sitert Langslet på at de mer verdikonservative krefter i Høyre ble plassert i ubetydelige – forvist til ubetydelige posisjoner. Det er vel omtrent slik han uttaler seg. Men som på en del andre områder i dette materialet som vi har vært inne på, så opplever ikke jeg at det er mellom det verdikonservative og det markedsliberale skillelinjene går, og det var ikke spesielt de verdikonservative krefter blant Høyres statsråder som her led nederlag. Dette var et rent spørsmål om makt. Slik at alle statsråder, med unntak av Willoch selv, ble plassert i posisjoner hvor de ikke kunne utøve noe særlig politikk. Selv partiets leder ble jo plassert i landbrukskomiteen. Og man kan jo tenke seg at Høyres leder sitter i landbrukskomiteen. Det river jo vekk på en måte grunnlaget for ham til å drive en profilert høyrepolitikk gjennom Stortinget.

Selv var jeg jo enerepresentant fra det fylket som sist hadde fått noen representant inn på Stortinget, og jeg ble jo først plassert i Lagtinget. Og de som kjenner Stortinget, vet jo at i Lagtinget skjer det ingen ting annet enn på en måte å støtte seg til det Odelstinget har gjort. Det er ingen store debatter, det er ingen muligheter for å profilere partiets politikk gjennom en plass fra Lagtinget. Og jeg ble egentlig plassert i administrasjonskomiteen, enda jeg jo satt sentralt i partiapparatet. Men da byttet jo Petter Thomassen med meg, slik at jeg kom i Kirke- og undervisningskomiteen. Der kunne jeg drive litt politikk. Og det med Lagtinget gikk ikke, for det var allerede fastlagt ved Stortingets åpning i 1985. Så det gjaldt alle statsrådene som hadde makt. Og det er derfor jeg også har nevnt Bente Bakkes bok fra backbenchernes side i stortingsgruppen vår, for hun beskriver litt hvordan Stortinget, etter å ha vært lojal mot regjeringen i seks år, plutselig følte at nå er det vår tur. Nå vil ikke vi vike vekk fra posisjonen hvor vi er fraksjonsleder i hver vår komité, nå vil vi på en måte være de som profilerer Høyre utad.

Og det var naturligvis ledet av Jan P. Syse, som hadde måttet gå ut av regjeringen som han var så glad i, for å være parlamentarisk leder, enda han er jo verdikonservativ nok, så det var jo ikke de strømmingene som lå der. Og det var Kaci Kullmann Five, det var jo de som var gruppeledelsen den gang, som hadde planlagt dette på forhånd, uten at noen av statsrådene visste om det. Så vi ble altså presentert for en løsning på et gruppemøte, etter at regjeringen hadde falt, i slike posisjoner som Langslet beskriver, men som nok var mye mer dramatisk for oss som opplevde det, enn det egentlig kanskje fremgår av hans bok.

Men konsekvensen av dette, altså begrunnelsen for dette, var at det var så kort en tid. Vi skulle jo overta igjen allerede til høsten, altså det var jo regjeringsjakten som begynte. Så det var på en måte begrunnelsen fra partiledelsen, ikke partiledelsen, men gruppeledelsen. Men vi som hadde hatt posisjonene, vi følte at dette var et forsøk på å endre maktstrukturen i partiet fra dem som hadde ledet det og over i et annet spor. Og konsekvensen av det var jo at en rekke personer fra regjeringsapparatet og en rekke statsråder den gang på en måte mistet sin interesse for politikk. De ble marginalisert i partiet, for det ble ingen overtakelse av regjeringsmakt samme høst. Og det partiapparatet utover landet opplevde – for de var glad i statsrådene sine, de hadde støttet lojalt opp om statsrådenes politikk i seks år, og de skjønnte ikke noe. Hvor ble det av dere? Hvor er dere hen? Vi ble jo kritisert for at vi var usynlige i politikken. Og etter hvert som partiapparatet utover landet oppdaget hva som hadde skjedd, så skjedde det jo en veldig sterk bevegelse i Høyre som var rettet mot Stortinget og gruppeledelsen og den gamle tradisjonen i Høyre at det er gruppestyret og gruppen, stortingsgruppen, som bestemmer politikken. Da ville partiet bestemme politikken. Og de årene der, fra regjeringen i 1986 og frem til regjeringsstormen mislyktes i 1987, da var det en intens intern kamp i partiet Høyre, hvor man kan si at den delen som jeg representerte, som kom fra distriktene og mente at den politikken var viktig, for det var den som hadde gitt oss den brede forankringen i folket, det var der vi hadde fått store velgergrunnlag, det var ved å profilere andre saker enn økonomisk politikk og næringspolitikk – vi var på en veldig fremmarsj.

Vi hadde vinden med oss innad i partiet, og det kulminerte på landsmøtet i Tromsø i 1987. Det var Tromsø, det var vår, hele partiet hadde full av selvbevissthet, nå skulle vi ta regjeringsmakt. Og partiapparatet og lokalforeningene og fylkessekretærene, vi følte at nå var vi på hugget, nå. Og avisene den gang fremstilte jo dette som et oppgjør med Willoch, og det gjorde jo meg til talerør, som alltid har vært lojal mot Willoch. Man følte at det var et opprør, men det var et opprør mot sentraliseringen i partiet. Det var et intenst oppgjør med stortingsgruppens makt. Og den som holdt skal vi si det mest distriktsvennlige innlegg på

Høyres landsmøte i Tromsø, det var Per Ditlev Simonsen, som leder av Oslo Høyre. Han snakket distriktspolitikk så alle som var der, på en måte følte at nå var vi tilbake til 1981. Nå var vi et folkeparti, nå var vi forent alle sammen, og det var veldig sterkt. Vi reiste med stor selvbevissthet hjem.

Så gikk det ikke mange ukene før Presthus prøvet å få mellompartiene med på å felle regjeringen på en generell sak, og hvor Senterpartiet nektet og ville ha oss til å felle regjeringen på en landbrukspolitisk sak. Og da var det bare, kan du si, Kåre Willoch og Jo Benkow som så klart at dette var farlig, selv om de vel også regnet med at Carl I. Hagen kom til å støtte dette. Så advarte de. Men partiet var da så oppglødd og så intenst forent og samlet i at nå skulle vi tilbake i regjeringen og fortsette der vi slapp, at da vi på landbruksoppgjøret opplevde at Carl I. Hagen, i beste sendetid, etter å ha holdt alle i spenning, faktisk går ut i Dagsrevyen og gir denne tanken et dødsstøt. Vi fikk jo ikke regjeringsmakt. Tvert imot, det ble uforståelig for folk at vi skulle prøve å felle regjeringen på en landbrukssak. Det kunne jo ikke være noe mer fjernt fra Høyres politikk. Og jeg, på en måte følte jeg at på den dagen, den 12. juni 1987, jeg husker det så godt, den dagen dette skjedde, da raste også på en måte hele denne delen av partistrukturen fullstendig sammen. Da overtok igjen, kan man si, det urbane Høyre. Da var det igjen det sentrale partiapparat som bestemte politikken fremover. Oslo Høyre og partiets hovedorganisasjon, stortingsgruppen, gruppesekretariat. Da var vi tilbake der vi hadde vært, og på en måte var partiapparatet helt minimalisert, og sentralstyret i partiet var fremstilt som de som hadde ført partiet ut i denne ulykken. Og det ble gjentatt gang på gang på gang. Og vi kom oss på en måte aldri igjen.

Jeg ble jo etter dette nestleder i Høyre, jeg var leder av programkomiteen, jeg satt i forhandlingsutvalget i 1989 for den nye regjeringen, og jeg var sosialminister i Syses regjering. Altså, jeg hadde veldig sentrale posisjoner etter 1987, men jeg hadde nesten ingen innflytelse. Og det var en sterk opplevelse, men min personlige opplevelse var ikke noe annet enn en avspeiling av hva partiet følte, at nå hadde vi på en måte tapt. Og det gikk ikke på verdikonservatisme mot marked, men det gikk på hva er Høyres profil? Og hva er Høyres grunnlag? Er vi bredt forankret i folket, eller er vi nærmere det Høyre som i hvert fall utover i distriktene ble opplevd som litt fjernt fra deres hverdag. Så på den ene siden endret Høyres politikk seg, det vil si den endret seg på den måten at de kom tilbake til hva de nesten alltid hadde vært, og samtidig mistet vi veldig mange gode krefter. Noen kom tilbake, men de kom ikke tilbake sentralt nok.

Helge Danielsen: Det er veldig interessant det du sier, og det bygger veldig godt opp under det du sa før pausen om at kanskje by/land er en mer relevant motsetning enn verdikonservatisme kontra markedsliberalisme. Men samtidig er det jo noen av dem som blir rammet av denne fordelingen av arbeidsoppgaver etter regjeringens fall i 1986, som helt klart tilhører den mer urbane delen av partiet. Og når det gjelder Langslet, for eksempel, er han så helt klart verdikonservativ framfor markedsliberalistisk i veldig stor grad. Likevel synes jeg det er interessant at du legger så stor vekt på dette andre skillet, da. Men altså, hvilke andre faktorer var det som var inne i dette? Kan det kokes ned til et spørsmål om personlig posisjonering, ønske om – altså en ting er å beholde det man allerede har når man har sittet og vært lojal i seks år, en annen ting er jo eventuelt å oppnå noe mer noen år fram i tid. Altså, er det en slags maktkamp der det personlige og det saklige kanskje kan være vanskelig å skille fra hverandre, eller der det saklige brukes som et dekke for personlige ambisjoner? For en ting er at du sier det nå og bekrefter det nå, en annen ting er at vi har jo et inntrykk både når vi husker tilbake til den tiden og nå ser i forhold til det som ligger i dokumentasjonsmappen, at det er en slags maktkamp i Høyre eller i alle fall sterke motsetninger. Kan du si noe mer om hva den gikk ut på?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, det var ingen tvil om at det var en maktkamp. Og når det gjelder Langslets del, så hadde Langslet vært med veldig, veldig lenge i politikken. Det var ikke hans verdikonservative syn som gjorde at man satte ham ut i en komité, litt, tror jeg, på sidelinjen. Men det var på en måte man tenkte at nå kunne han gjøre noe annet, og han hadde jo faktisk også selv bestemt seg for å gå ut av Stortinget. Det var ikke så mange som visste det, men han hadde jo bestemt seg for å gå ut av politikken, slik at han ble nok plassert der litt av den grunn. Det var nok heller andre som kunne være farligere kan du si, for det sentrale maktapparat. En mann som Arne Skauge ble satt i sosialkomiteen, han var jo også en av de kommende krefter i partiet. Så det var et spørsmål om makt. Og under det lå det nok også et spørsmål om hvem skulle føre partiet videre, egentlig. For endringen da Presthus ble formann, det var vel ingen uenig i.

Men så var det på en måte spørsmål om hvem som var statsministerkandidat, hvem bør overta når Willoch går av. Det lå jo under der, og der pekte jo Willoch ut sin etterfølger før partiet hadde fått behandlet dette. Det kan være sannsynlig at det ville bli Presthus, for han hadde bred tilslutning i alle deler av partiet. Men det at Kåre Willoch i en hilsningstale på en fødselsdag peker på Presthus som sin etterfølger, det skapte veldig uro i partiet, for det var mange som mente at kanskje var heller Syse den som burde overta. Og Willoch var på god fot

med begge to, men Willoch følte at Presthus var den som utformet politikken, mens Syse var den som kunne fremføre politikken utad. Han var en glimrende retoriker, veldig flink til å snakke, god debattant. Så de følte at de to sammen på en måte var det Høyre trengte, men han pekte på Presthus som leder. Og det ble en del av denne maktkampen i Høyre, som da ved at Presthus ble plassert i landbrukskomiteen, begynte å undergrave hans muligheter, og så kommer det med medier og presse. Hvorfor plasserer de partiets leder i landbrukskomiteen? Og Rolf Presthus var en mann som ville være venner med alle. Han hadde ingen personlige ambisjoner, men han hadde veldig ambisjoner på vegne av partiet. Og om han ikke orket å ta kampen eller han ikke så hvor farlig hans posisjon ville være i partiet ved å bli satt i en så ubetydelig posisjon, det vet jeg ikke. Men han ville ikke ha noen strid. Det var jo veldig mange som ville ha ham over i en annen komité, men han sa nei. Han ville ikke det selv. Han sa dette skal gå greit, for det varer kanskje ikke så lenge. Men under der så lå det – og jeg tror ikke pressen på den tiden, jeg tror ikke mediene, jeg tror ingen som var sentrale i politikken, var i tvil om hva som lå under her – at det var en intens maktkamp.

Helge Danielsen: Du var litt inne på noen av de politiske konsekvensene av den mislykkede regjeringssjakt og av posisjoner og mål om å komme tilbake igjen til taburettene: Fikk dette noen konsekvenser også for utformingen av Høyres program? Altså, politiske konsekvenser i den forstand. Var det noe som akselererte en utvikling eller eventuelt satte en stopper for andre initiativer, eller ble programarbeidet uberørt av disse motsetningene?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror det det kanskje stoppet mest, var partiets evne til nytenkning. Vi ble slitne av den interne stridigheten, vi ble slitne av by/land, slik at vi evnet ikke å føre politikken videre. Det er kanskje en av de ting man i ettertid kan bebreide Willoch, at han på en måte ikke hadde oppdratt sine etterkommere til å være like fremsynte som han selv når det gjaldt strategi og politisk tenkning. Så partiet var i et vakuum, og i det vakuudet drev vi en strid internt i stedet for å utforme en politikk for den tiden som kom. Vi hadde fått gjennomført så veldig mye av de sakene vi hadde kjempet for i begynnelsen av 1980-tallet, og nå måtte vi på en måte lage en strategi for en ny tid. Og da hadde vi trengt mange av dem som gikk ut av politikken på det tidspunktet. Det maktet vi ikke. Og jeg tror det var noe av Høyres ulykke, ikke bare at enkelte personer forsvant, men også evnen til kreativ tenkning om fremtiden. Og der – Høyre hadde ikke lenger løsningene. De fortsatte litt i det samme.

Grete Brochmann: Det du sier om dine egne posisjoner som jo i sum var mange og betydelige i denne perioden her, og at det samtidig ble et helt annet resultat enn det du ville gått inn for, det rommer jo – det er veldig interessant og på et eller annet plan litt underlig. Så jeg lurer på, kan du si litt mer konkret om hvordan du opplevde du det, og om hva som foregikk? Altså, når du var leder av programkomiteen og følte at du ikke hadde gjennomslag og var nestleder i partiet og følte at du ikke hadde gjennomslag – altså, hva var det da som foregikk?

Wenche Frogn Sellæg: Du vet – av og til vinner man en slags pyrrhosseier, man vinner, men er likevel taperen. Man står igjen med for min del nestlederposisjonen i partiet, ikke sant. Men likevel er redskapene, mulighetene til å drive politikk ødelagt, og jeg tror det som skjer, er vel dette at skal du drive politikken videre, så må du ha med deg en gruppe, du kan ikke lage en politikk alene. Det er få som er som Willoch, som hele tiden tenker politisk fremover. Du må ha en maktbase et sted, og du må ha andre som er sterke og sentrale i partiet som tenker det samme som deg. Og en mann som Rettedal, som jo var uhyre sterk i hele denne perioden, han var da tilbake i Stavanger, han hadde ingen posisjon i partiet. Og sånn var det jo med en rekke andre også som kanskje hadde vært aktivt med, men kanskje ikke så fremme i førstelinjen i denne tiden. De var spredt over hele landet, og dette gikk jo så langt at Høyre hadde vansker med å finne en ny formann da jeg var formann i valgkomiteen i begynnelsen av 1990-årene. Alle våre folk var jo vekk, og de som var igjen, de sa nei før i det hele tatt valgkomiteen hadde hatt sitt første møte, ikke sant.

Vi var lammet, for du kan ikke drive politikk alene hvis du har et partiapparat som på en måte ikke støtter opp om deg. De var jo uenig i hvem som skulle være nestleder i partiet, mens grunnlaget for hele striden i Høyre var at vi ville ikke ha samme ledelse både i gruppen og i partiet. Syse/Five i begge deler, vi ville prøve å få inn noe mer. Men du er helt alene. Selv om du har innflytelsesrike posisjoner, så har du ikke apparatet som bygger opp under deg, og du har i perioder et apparat som bryter deg ned, for de bruker norsk presse. De bruker mediene til å fremstille politikken slik at det skader personer. Og det var nok fremtredende i perioder. Og som politiker blir du i sånne situasjoner så usikker, du blir sårbar, og så snubler du. Og når du da snubler, så er de jo der, da er de jo der fra alle kanter. Er du da så uheldig, jeg tror jeg antydte noe om tettere samarbeid med Fremskrittspartiet for å få på en måte litt mer ro for arbeidet i Stortinget. Og det var jo skandaløst. Det ble jo kjørt på dette i uker og måneder, og den dag i dag kan jeg treffe folk som sier at jeg var forutseende i 1987. Men det var jo egentlig en snuble – du snublet i det politiske.

Så, jeg skal bare nevne et sånt lite eksempel. Jeg var formann i programkomiteen, og vi diskuterte hele tiden hvor langt vi skulle gå når det gjaldt å programfeste EF-medlemskap, for vi ønsket oss inn i regjering, og dette var jo vanskelig. Det var ikke noe vanskelig å programfeste at vi arbeider for å gå inn i EF, men at vi skulle ta opp det i stortingsperioden, det var et vanskelig tema. Skulle det tas opp i den perioden vi gikk inn i i 1989 og dermed på en måte stenge for et regjeringssamarbeid, så vi var enige om at vi skulle ikke formulere noe om det. Så programkomiteen ga fra seg sin innstilling, og den skulle frem til sentralstyret. Da sentralstyret skulle behandle denne, så stod det en setning der om at stortingsgruppen står fritt til å ta opp EF-saken i løpet av stortingsperioden. Og det viser kanskje – og det hadde ikke programkomiteen bestemt. Men det ble satt inn i tiden fra vi avleverte den til arbeidsutvalget og til den ble lagt frem for sentralstyret. Så det var andre som på en måte styrte politikken videre. Jeg opplever ikke det som en personlig – altså, det var ikke en personlig kamp, men det var en maktkamp mellom fløyer i partiet om hvem som skulle lede partiet videre. Og den tappet oss for folk, og den tappet oss for tankekraft. Det siste er kanskje det verste. Og på en måte er det som Høyre aldri, kanskje i den senere tid, har konsolidert seg. Men det tok lang tid.

Tore Grønlie: Det du sier, peker jo i retning av en relativt stram regi fra noens side av denne –

Wenche Frogn Sellæg: Jada.

Tore Grønlie: Maktkampen. Relativt systematisk og –

Wenche Frogn Sellæg: Ja.

Tore Grønlie: Styrt.

Wenche Frogn Sellæg: Ja. Det var ingen tvil om det. Og det skal man lese i Langslets bok også, at det var veldig sterkt. Og det hadde ikke skjedd under Kåre Willoch, for han hadde en så sterk stilling. Men han hadde gått av som statsminister, han var på vei ut, og hans etterkommer stod ikke like sterkt. Så han bygde ikke opp sine etterfølgere.

Grete Brochmann: Men var de etterfølgerne du da sikter til, var de organisert rundt en bevisst tanke om hvordan de ville ha det, eller var det mer tilfeldig at ting dro i samme retning, tror du?

Wenche Frogn Sellæg: Det var ingen tvil om at det var villet fra stortingsgruppens ledelse. Og dette er jo egentlig i tråd med en gammel tradisjon i Høyre, at i motsetning til Arbeiderpartiet så er det stortingsgruppen som har makten. Det har alltid vært slik i Høyre. Partiapparatet har spilt en underordnet rolle, de har vært lojale, og de har ført partiets politikk ut. Men selve politikken, den har blitt lagt i stortingsgruppen og i regjering når vi har hatt regjering. Så det var tilbake til slik Høyre alltid hadde vært. Og det at partiapparatet en stund hadde hatt regien, det var på en måte et feiltrinn, slik at det var meget bevisst på den måten. Det tror jeg nok ganske sikkert, pluss at det var et ønske om å få enkelte inn i andre posisjoner. Men det var en maktkamp hvor senteret i partiet skulle ligge. Og det senteret i stortingsgruppen eller partiapparatet er også et spørsmål om senter i Oslo eller et annet sted. Og når en mann som Rettedal som på en måte var så sterk, ikke lenger hadde noen sterk innflytelse sentralt, så tapte deler av partiet på det. Det er ingen tvil om det.

Helge Danielsen: Men som du sier, du fortsatte jo etter denne striden i sentrale posisjoner –

Wenche Frogn Sellæg: Ja.

Helge Danielsen: Også som statsråd. Men etter valget i 1993 går du ut av Stortinget, og vel, ja, du er formann i valgkomiteen ut 1994. Men etter det så er det vel mindre aktivitet. Var det noe som kom som en – altså hva var bakgrunnen for at du valgte å gå ut av politikken da?

Wenche Frogn Sellæg: Hvis du skal oppnå noe i politikk, så må du arbeide gjennom ditt eget parti og fremme saker og få gjennomslag, og så arbeide videre med sakene til du sitter i en regjering. Og hele perioden fra 1981 og frem til 1987 så var jeg jo i den situasjonen at jeg kunne arbeide med saker, og jeg følte at jeg hadde veldig sterk politisk innflytelse sammen med Arne Rettedal. Nå var han veldig militant, og jeg er jo ganske mild, så han ville nok heller ha noen palassrevolusjoner underveis, mens jeg mente at her må vi i tråd med god, konservativ politikk ta skritt for skritt, langsomt, men sikkert. Og jeg følte vi var veldig, veldig på rett kurs. Helt til dette bedrøvelige landbruksoppgjøret. Hadde vi kommet i regjering den gang, så tror jeg utviklingen hadde blitt en ganske annen. Og da tror jeg også at Rolf

Presthus sin stilling hadde vært en ganske annen, hvis han hadde overtatt som statsminister da. Og jeg tror det virkelig var et –

Helge Danielsen: Bare ta en liten – (teknisk)

Wenche Frogn Sellæg: Ja. Og som sagt, for min del og for en del andre sammen med meg følte vi veldig sterkt at våre muligheter til å ha innflytelse var så vidt redusert at da var heller ikke politikk interessant, i hvert fall ikke når man hadde stått så sentralt.

Tore Grønlie: Nå er jo resultater i politikk i betydelig grad i alle fall resultat av at de som har makt, er mange, eller flere – så spørsmålet er jo da naturlig å stille: Hvor mange andre enn deg, hvem er det som står på den fløyen? Du har nevnt Rettedal. Hvor mange andre, altså hvor stor gruppering er det som velger den samme, skal vi si, strategi som deg og går ut?

Wenche Frogn Sellæg: I løpet av de årene som kom, gikk jo mange ut. Men vi var ikke organisert på noen måte, vi var ikke en organisert opposisjon mot ledelsen. Det ble ikke opplevd slik, men vi var mange som følte at vår innflytelse var svekket. Arne Skauge var jo en av disse. Johnny Bernander. Han fortsatte jo ganske lenge, men han følte det samme da han trakk seg. Så det var jo personer som stod sterkt i dette her. Men ellers var det mange av våre politikere rundt i landet. Erlend Rian var lenge nestleder i Høyre, men han hadde ingen base i Oslo. Han kom jo inn en gang i uken og skulle drive politikk i arbeidsutvalget. Slik at det var vel noe av grunnen, kanskje, til at de heller ikke fikk gjennomslag.

For det første ønsket vi ikke noen organisert fløyvirksomhet, og for det andre var flertallet i stortingsgruppen – de delte seg jo litt på begge sider her – men for stortingsgruppen var det i grunnen ønske om å kunne, alle de som hadde lojalt fulgt regjeringen i mange år, få lov til å drive politikk. Altså, nå kunne de gå ut og fremme sakene, fraksjonslederne i de ulike komiteene. Nå var det de som snakket om undervisningspolitikk og næringspolitikk og finanspolitikk. Det var de menige medlemmene i Stortinget. Og det er klart at for Arne Skauge som finansminister da å ikke kunne fronte partiets økonomiske politikk, det gjorde jo at han mistet lysten til å drive politikk. Det er ikke noe rart det. Og dermed forsvant de ut de fleste. Kristin Clemet var jo veldig sterkt inne i bildet, men hun satt på en måte mellom regjering og partiapparat hele tiden. Men hun gikk også ut av Stortinget etter en periode. Hun gjorde jo det.

Grete Brochmann: Men hun var definitivt ikke en del av Distrikts-Høyre.

Wenche Frogn Sellæg: Nei, hun var ikke det. Men hun var vel kanskje heller ikke en del av det apparatet som medførte at det for en gangs skyld i Høyre skjedde en slik revolusjon, palassrevolusjon, hvor alle de som hadde vært ledende politikere, plutselig ble til underordnede posisjoner i komiteer. Hun var jo heller ikke en del av dem som hadde vært med. Hun var vel heller av dem som prøvde hele tiden å bygge bro. Og for meg var hun en av de få støtter jeg følte vi hadde, fordi vi var på mange sider veldig på bølgelengde. Så jeg tror ikke – det er vel slike ting som skjer i andre partier, og som Høyre hevder ikke skjer i det partiet. Men i 1987 så skjedde det. Og det førte Høyre tilbake til det Høyre hadde vært før det ble et bredt forankret folkeparti. Det føler jeg meg ganske overbevist om.

Grete Brochmann: Og derfor har de aldri kommet på høyden igjen, er det det du sier?

Wenche Frogn Sellæg: Nei, jeg vil ikke si det så sterkt. Det morsomme var jo i den tiden at Unge Høyre stod helt på min side. Igjen dette med er det verdikonservatisme? Er det nyliberalisme? Det var ikke Unge Høyre, de var helt på min side. Støttet meg fullt ut, og folk som Børge Brende, ikke sant. Og han har jo drevet en glimrende politikk som miljøvernminister, ikke sant. Så det har vel ikke fått konsekvenser for all fremtid. Men det fikk veldige konsekvenser for at Høyre ikke fant en ny linje eller en ny politikk som talte til velgerne ved de kommende valgene, men heller gikk tilbake fra å være et tretti prosents parti og ned på tretten–fjorten. Rett og slett fordi vi ikke tenkte nytt.

Helge Danielsen: Men er det mulig å dra noen – altså du har vært inne på flere motsetningspar her, og det ene er sentrum-periferi, det andre går på parti kontra stortingsgruppe. Men er det noen politiske spørsmål, altså overordnede politiske spørsmål som kan brukes som en skillelinje mellom disse gruppene, eller er det ikke det?

Wenche Frogn Sellæg: Nei, det er jo det jeg også synes er så underlig at du finner ikke de store politiske uenigheter her. Altså, da Kaci og jeg, begge kan du si, ønsket å være nestleder i partiet, så kunne du se avisene skrev: Hva er skillelinjene mellom de to? Hva er det de er uenige om? Vi var jo egentlig ikke uenige om noe som helst. Jeg satt hele denne perioden i arbeidsutvalget, og det var jo ikke den politiske striden. Det var makt. Det var noen som snakket sammen. Og ting skjer – som at en programpost kan komme inn i et partiprogram

etter at programkomiteen egentlig har gitt det fra seg, ikke sant. Det var denne følelsen at politikken blir bestemt et annet sted. Men det var egentlig ikke på enkeltsaker, vi var jo ikke engang uenige om EF. Men det var spørsmål om hvor mye som skulle stå i partiprogrammet. Jeg kan faktisk ikke huske noen såne store diskusjoner verken i stortingsgruppen eller i arbeidsutvalget hvor vi var intenst uenig om politikken.

Helge Danielsen: Men var det uenighet om måten politikken skulle drives på? Altså hvordan man skulle framstå.

Wenche Frogn Sellæg: Ja, det var det nok. Det var nok en veldig sterk trend at nå måtte Høyre tilbake til den økonomiske politikken, snakke om næringslivets vekst. Altså, vi må ha vekst før vi kan bruke penger, vi må skape noe før vi kan bruke noe, hele denne retorikken som alltid har vært veldig sterk i Høyre. Og i den grad dette programmet fra 1989 gjorde noen forandring, såne partiprogrammer de kan jo – altså det som er hensikten, er jo at man ikke gjør noe som er imot programmet, men ifølge programmet kan du gjøre veldig, veldig mye. Det er veldig diffust, ikke sant. Og det eneste kanskje som er annerledes her, er jo det at vi prøvde å sette opp andre saker. Bare innledningen i dette partiprogrammet nevner miljøvern veldig tidlig, helsepolitikk, mens – og dette er jo små ting, egentlig, men næringspolitikken og den økonomiske politikken som vi alle er enige om er grunnlaget, det kommer på en måte sist, ramset opp her. Det begynner med miljø, det fortsetter med familie, skole, helse, og av disse ti punktene som på en måte fremheves først i programmet, så har du da at fire av disse går på de myke verdier. De som betyr noe for den du snakker politikk med når du er ute og reiser i landet, mens dette naturligvis, skattesystemet, privatisering, økonomisk politikk ble tonet ned.

Og der var det nok en klar uenighet i partiet: Hva skal man profilere? Og det kunne nok gå så langt at det kunne bli en konfrontasjon med et verdikonservativt syn og en mer markedsliberalistisk videreutvikling av partiet. For troen på konkurransen og troen på at markedet kunne løse, var nok mye, mye sterkere i den delen av partiet som fikk makten etter dette. Så jeg kunne jo oppleve at jeg ble bedt om å være litt mindre kristen. Det har jo vært et livssyn bestandig. Men da – kan du ikke prøve å skjule dette når du er ute, at du er en kristen? For det kunne støte velgere bort. Og du vet det, for meg en helt uhyrlig tanke. Men så langt var det på en måte kommet at man ønsket ikke å fremstå som – da ble man for lik disse utgiftspartiene som skulle ha noe godt for alle formål. Høyre måtte være det Høyre hadde alltid vært. Så det var nok en dreining selv om vi ikke var så bevisst den gangen på at vårt verdisyn var truet. Så det var nok mer det enn jeg den gang var klar over.

Grete Brochmann: Jeg synes du sier egentlig veldig kraftfullt at det var tunge politiske motsetninger i det du beskriver nå. Altså, du sier at Kaci og du for eksempel, jeg vet ikke om hun er det beste eksemplet, men at det ikke var noen egentlige politiske motsetninger. Men det du sier etterpå, tyder jo på at det var det. Og at det var en eller annen stille politisk revolusjon, som også var i gang på en eller annen måte. Altså, hvis du ser på der du begynte og hvordan Høyre er i dag – som vi snakket om i går også – så har det jo skjedd veldig mye. Og du sier nå at du ikke kjenner igjen partiet, og at det har gått veldig mye lenger enn det du ønsket. I det ligger det jo en ganske kraftfull politisk endring. Mens i den slutfasen, da du holdt på i ledende posisjoner i partiet, så har du likevel en følelse av at det ikke var noen store politiske motsetninger. Her er det et eller annet som ikke helt går i hop, føler jeg.

Wenche Frogn Sellæg: Og det er vel kanskje fordi jeg ikke følte at det var uenigheter i politikk, men at det var uenighet i prioritering av hvilke saker som velgerne skulle gjenkjenne Høyre på. Det var veldig nå må Høyre bli Høyre. Altså etter det landbrukspolitiske oppgjøret så var Høyre blitt noe som velgerne ikke begrep noe som helst av. Ikke sant. De kunne ikke begripe, folk var forvirret over hva Høyre var. Det var jo den oppfatningen som skjedde etter dette landbruksoppgjøret, og nå måtte Høyre på en måte vise hvem de var. Det var viktig. Og det var der uenigheten kom. Hva skal vi prioritere? Skal vi prioritere den politikken som også Willoch hadde stått som en veldig sterk eksponent for? Mens andre mente at vi må prioritere andre saker, for ellers blir vi aldri et bredt parti.

Tore Grønlie: Men betyr det at den skillelinjen eller den distinksjonen som man kan gjøre med ordene verdikonservativ og økonomisk liberal, at den rent faktisk kommer til å bety mer sent i 1980-årene enn tidlig i 1980-årene? Altså kort og godt at den kanskje ikke er så fremtredende, og at det er andre ting som spiller en større rolle tidlig, men som slår inn for fullt mot slutten av 1980-tallet?

Wenche Frogn Sellæg: Ja.

Tore Grønlie: Altså at vi faktisk har en utvikling her hvor den distinksjonen blir viktigere som skillelinje?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, jeg tror jeg kan slutte meg til et slikt resonnement, fordi man prioriterte denne delen så vidt sterkt. Og den ble så fremtredende, og den ble også toneangivende for den veien Høyre kom til å gå videre. Selv om det aldri kom til noe stort oppgjør, så tror jeg nok den la grunnlaget for den politikken Høyre har ført helt frem til regjeringen i dag. Så den blir nok viktigere på den måten, slik du sier det, fordi den er prioritert opp. Og de verdikonservative spørsmålene, de blir prioritert ned. Men det er ikke en intern uenighet i partiet om at vi trenger begge deler, men det er et spørsmål om hvor vektlegger vi nå partiets arbeid og politikk.

Tore Grønlie: Jeg synes det der er veldig interessant fordi i alle fall noen historikere og andre som har hatt betraktninger om dette, ville jo kanskje være opptatt nettopp av at 1980-årene ikke er liberalismens tiår, mens derimot at 1990-tallet er det. Altså, du får et veldig sterkt hegemonisk innbrudd for den type tanker, og så kan man diskutere akkurat når det kommer, men at det er et senere fenomen enn mange har villet gjøre det til.

Wenche Frogn Sellæg: Det er i alle fall min virkelighetsbeskrivelse å slutte seg til det. Jeg føler det veldig, veldig sterkt.

Helge Danielsen: Men, med fare for å stille ledende spørsmål eller legge ord i munnen. Jeg sitter med en refleksjon nå som går ut på at kan noe av bakgrunnen for det dere nettopp var inne på, være at når Høyre kommer i regjering i 1981 og setter i gang med konkrete enkeltsaker som alle i større eller mindre grad trekker i en liberaliserende retning, hvis vi skal kalle det det, som i forhold til eteren, i forhold til åpningstider, i forhold til planleggingsloven og så videre og så videre, at man bruker opp en del av de ”gode” sakene som var med på å gjøre Høyre til et folkeparti, og at de andre partiene relativt raskt følger etter. I hvert fall så har jo Jan P. Syse gitt veldig sterkt uttrykk for dette i forbindelse med noen klær som ble stjålet da han var og badet og slikt. Altså kan det ha ført til dette spesielle forholdet på slutten av 1980-tallet? Kan det ha vært slik at man har stått i en situasjon der man har vært nødt til å velge en eller annen vei videre fra det som var suksessformelen mange år før?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, det var en veldig sterk følelse av at vi hadde brukt opp alle de gode sakene. Vi hadde fått gjennomført det vi ønsket å gjennomføre, og det vi ikke hadde fått gjennomført, var jo det som vi gjennomførte ved hjelp av varamann – som vel Willoch sa en gang om Gro Harlem Brundtland. Så vi måtte på en måte nå peke ut veien videre. Og da gikk

det nok i en liberaliserende retning veldig sterkt. Og det har nok hatt med det skiftet av makt og tyngde i partiet som skjedde på slutten av 1980-tallet, fordi det var mer naturlig for dem å ta opp igjen den delen og føre de tankene videre. Jeg ville være veldig enig med en historiker som mener at det var først i 1990-årene at denne liberaliserende tendensen i Høyre virkelig kommer klart frem, altså. Men det var ingen konflikt. Jeg opplevde aldri det som en dyp konflikt. Vi diskuterte egentlig heller ikke – vi diskuterte hvilke saker skal vi profilere oss på i kommunevalgkampen, i stortingsvalgkampen. Hva er det som er viktig for oss? Og det var det spede forsøket, dette partiprogrammet, på å snu tingene. Jeg ønsket et kort partiprogram, jeg. Jeg ville ikke ha alle disse sidene som ingen leser, og som er bare til plage. Jeg ønsket et kort og konsist program, hvor det som var viktig, ble stående i ti punkter. Og det som var viktig, ble da stående i innledningen og i ti punkter, men så kommer altså hele denne tunge materien bak, da. For det hadde gitt oss en mulighet til å si hva er det vi prioriterer sterkest, hvor er det vi nå vil utforme en ny politikk. Men det ble på en måte gjemt.

Tore Grønlie: Er det slik at de sakene man kjører på tidlig i 1980-årene, jeg tenker på typen oppløsning av borettslag, NRK-monopolet og disse tingene. Er det slik at de på en måte forener de verdikonservative og økonomisk liberale? Altså de som ønsker å se på dette som liberal politikk kan det, og de som ønsker å se på dette som medmenneskelig frihet, hadde jeg nær sagt, at de kan det, og at det forsvinner?

Wenche Frogn Sellæg: Det poenget var inne i hodet mitt i sted, men så forsvant det ut igjen. Men jeg tror det er eksakt hva som skjedde. For når du beskriver dette som liberale endringer, så beskrev vi det ut fra et mer verdikonservativt ståsted, at dette var enkeltmenneskets ansvar under en viss begrensning. Dette var frihet under hensyntagen til andres frihet, at vi kunne bruke hele den verdikonservative troen på hva enkeltmenneskets muligheter var. Og det å gripe inn i hva enkeltmennesket kunne rde over, gjennom eiendomsrett, gjennom planleggingslov, gjennom alle disse tingene, det var et angrep mot et verdikonservativt syn som vi var – på en måte kunne man bruke begge argumentene i de sakene. Og når vi ønsket privatisering, så var det jo fordi vi mente at skolene trengte en utfordring, vi mente at sykehusene, helsevesenet trengte en utfordring for å få en bedre kvalitet ut fra den enkelte. Synd at – her måtte du få et bedre offentlig apparat, og det var konkurransen et virkemiddel for å oppnå. Så det var ikke noe vanskelig å forene disse to. Og derfor var kanskje heller ikke skillelinjene sterke.

Tore Grønlie: En liten assosiasjon da. Jeg vet ikke om det noensinne har vært ditt felt, men noe av det første som tilsynelatende klart fører til en endret politikk, er jo regimet i elektrisitets- eller kraftsektoren. Den blir vår første sånn fulliberaliserte sektor. Jeg har tittet på det som står om høyrepolitikk i 1980-årene på det feltet, og så vidt jeg kan se, er det jo ingenting om liberalisering i det hele tatt. Altså, det er en tradisjonell norsk kraftpolitikk at vi må ha nok til oss alle. Jeg vet ikke om du har noen refleksjoner over hvor det gjennombruddet kommer fra når det kommer, og eller om det har ligget utenfor din sfære?

Wenche Frogn Sellæg: Det lå jo under min sfære den tiden jeg satt i Miljøverndepartementet, for det var jo spørsmål om kraftdekning i forhold til naturverninteressene knyttet til vannkraftutbygging. Så da var det jo en del av mitt arbeidsfelt. Men når det kom inn senere, det kan ikke jeg erindre. Jeg kan ikke erindre noen diskusjon om det i det hele tatt.

Tore Grønlie: Men det betyr vel formodentlig at liberalisering på den sektoren ikke hører hjemme i den sfæren du befinner deg i?

Wenche Frogn Sellæg: Nei. Nei, det tror jeg nok. Det tror jeg du har helt rett i.

Helge Danielsen: Hvis vi da kan fortsette med et litt annet emne, så var det en aha-opplevelse vi fikk da vi startet dette intervjuprosjektet og skulle spørre kolleger og forgjengere av deg som hadde sittet i regjering, om endringer i politisk kultur. Da satt vi og forestilte oss at vi skulle få svar som gikk på hvordan man drev politikk, og at hegemoniet hadde skiftet og sånne ting. Det var det vi trodde at vi kom til å få som svar, og det var vel også det vi var interessert i å diskutere. Men det som vi gjennomgående har fått, i hvert fall veldig ofte, når vi har spurt folk hva som er den største endring ved det å være politiker i løpet av den perioden de har vært aktive, hvis de da har vært aktive i noenlunde samme tidsrom som deg – de aller, aller fleste trekker frem den endrede mediesituasjonen som kanskje den største og viktigste endringen. Det er ikke nødvendigvis det som er den mest betydningsfulle, men det er det som for veldig mange er det første som kommer dem i hu når vi har tatt opp dette emnet. Sånn sett er det jo interessant at du har lagt vekt på andre ting. Men jeg kunne likevel tenke meg å høre dine refleksjoner rundt endringen i mediesituasjonen og utviklingen der.

Wenche Frogn Sellæg: Det har jo vært en veldig nær kontakt mellom politikere og medier i Stortinget gjennom hele den perioden jeg satt der. De satt ved samme bord, de plukket opp en

masse ting som ikke var for offentlighetens ører. Det er jo mediernes måte å arbeide på, og det var en gjensidig tillit mellom politikere og medier. Det jeg synes jeg opplevde kanskje på midten av 1980-tallet og fremover, var for det første at de ble mer personfokuset. De var mer opptatt av personen enn av saken. De kunne skrive i ukevis om strid i Høyre uten gjerne å nevne en eneste politisk sak. Men strid var det. Altså, de fikk jo etter hva vi erfarer – det ble en måte å plukke opp ting på som de ikke hadde en klar kilde til. De brakte, kan du si, litt rykter videre gjennom pressen. Det skapte jo voldsomme bølger av og til, og jeg tror politikerne begynte å bli mer og mer skeptiske til mediene. I begynnelsen kunne du forklare dem at hvis du skriver om denne saken nå, så kan den få en gal retning. Vi arbeider med dette her, vi tror vi skal få partier med på dette her, og jeg skal gjerne reservere saken til deg da, men skriver du om den nå, kan det ødelegge selve saken. Det var helt legitimt.

På slutten av 1980-tallet var det jo livsfarlig på en måte i hvert fall, det var kanskje et sterkt uttrykk, men det var i alle fall farlig å gi dem noen som helst antydning om at man drev og arbeidet med noe som kunne være sensitivt. For da ble det en sak. Så du mistet noe av tilliten mellom politikere og journalister, synes jeg, på slutten av 1980-tallet. Det var den ene siden av det. Og det andre var at det ble plutselig så mye mer rom for dumme utspill. Altså, jeg sier at Carl I. Hagen hadde en del av skylden fordi han hadde sånne – han gikk ut hver gang det var en populær sak oppe, og det gjaldt alt, fra en sykepleier som var nektet arbeid fordi hun ikke hadde søkt før hun kom inn i landet, så var han ute på Dagsrevyen og sa at dette er meningsløst. Så var hele innvandringspolitikken inne. Og småsaker fikk plutselig veldig, veldig stor makt. Som sosialpolitikken, at 25 000 kroner til et eldrecenter på Sankthanshaugen utløser en eldrestorm. Et svært eldreopprør. Det var vanskelig å forholde seg til.

Vi synes nok, vi som hadde vært med en stund, at pressen burde holde seg for god til å lage sånt oppstuss om en filleting eller en bagatell. For det gjorde oss veldig tilbakeholdne med hva vi ville snakke med pressen om. Og mer og mer ble det at de som var villige til å gå ut med slike ting, fikk utrolige oppslag. Og det kunne faktisk gå så langt at du kunne oppleve at en person fra mediekorpset kom til deg og sa: ”Mener ikke du at ...? I så fall gir vi deg halvannet minutt på Dagsrevyen.” Og for en politiker som er ganske fersk i dette, kan det være en fristelse. Men for oss som hadde vært med i ti år, ble det ganske opprørende at de i det hele tatt kunne selge sendetid på den måten ved å prøve å påvirke en mening. Så det er klart at dette endret bildet. Jeg synes det endret bildet veldig mye. Og jeg synes også at journalistenes og mediernes ansvar – for det som er bra for landet også, kom i miskreditt. De skremmer folk ved en del saker de bringer, det er –

Helge Danielsen: Men hva tror du er bakgrunnen for den forandringen? Jeg synes det er veldig interessant at du peker på at politikerne selv har vært med på å legge opp til – altså ved å drive utspillpolitikk – ved å selge seg billig mot halvannet minutt på skjermen. Men samtidig som du jo også påpeker at det er en forskjell på måten mediene og journalistene forholder seg til politikerne på. Hva tror du – er det flere årsaker enn det vi har vært inne på, til den forandringen?

Wenche Frogn Sellæg: I og med at skillelinjene utover i 1980-årene i politikken som ble ført av de ulike regjeringer, ble visket ut, var det ikke veldig klare motsetninger i sakene som ble behandlet. Det var noen små krusninger av ting som hadde vært før. Så kom kanskje mediene i beit for nyhetsstoff. Det var ikke så mye å finne i stortingskomiteene og stortingsdebattene som på en måte var interessant. Det skjedde ikke så mye på Løvebakken, egentlig, hvis man da ikke bare skulle referere det, som kunne slås opp som en nyhetssak. Og dermed gikk de på jakt etter nyhetssaker i miljøet, men ikke ut fra den helt konkrete saken. De prøvde alltid å finne en vinkling som ga det en nyhetsverdi. Og det var det ikke så lett å finne i det daglige, solide, skikkelige arbeid som skjer i de fleste komiteer og hos de fleste representanter. Og heller ikke lenger i toppledelsene i partiene var det noen konfrontasjon, polarisering mellom Kåre og Gro, og dermed tror jeg de også gikk litt på jakt etter noe å nå frem med. Og det betydde litt for journalistene selv å få eksponert seg og få en god sak. Så fikk vel de desto større tyngde inn i sin egen avis eller sin egen kanal. Det spilte vel kanskje også en rolle. Men de var stadig på jakt etter noe som kunne gi oppslag.

Grete Brochmann: Du sa noe i går om hvordan det virket inn på deg rent menneskelig, som jeg synes var veldig interessant. Kanskje fint å få det registrert.

(Teknisk) (Latter)

Wenche Frogn Sellæg: Ja, altså, når du står i en politisk kamp og det er uenighet mellom to politikere om saker, ikke sant, så er du saklig. Men når det plutselig begynner å stå om din person, hvorvidt du er ambisiøs, hvorvidt du er flink, hvorvidt du profilerer partiets politikk bra eller dårlig, og du kan lese i avisen at det er stor uro i Høyre over at første nestleder og så videre, altså du får hele tiden en følelse av at det er noen som fører pressen med noe. Og så begynner du å bli litt utrygg, for du begynner å tenke hvem er dette her, og du begynner å se

deg rundt – blant dine gode venner og kolleger – og tenker hvem er det nå, hva er for noe som skjer? Og når dette tar sånne dimensjoner som det for eksempel gjorde mellom Kaci og meg, som egentlig var veldig gode venner, og hvor pressen stod kolossalt på Kacis side – Igjen, jeg hadde jo mine støttespillere langt utenfor stortingsrestauranten, ikke sant, så det var relativt få som ga dem et annet syn. Så blir du etter hvert fremstilt som en person som du tenker, jeg er da ikke slik. Jeg er da ikke full av albuer, jeg går da ikke over lik for å få posisjoner, altså. Og plutselig så opplever du at du er i tvil om hvem du er.

Jeg hørte i ettertid et intervju jeg hadde gitt i 1987 da Presthus på en måte ble revet ned av mediene, og det som jo endte opp så tragisk på den tiden. Jeg hørte det intervjuet med meg selv i ettertid, og det gikk så tydelig frem at det var en usikkerhet jeg på en måte aldri hadde opplevd før. Jeg trodde jeg visste hva jeg stod for, men jeg var altså så usikker at jeg tenkte at kanskje er jeg slik. Kanskje er jeg helt udugelig, udyktig, kanskje er jeg en ambisiøs person, kanskje. Altså, hele din identitet. Er jeg egentlig verdikonservativ, du – hele grunnvollen din begynner å riste. Og jeg må si det var dager jeg på en måte var så utrygg at jeg i stedet for å reise hjem en helg kunne dra hjem på hybelen og sov meg frem til neste mandag, for jeg tenkte på en måte – tankene var så plagsomme. En ting er at du blir selvopptatt. Men det er noe med din integritet som blir så til de grader truet når din person blir fremstilt for offentligheten som en man kanskje kan sette noen – hefte noe ved. Og jeg tenker på – Rolf Presthus var en – men jeg tenker på Tønne. Altså, hvordan kunne han gjøre noe slikt som han gjorde? På en måte skjønner jeg det fordi grunnvollen blir tatt vekk under deg. Og hvis du da ikke har noen veldig, veldig nære medarbeidere som ser hvordan det går, så er du ille ute. Og det tror jeg på en måte var noe av det jeg følte, og vi nevnte så vidt i går at din egen integritet som person, det du står for, vet du ikke lenger.

Tore Grønlie: Har du diskutert dette med andre politikere? Det du gir uttrykk for, er det en rimelig vanlig reaksjon hos politikere?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg har diskutert dette med politikere som var ille ute, kan du si, som på en måte var ute i – min situasjon var jo bagatellmessig i forhold til hva andre opplevde. Men jeg har jo diskutert det med noen som kom opp i lignende kjøer. Vi hadde jo Astrid Nøklebye Heiberg i gruppen, hun var jo psykiater også. Astrid Gjertsen, hun hjalp henne veldig da den stormen gikk, Anne Lise Bakken var jo gjennom noe. Vi diskuterte dette. Så jeg har vel ikke diskutert det med så mange som selv ikke har vært i den situasjonen, det jeg kan huske.

Men det var jo lenge – og i begynnelsen på 1980-tallet at det ble – i enkelte partier følte vi at enkelte på en måte ble hengt ut av sine partifeller. Og dette gjaldt ikke Høyre. Det kunne gjelde et hvilket som helst parti at de kom ut å kjøre, og at de hadde lite støtte. Og det kunne godt være at kvinnene i Stortinget på en måte slo seg sammen rundt og prøvde å beskytte denne personen – og på tvers av partigrenser, fordi vi følte at her er det nå en som har virkelige problemer. Dette er kanskje en kvinnelig måte å tenke omsorg på, men vi kunne støtte hverandre veldig på tvers av partigrensene, og jeg hadde veldig mye støtte i de andre partiene da det blåste som verst, for de forstod hvilken vanskelig situasjon jeg var i. Og det var lettere for dem enn for dem i mitt eget parti, fordi da ble det å ta stilling til den ene eller en andre. Så –

Tore Grønlie: Har dette effekter for politikk som sådan?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror det har effekter for rekruttering til politikk. Det bekymrer meg, for hvis du er så lite opptatt av din egen integritet som politiker, hvis du er så lite opptatt av å stå for en kontinuitet på en måte, i ditt eget syn, hvis du kan hoppe fra det ene til det andre på en måte, uten å se en sammenheng i det du står for, så får vi en helt annen type politikere. Så det har jeg vel følt veldig sterkt at rekrutteringen kan blir annerledes på grunn av dette. For det er for farlig. Det er for svært.

Tore Grønlie: Er den blitt annerledes?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tør ikke si det. Jeg er litt langt vekk fra det politiske miljøet i dag til å si det. Jeg synes nok at politikerne sett fra en velgers synspunkt som ser dem på fjernsynet, er helt annerledes enn de var i 1981. Mer tyngde, mer seriøsitet, fremfor alt mer kontinuitet i standpunktet synes jeg det var i 1981 enn det var i 1995. Nå dukker de opp fra sak til sak, snart i en retning og snart i en annen. Jeg synes det er fryktelig vanskelig å se partilinjene gjennom politikerne som debatterer i fjernsynet i dag. Det er utspillpolitikken man forholder seg til. Og så venter man på neste utspill, eller så finner man på et utspill selv, og så er det debatt om det, og så går det videre.

Helge Danielsen: Et lite oppfølgingsspørsmål her. Hvem er det som setter dagsorden? Jeg synes denne dobbelheten i det du påpeker, altså både politikernes eget ansvar for å framstå sann som de gjør, og mediernes ikke akkurat uvilje overfor den typen utspill. Altså, en litt

forenklet, sannsynligvis, holdning er jo at mediene i større grad setter dagsorden enn de gjorde tidligere, selv om du har dette eksemplet med at Willoch påpekte at det var kjekt om han ikke ble fortalt på morgennyhetene hva man skulle mene et par timer senere. Men altså, opplever du det slik at mediene i større grad prøver å sette dagsorden eller eventuelt får lov til å sette dagsorden enn før? Eller er det et felles spill der politikerne bare prøver å sette dagsordenen på en annen måte enn det man gjorde før?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror nok de prøver å sette – de har nok alltid prøvd på en måte å sette dagsorden. For når det gjelder deres avis eller deres kanal, er det klart det er et kappløp om de gode sakene innen pressen også. Så det har det vel alltid vært. Men det jeg føler mye sterkere enn vi gjorde, er at deres muligheter til å sette dagsorden er blitt så annerledes, fordi det er så mange som er villige til å gå ut når noe skjer. Altså, en eller annen hendelse som skjer i landet som er helt uavhengig av politikk, så er det noen som mener noe om det. De mener noe om alt som skjer. Det er aldri vanskelig å finne en politiker nå som ikke åpner munnen overfor noe som blir presentert for vedkommende. Det synes jeg er overraskende. Og da har jo pressen på en måte fått en unik posisjon ved å sette dagsorden. Men politikerne kunne jo sagt som vi ofte sa, at dette er helt uinteressant. Det har jeg ikke tenkt å uttale meg noe om. Det ble ikke noe galt i det.

Men det var nok en forskjell, fordi i Miljøverndepartementet kunne du sette dagsorden for sakene. Men i andre, slik som i Justis, så dukker det jo opp – det er et mord, det er et ran – altså, det skjer ting som du skal forholde deg til hele tiden. Om ikke dagsordenen, så ble nok dagen ødelagt av mange av de lokale sakene, altså det som skjedde. Du var nødt til å beskjefte deg med det i tre, fire, fem dager. Men det endret ikke din politikk eller din dagsorden. Det gjorde det ikke, selv om det tok veldig mye av arbeidskraft og arbeidstid. Men jeg synes det kan ikke være nødvendig å mene noe om alt du blir spurt om. Det er nesten som jeg føler at jeg er redd for å si at dette mener jeg ingen ting om, for da – jeg synes de er blitt mer avhengig av mediene, mer avhengig av pressen enn de var før. Og de tør nesten ikke la være å mene noe. Det er den følelsen jeg får når jeg hører hva de uttaler seg om, og som da kommer til min og alle velgernes erkjennelse gjennom aviser og gjennom medier.

Tore Grønlie: Men da kan man jo gjøre seg visse refleksjoner, i alle fall stille spørsmål om hva det der betyr for politikk i det store. Hvis man ser på to dimensjoner, så kan man tenke seg at dette kan ha betydelige konsekvenser for forholdet mellom skal vi si sentral og lokal politikk. Altså, hvis det er slik at en statsråd hver dag blir konfrontert med et eller annet som

har å gjøre med lokale, regionale forhold, og er nødt til å svare eller svarer på det. At det gjør noe med politikk. Og tilsvarende så kan man jo også tenke seg at det gjør noe med forholdet mellom politikk og embetsverk over lengre tid. Altså, hvis det er slik at det er dette som blir statsrådenes virke. Jeg vet ikke om du har gjort deg refleksjoner over det?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror det skjer i utstrakt grad. Jeg kan bare nevne et eksempel. Sosialministeren hadde en rådgivningsgruppe, det var vel Meltveit-Kleppa som oppnevnte den, tror jeg. Og hun hadde altså en rådgivningsgruppe som bestod av representanter for Legeforeningen, Sykepleierforbundet, den gang hjelpepleiere, som gjaldt eldreomsorgen og planen og pengene de skulle bruke på dette her. Vi møtte med statsråden et par ganger. Og en av de gangene var vi da kommet fra hele landet, og det var folk som var utpekt av de store organisasjonene i helsevesenet. Det var jo snakk om 44 milliarder, eller den gang 30 milliarder, og det skulle på en måte diskuteres med oss hvordan vi syntes det skulle brukes. Så banker kontorsekretæren på og sier at TV2 er her og vil gjerne ha et intervju med deg. Og jeg regnet jo med at statsråden ville si: ”Jeg er opptatt.” Men statsråden så seg rundt og sa: ”Jeg beklager, men jeg kommer snart tilbake.” Så hun reiste seg og løp ut på gangen. Og jeg tenkte at dette hadde aldri skjedd i den tidligere regjeringssperiode. Og hun kom ikke tilbake heller. Men etter en stund kom det en personlig sekretær og representerte statsråden. Men vi som trodde at vi var innkalt for fra førstehånds kjennskap til felten å gi noen gode råd, vi følte oss jo desavuerte. Og neste gang – halvparten møtte med varamedlemmer, tror jeg. For vi følte at hva vi mente, spilte ingen rolle. TV2 var mye viktigere. Det var en underlig opplevelse, men det gir kanskje et lite bilde av hvordan det hadde endret seg.

Helge Danielsen: Skal vi ta ti minutters pause før vi fortsetter?

Grete Brochmann: Ja, det tror jeg.

Helle Rønne: Da stopper jeg opptaket da.

Helge Danielsen: Ja.

Pause

Helle Rønne: Ja, da er vi i gang.

Grete Brochmann: Skulle vi gå løs på innvandrings- og utlendingspolitikken nå?

Helge Danielsen: Ja, det er vel greit det.

Grete Brochmann: Ja. For det var mye interessant, synes jeg, i denne dokumentasjonen og ting som ikke jeg var fullt klar over. Blant annet må du ha vært veldig tidlig ute når det gjelder å se demografiske faktorer og dens betydning for eventuelt ens mer liberale ståsted i forhold til innvandringspolitikken. Det har ikke jeg snappet opp hos andre på samme tidspunktet, som faktisk var på høyde med – det har jo kommet veldig mye tyngre inn senere. Og jeg lurer på om du kan si litt mer om det? Altså, du sier i et intervju at du ønsker å videreføre Høyres liberale innvandringspolitikk. Men Høyre hadde jo ikke hatt noen spesiell liberal innvandringspolitikk før dette her kommer på bordet, og selv da ble det jo ikke noen egentlig drastisk endring i Høyres politikk heller. Så altså, var du alene om dette her? Eller var det en strømning i partiet?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror nok på mange måter det var en strømning i partiet som hang veldig sammen med vårt verdisyn, med dette at det var mennesker i vanskelige situasjoner, mennesker som hadde problemer. Ennå var problemet lite, ikke sant. Det var relativt få, slik at det for et parti som Høyre da å skape en grunnvoll for disse menneskene som kom til landet vårt, slik at de på en måte kunne leve livet sitt med verdighet i Norge, det betydde veldig mye. Men samtidig måtte du være så forsiktig med hvilke signaler du ga utad, for ga du et signal om at vi ville være for liberale, så kunne jo noe av strømmen av asylsøkere og flyktninger som landet i andre land enn i Norge, de ville jo da kanskje bruke Norge som det sted de ville komme. Nå var det jo slik at som regel måtte du innom et annet land før du kom til Norge. Vi hadde ikke så mange direkte ruter fra utlandet, slik at vi var beskyttet på en måte. Men jeg var veldig, veldig opptatt av integreringspolitikken. At den kunne skje sterkere på innvandrernes premisser enn at de nødvendigvis skulle bli nordmenn når de kom hit. Og dette var ikke så enkelt kanskje å snakke om, for du blir hele tiden konfrontert med ”vær nå forsiktig med hva du sier”, fordi det kan snu flyktningstrømmen, eller man var ikke så klar på begrepene den gangen. Innvandrere, flyktninger, asylsøkere i debatten, det ser du gikk veldig om hverandre.

Så på en måte for å vise at jeg mente alvor, så var veien å gå i første omgang jo å øke kvoteflyktningene. Altså mens du prøvde å legge til rette for en annen integreringspolitikk i

Norge, et annet mottaksapparat i Norge for disse som kom inn, så kunne vi utvide kvoteflyktningene. For det var på en måte akseptert på alle kanter at vi liker å være i Fridtjof Nansens ånd, selv om det jo var flere som fortalte at Fridtjof Nansen løste problemene i utlandet og ikke i Norge. Det var jo det du alltid fikk høre. Men vi ville gjerne bli sett på som de som ivaretok ikke minst flyktninger og mennesker i nød. Så jeg kjempet hardt for å få økt kvoteflyktningene ganske kraftig. Og det ble et økonomisk spørsmål. Det ble et spørsmål for kalkulatoren. En flyktning, hvor mye koster det? Hvor mange har vi råd til å ta imot? Og det var vanskelig for meg å akseptere fordi det var mer enn det. Det var på en måte å vise en vilje til å gjøre noe for problemer som lå utenfor vårt lands grenser. Så den korte tiden jeg var justisminister, var jeg veldig redd for å stå frem som innvandrerfientlig, men samtidig var jeg på en måte pålagt det for at ikke vi skulle drukne i alle dem som da reiste rundt og prøvde å finne et nytt oppholdssted. Og da var på en måte løsningen å satse sterkt på kvoteflyktningene, samtidig som vi bygget opp et apparat i Norge. Det var i grunnen tanken som lå bak dette her.

Grete Brochmann: Apparat, da tenker du på forberedelsen av etableringen av UDI, eller?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, men jeg tenker også på, ja, dette med norskopplæring, skole, muligheten til å bruke sin utdanning. Det gjør et sterkt inntrykk på meg å treffe leger som var drosjesjåfører, eller mennesker som hadde hatt høye akademiske posisjoner, men som gikk og vasket i restauranter, ikke sant. Dette stred mot vårt grunnsyn. Og det å gå gjennom alle disse formelle – at du skal ha godkjennelse av utdannelsen og alt dette, var jo veldig tunge ting for å få en integrering som også var på deres egne premisser og ikke på de norske hele tiden. Så jeg fikk jo bare snust borti det på den korte tiden jeg satt der. Men på en måte var det også enklere å snakke om det både fordi problemet ikke var så stort, og fordi det kanskje var – jeg tror ikke Carl I. Hagen var så høyt opp på banen den gangen.

Grete Brochmann: Ikke før 1987.

Wenche Frogn Sellæg: Nei.

Grete Brochmann: Nei.

Wenche Frogn Sellæg: Nei, akkurat det mener jeg å huske. Så du hadde på en måte ikke det at Høyre måtte verge seg mot den siden – som på en måte Carl I. Hagen tok absolutt fullstendig over.

Grete Brochmann: Men det jeg leser ut av dette og for så vidt også det du sier nå, det er at det du var opptatt av, var en mer human flyktningspolitikk på mange måter. Men var det også noen diskusjoner i Høyre om å liberalisere arbeidsinnvandringen?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg prøver å tenke tilbake. Vi har hatt den diskusjonen fordi en ting var problemet med arbeidsledigheten. Naturligvis, det var arbeidsledighet i Norge. Men en annen ting var at det var både en løsning og et problem, det var jo veldig mange jobber som nordmenn ikke ville ha. Og det var jo ikke jobber hvor du krevde en høy akademisk utdanning eller egentlig en lang yrkeserfaring. Det var jo andre, mye enklere jobber, hvor vi etter hvert så helt klart for oss at vi kunne – mange ting ville ikke kunne vært drevet. Hjelpetiere, restaurantarbeidere, drosjesjåfører, altså veldig mange av disse gruppene. Vi hadde jo ikke arbeidskraft å stille opp til dette. Så selv om det på en måte var arbeidsledighet, var det vansker med denne typen arbeidskraft. Og det var et sterkt ønske at innvandrere kom inn og på en måte ønsket å arbeide i disse sektorene – ikke fordi de ikke fikk brukt sin utdanning, men fordi de faktisk kunne tenke seg det. For det ga dem bedre levevilkår enn de hadde hjemme – å gå inn i det, det var sterkt ønskelig. Og det hadde vi en veldig diskusjon om. Men hele tiden var det dette at gir du et slikt signal, eller gir vi et signal, så kommer de altså i titusentall. Og vi har ikke et apparat til å ta imot dem. Så –

Grete Brochmann: Så du opplevde ikke at man begynte å stille spørsmål ved å oppheve innvandringsstoppen?

Wenche Frogn Sellæg: Ikke oppheve innvandringsstoppen, nei. Det var aldri – det var snakk om å liberalisere når det gjaldt arbeidskraft altså, men det ikke var ikke å oppheve innvandringsstopp, nei. Det kan jeg aldri huske.

Grete Brochmann: Men var det noen innspill fra næringslivet i forhold til en sånn diskusjon i Høyre.

Wenche Frogn Sellæg: Nei, det tror jeg ikke. Ikke som jeg kom i befatning med i hvert fall, det kan jeg ikke huske at det var. Nei.

Grete Brochmann: Nei. Og så i perioden din kom forberedelsene av ny fremmedlov veldig tungt på bordet. Jeg lurte på om du kunne si litt om de viktigste føringene du opplevde rundt den lovendringen? Hvilke diskusjoner hadde dere i partiet rundt det å få på plass en revidert lov?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg satt som justisminister fra oktober 1985 og til våren 1986, og jeg kan ikke huske hvor langt loven var kommet da. Kan du gi meg noen stikkord?

Grete Brochmann: Ja. Nå husker ikke jeg akkurat når lovutvalget den gangen ble nedsatt, men det var jo som du antyder, en så kort periode at det antakelig uansett ikke kunne ha vært tid til å jobbe veldig inngående med det.

Wenche Frogn Sellæg: Jeg kan ikke huske det var oppe på noen regjeringskonferanse som slike lovendringer alltid er.

Grete Brochmann: Nei, altså den var definitivt ikke kommet så langt at den –

Wenche Frogn Sellæg: Nei.

Grete Brochmann: – ville vært i noen regjeringskonferanse.

Wenche Frogn Sellæg: Nei. Var det Ellen Fiske, som hadde dette, husker du det?

Grete Brochmann: Nei.

Wenche Frogn Sellæg: Nei.

Grete Brochmann: Det var det ikke. Nå husker ikke jeg hvem det var. Nei.

Wenche Frogn Sellæg: Nei.

Grete Brochmann: Men i hvert fall har jeg registrert her at du har vært opptatt av å forenkle lovverk på andre områder. Ikke spesielt på utlendingslovssiden. Og det var jo definitivt noe

som også var på dagsordenen når det gjaldt et veldig sånn oppstykket – et lappeteppe av en utlendingslov med et mylder av forskrifter på det tidspunktet. Så det hadde vært morsomt å høre (latter) litt mer om hva som foregikk i partiet Høyre. Men du husker antakelig ikke eller det ikke hadde kommet –

Wenche Frogn Sellæg: Nei. Jeg kan ikke huske at det foregikk så veldig mye i hvert fall hvor jeg satt sentralt med den – eller Justisdepartementet. Jeg kan jeg ikke huske at det foregikk så veldig mye om det. Det å forenkle lover og forskrifter, det var jo et grunnleggende høyrepolitisk poeng med alt vi holdt på med i alle departementer den gangen, som også gjorde seg gjeldende der. Men bortsett fra akkurat dette forholdet innvandringsstopp, øke flyktningkvoten, flyktninger og dette begrepet økonomiske flyktninger som vi prøvde å si at på en måte er det ikke et begrep vi kan bruke. Det har ikke noe med flyktninger egentlig å gjøre. Vi prøvde å få satt begrepene på plass. Vi hadde en del diskusjon om det, men gått videre med selve lovverket kan jeg ikke huske. Men jeg kan huske det ønsket om å få enkeltsakene litt lenger vekk, det var på en måte ganske sterkt. Men hva gjør man på ni måneder, sju måneder, ni måneder?

Grete Brochmann: Nei, det er en utrolig kort periode, det er klart det.

Tore Grønlie: Ja, jeg bare følger opp spørsmålet ditt der. Med erfaring fra tre departementer, hva gjør man på seks eller sju eller åtte måneder? Altså, har du noen refleksjoner over ditt eget forhold til departementene sånn i forhold til tid? Jeg mener, hvor raskt blir man operativ som effektiv reformpolitiker i et departement? Og opplevde du forskjeller mellom disse departementene når det gjaldt det?

Wenche Frogn Sellæg: Det –

Tore Grønlie: Unnskyld hvis jeg –

Grete Brochmann: Nei, nei, nei.

Wenche Frogn Sellæg: Du blir jo faglig operativ meget raskt til å ta deg av saker og gå inn i dette. Det blir du jo veldig raskt, men å utforme en reformpolitikk tar tid. Det gjør det. Det gjør det. Og det er også et spørsmål om dette i utgangspunktet er en politikk som allerede er

nedfestet i departementet. Altså, arbeider du med lovsaker som du da kan legge ditt preg på, så går det veldig raskt. Men å initiere en lovprosess tar jo mye, mye lengre tid. Så der spiller tiden en veldig rolle. Du går jo inn i det med tanke på at du skal sitte perioden ut. Men du vet jo hele tiden at kanskje blir det brått at du står på gaten med pappkartongene dine og må finne noe annet å gjøre. Det er jo det man opplever, og jeg har vel opplevd det tre ganger. Så det blir det veldig mye å markere de sakene du synes er viktigst for deg, mens du på en måte får ikke satt i gang så mye nytt, i hvert fall ikke i Justisdepartementet på så kort tid. Det er det absolutt ikke. Det er lettere i Sosial fordi du er inne i feltet og øyeblikkelig vet hvor du har lyst til å ta fatt, og også noe enklere med Miljøverndepartementet fordi du har på en måte tid til og det ligger en del saker i kø som Høyre ville gjennomføre i det departementet. Da kan du starte den prosessen med en gang. Men i Justis var ikke det naturlig egentlig. Så min rolle både når det gjelder opprettelsen av UDI og fremmedloven og dette, den er nesten ikke tilstedeværende vil jeg si.

Tore Grønlie: Jeg synes jo også det er litt interessant at i forhold til Justisdepartementet så bruker du hele tiden uttrykket lovforberedende eller gjennomføre lovsaker. Når du snakker om de andre departementene, snakker du på en måte om reformsaker. Er det bare språkbruken din her, eller gir dette på en måte et slags bilde av forskjellen på departementer. Justisdepartementet, er det primært et lovdepartement?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg kan huske tre saker – den ene var dette med kvoteflyktninger som vi har vært inne på, som var viktig for meg. Den andre som var viktig for meg da jeg satt i Justisdepartementet, og som ikke har direkte med lovsaker å gjøre, det var jo fengselsvesenet, hvor det var en veldig tradisjonell oppfatning at straff, det er frihetsberøvelse. Hvordan opplever da fangene den tiden de sitter i fengsel, hvilke muligheter har de for en rehabiliteringsprosess? Så jeg brukte veldig mye av min tid, jeg, i Justisdepartementet til å besøke fengslene, snakke med fengselsdirektører, snakke med fangene – prøve å få et inntrykk av deres liv og hvilke ønsker de hadde mens de var der. Det er klart at det sikkert var flere av dem som førte meg godt bak lyset, men jeg ønsket på en måte å gjøre fengselsoppholdet til et sted hvor det faktisk var muligheter for rehabilitering. Kanskje ved å la verstingene være ett sted, la dem som hadde vilje til å gå inn i samfunnet på en annen måte få andre fengsler, differensiere fengslene på flere måter.

Så da jeg gikk av som justisminister, fikk jeg en henvendelse fra fengselsvesenets direktør Wegner om ikke jeg kunne tenke meg å søke en stilling hos ham (latter). For jeg var

veldig opptatt av dette. Men det var ingen god sak å fronte Høyre utad. Jeg ble jo internt i partiet kalt for fengselsvesenets Florence Nightingale (latter), ikke sant, og det sier jo litt om hva du ut fra en rent verdikonservativ tenkning av det enkelte menneskes rett og av det enkelte menneske, at det er unikt og må ha en mulighet, fremfor nærmest å bli betraktet som kanskje litt naiv utenfra. Dette var jo en debatt som jeg ikke hadde noen problemer med å ta. Men det var ikke noe du kunne gå på barrikadene med.

Og det tredje var nok politiet og politiets streikerett, altså den situasjonen politiet var i fordi de ikke hadde streikerett og dermed i alle lønnforhandlinger ikke hadde noe middel, ikke sant, for å fremme sine krav slik som alle vi andre har. Og jeg hadde mange diskusjoner om dette. Det var oppe flere ganger i regjeringen også om var det forsvarlig å gi politiet streikerett. Det var en diskusjon vi førte ganske sterkt internt, og som jo endte med at blant annet Landsorganisasjonen var hos justisministeren flere ganger og prøvde å si at her, her måtte man gå varsomt frem. Og det hele endte jo da med en relativt kraftig lønnsøkning for politiet, som Helen Bøsterud gjennomførte noen uker etter jeg hadde gått, fordi vi egentlig hadde beveget oss veldig, veldig langt i retning her å vise for politiet at vi hadde stor forståelse for at de ikke hadde de vanlige kampmidler som andre grupper hadde. Så det var det kanskje den tredje saken hvor jeg var veldig engasjert i. Det hadde ikke noe med lovverk å gjøre, det er derfor jeg nevner det nå. Jeg husker jo også at politiet marsjerte mot Mona Røkke. Og det var noe av det verste som hadde skjedd egentlig under den tidligere lønnskamp, at du hadde en svær politidemonstrasjon i Oslo, hvor politiet marsjerte, og det rystet jo Høyres grunnvoller. For vi har vært for lov og orden. Så det var ønske og vilje om å gjøre noe for dem, men hva? Uten at man på en måte kom på kant med fagbevegelsen.

Helge Danielsen: Men hva var din personlige innstilling til spørsmålet om streikerett? Var du skeptisk til det, eller mente du at –

Wenche Frogn Sellæg: Jeg var faktisk villig, jeg, til å gi dem streikerett. Det er min bakgrunn som lege. Det er ikke ubetydelig hvis alle legene går til streik. Og vi har hatt streikerett bestandig, og vi har alltid klart å gjennomføre denne streiken forsvarlig. Den dag det ikke lenger er forsvarlig, så har det også blitt tvungen lønnsnemnd. Jeg hadde nok vanskelig for å forstå, jeg, at ikke politiet skulle kunne ha streikerett. Og det var flere i Høyre som var på min linje der, det var det.

Helge Danielsen: Men det var altså de andre arbeidstakerorganisasjonene som satte en stopper – bremsene litt på, og opposisjonen eller?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, jeg husker veldig godt det argumentet som kanskje var mest tyngende under en streik. Hvis politiet streiker, hvem skal holde lov og orden? For tanken på å sette inn det militære, det var Menstad-slaget om igjen altså. Det var man livredd for. Hvem er det som holder lov og orden hvis politiet streiker? Og i enhver streik skulle politiet kunne være nøytral og sørge for at lov og orden ble opprettholdt også under streikeperiodene. Så det var nok det som var det tyngste argumentet imot. Det som var fagbevegelsens sterke argument, det var at politiet, fordi de ikke hadde streikerett, skulle få lønnskompensasjoner som de andre organisasjonene ikke fikk. Det var deres, og det var helt klart at hvis politiet fikk noe som de ikke hadde fått gjennom lønnsforhandlinger, så skulle hele forhandlingene tas opp igjen. Det var deres krav. Så det var –

Helge Danielsen: Men siden vi først er inne på den tiden du satt som justis- og politiminister, vi har nevnt i det materialet som du har fått tilsendt, debatten om beredskapsstyrkene. Jeg vet ikke om det er noe du har lyst til å kommentere der utover det som finnes i stortingsreferatet her? Var det reelt sett en sak som – altså var det mer en replikkveksling, eller var det en reell politisk sak som førte til at dere måtte revurdere noe dere hadde forberedt?

Wenche Frogn Sellæg: Nei, det var nok en grunnleggende politisk uenighet, kanskje mellom SV og regjeringen, på hvor langt man er nødt til å holde ting hemmelig av hensyn til landets sikkerhet, hvor SV på en måte ønsket mye, mye åpnere linje i disse spørsmålene. De var livredd for at maktapparatet holdt dette for seg selv. Så dels var det spørsmål om det, men det hele sprang jo ut av forholdet mellom beredskapstroppen og Willy Haugli som politimester i Oslo. Det var jo konfrontasjonene der som gjorde at beredskapstroppen truet med å legge ned arbeidet. Og hvor Haugli var ute og sa – det er mulig han ikke sa det offentlig, men han sa jo igjen der at da trekker vi bare inn de militære troppene, som kan gå inn og gjøre deres oppgaver. Og dermed kom hele spørsmålet om beredskapsstyrkenes rolle – skulle de være underlagt overvåkningspolitiet, skulle de være underlagt Oslo politikammer, skulle de være frittstående. Hvem styrer beredskapstroppene? Det ble da den store diskusjonen internt i politiet. Og det skremte SV, for de følte på en måte at kanskje her glapp det ut av maktens hender. Men det som gjorde det umulig å snakke så åpent om det, det var jo trusselvurderingene utenfra. Mot israelske mål i Norge. Det var jo det som var den

utenrikspolitiske sikkerhetssituasjonen, at man var redd for angrep på synagoger. De ønsket vakthold av synagoger, det landet fly hvor det kom antydninger om at her kunne det være mennesker på vei til å ville sprengte synagoger i luften, og beredskapsstyrken stilte da opp på Fornebu med full mundur, ikke sant. Og Haugli hadde jo sagt at de skulle bare gå i vanlige politiuniformer, men de stilte opp med hetter og ikke sant, og det ble et sånt skremselssynsbilde for folk. Så det var disse tingene det gikk på, men det var jo ikke egentlig noe hemmelighetskremmeri som foregikk. Det var grenser for hva man kunne si. Det var klart. Så der laget nok SV og Hanna Kvanmo en sak av noe som egentlig ikke var noen sak, og jeg sa også at jeg kan orientere om dette i et møte i komiteen, slik at det er lukket, slik at det ikke kommer ut i mediene. Men vi hadde noen alvorlige trusselvurderinger den gangen fra Overvåkningspolitiet mot Norge, og det var det ikke ønskelig å gå ut med.

Helge Danielsen: For å gå over til noe litt annet. Det er jo en ting som er interessant når det gjelder overgangen fra den første Willoch-regjeringen som er en ren høyreregjering, til trepartiregjeringen i 1983. Da har man opprettelsen av Bistandsdepartementet som skjer på initiativ fra eller i alle fall for å imøtekomme Kristelig Folkeparti. Det går jo fram av materialet her at du i hvert fall i noen sammenhenger har vært opptatt av den typen politiske spørsmål. Så jeg lurte på om du kunne si noe om hvordan det feltet ble ivaretatt, og i hvilken grad det var noe som man la mye vekt på før opprettelsen av et eget bistandsdepartement.

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror man la akkurat like mye vekt på det både før og etter opprettelsen av Bistandsdepartementet. Jeg tror den hadde to formål. Det fikk regjeringsskabelen til å gå opp, fire og tre til de partiene, og da fikk også Kristelig Folkeparti et markeringsdepartement på den saken som var aller viktigst for dem. Der kunne de markere sin politikk, hvor de jo gikk lenger enn noen andre partier. Så for dem var det et godt sted å markere seg. Men diskusjonene om bistandspolitikken, den endret ikke karakter innad i regjeringen eller i stortingsgruppene. Det var et spørsmål om hvor mange kroner, der som så mange andre saker, hvor mye penger skulle de ha til bistandsarbeid. Og naturligvis en del som av og til kom til regjeringen om hva man skulle satse på og hva slags type man skulle gi. Skulle man stille krav til landene for å få disse bistandsmidler og sånt noe. Men jeg kan ikke huske at det var noen stor forskjell, annet enn presset på å bruke mer penger. Det var vel kanskje det eneste som skjedde.

Helge Danielsen: Du nevner hvilke krav skal man stille til mottakerlandene, og hvem skal man ha som samarbeidspartner. På begge de to områdene der har det jo vært en del omstridte spørsmål, og det har vel kanskje blitt ført en politikk ganske lenge som man i ettertid har rettet kritikk mot. Var det noe som den første Willoch-regjeringen prøvde, altså var det stor forskjell i den første Willoch-regjeringens politikk på de områdene sammenlignet med Nordli og Brundtland før? Eller var det en kontinuitet på det feltet?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror det var en kontinuitet. Det lå jo da under Utenriksdepartementet, med Sverre Stray, og det var ikke veldig mange av disse sakene som kom opp på regjeringnivå den gang. Og da jeg kom inn i regjeringen, var det allerede gått to år hvor vi hadde hatt et eget bistandsdepartement. Så hvilke diskusjoner de må ha hatt i de årene, vet jeg rett og slett ikke.

Helge Danielsen: Nei.

Wenche Frogn Sellæg: Men jeg husker fra det siste året i Willoch-regjeringen, da var det mange diskusjoner om forvaltningen av de ressursene de fikk. Det var jo det stadige argumentet at mer penger når man – pengene overfor enkelte prosjekter sitter så løst som de gjorde, og det sa jo faktisk NORADs folk selv at i det og det landet sitter pengene løst nok allerede. Det var jo slik at hvorfor da bevilge enda mer, før man vet hva det blir brukt til. Og det var jo veldig sterkt fra Willochs side, så det var nok mange diskusjoner mellom ham og Brusletten som var ganske sterke på det plan. Og om de hadde holdt på i tre år, skal jeg ikke si, men de var ganske sterke i min tid da. Men det gikk mer på omfanget av nye midler som skulle inn i feltet.

Helge Danielsen: Men for å vende tilbake igjen til noe av det vi snakket om ganske tidlig, og som dreide seg om samarbeidet mellom de tre borgerlige partiene og etter hvert dannelsen av en trepartiregjering. Du nevnte at Willoch presenterte en liste for de to andre partilederne, og de godtok alt sammen. Men jeg går ut fra at de fikk noe for å godta det også, og dette var kanskje et av de feltene der KrF fikk en del, eller?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, det vil sannsynligvis gå frem av regjeringserklæringen som ble lagt frem den gangen, skulle jeg tro. Men de ønsket seg inn, de var i en annen forhandlingssituasjon i 1983 enn de var i 1981, for da var man enig om å danne noe sammen.

I 1983 var de på vei inn i noe som var etablert, og da var det så viktig for dem å komme inn at de strakte seg veldig, veldig langt, tror jeg, for at det ikke skulle komme snubletråder. Så jeg kan ikke, bortsett fra den diskusjonen om utenriksminister som Willoch har beskrevet i sine memoarer, hvor Kristelig Folkeparti ønsket Kåre Kristiansen inn, ikke sant. Bortsett fra noen sånne ting så fikk vel Kristelig Folkeparti de departementene de ønsket seg. Og det var jo egentlig påfallende at ingen av dem ønsket seg Finansdepartementet. Det skulle man jo tro, for Willoch ble jo sittende veldig sterkt igjen med både Finansdepartementet og statsministerposten og mange av de tunge departementene. Så jeg kan ikke skjønne annet enn at ettertiden må egentlig se at han fikk det som han ville. Kommunaldepartementet kunne jo vært et naturlig departement, men det ga han ikke fra seg. Så stort sett.

Helge Danielsen: Så de forhandlingene som du selv var med på i 1989, de var av noe annet kaliber da?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg var jo ikke med på forhandlingene i 1983 –

Helge Danielsen: Nei.

Wenche Frogn Sellæg: Men de i 1989 var av en helt annen karakter, for der var det egentlig uventet at de skulle klare – det var ingen som trodde at partiene da skulle klare å samles. Det var jo EF-spørsmålet, ikke minst, som stod hele tiden som en stengsel. Og det at hele medie verden rundt deg forventer at du skal lide nederlag, det gjør noe i seg selv, at dette skal vi vise at vi klarer. Så det ble viktigere for oss å vise at vi kunne bli enige enn egentlig på en måte å posisjonere oss veldig sterkt i forhold til hverandre. Så veldig mange av de forhandlingene slik Syse gjennomførte dem – vi tok jo alt som vi var enig om først, ikke sant. Og så var det da noen saker etter hvert som kanskje var kontroversielle, men egentlig var det ganske uproblematisk. Men det var kanskje en lite langsiktig løsning, for den regjeringen fikk jo relativt raskt en del problemer med saker som ikke var godt nok gjennomdrøftet, og kanskje det vanskeligste var at det hadde ikke skikkelig grunnlag heller i stortingsgruppene i de andre partiene. Kanskje var det en stor feil at Anne Enger Lahnstein som vel var partileder da, ikke gikk inn i regjeringen. Det var kanskje en av de feilene man gjorde, som man kan se i ettertid. Så.

Tore Grønlie: Skal vi se litt på sosialsektoren –

Helge Danielsen: Ja.

Tore Grønlie: Kanskje. Det er jo der du faglig sett har vært mest hjemme før du gikk inn i statsrådsposisjoner. Siden du ble spurt i stad om et felt du var tidlig ute på i innvandringspolitikken, så er jo også dette et felt hvor jeg synes du markerer noe som for meg ser tidlig ut, nemlig at du relativt tidlig sier noe sånt som at vi kan ikke bevilge oss ut av krisen i sykehusvesenet. At vi ikke greier å skaffe penger nok til det under nesten enhver omstendighet. Jeg leser det ut av det du sier her. Er det riktig som jeg synes å mene, at du er tidlig ute med å realisere det. I dag er det på en måte slik at alle vel er klar over at uansett hvor mange penger man bevilger her, så vil problemene likevel være større.

Wenche Frogn Sellæg: Jeg tror at på mange måter også under Heløes tid var det helt klart for regjeringen at man ikke kan bevilge seg ut av problemene i helsesektoren. Det som for meg var viktig den tiden jeg satt, var jo at alle kan ikke få alt. Vi kan ikke svare på alle de krav som kom fra befolkningen, og det offentlige helsevesen må konsentrere seg om det som er viktigst. Og derfor ble ventelistegarantien iverksatt. Vi visste ikke hvem som ventet, vi visste ikke hvor lenge de hadde ventet. Det fantes ingen statlig oversikt over ventelistene i landet i det hele tatt. Og ingen kriterier for hvordan slike ventelister skulle føres, til tross for at vi vel hadde hatt to Lønning-utvalg, som hadde gitt oss prioriteringskriterier. Så tanken min var jo at først må vi nå finne ut hvem er alle menneskene som venter, hva er det de venter på. Og så må vi lage en prioriteringsrekkefølge, hvem skal få behandling først, og så må man overlate dem som på en måte stod nederst på prioriteringslisten, til privat virksomhet, som de kunne ta seg av. Det var tanken som lå bak, at det offentlige kunne avlastes for en rekke oppgaver som andre kunne gjøre like bra. Også innen sykehusvesenet. Så –

Tore Grønlie: Jeg ser her at du refererer materialet i Stortinget til prioritering etter Lønning-utvalget som det het. Vi har vel fra sidelinjen en slags følelse av at politikere generelt har veket litt tilbake for å gjøre det der. Hvor langt synes du dere kom med hensyn til å – altså en ting er ventelisten, vi vet jo ventelisten og ventelistegaranti og disse tingene. Hvor langt kom man i retning av at det vitterlig skulle skje en prioritering?

Wenche Frogn Sellæg: Jo, jeg synes vi kom et langt stykke vei, for vi var jo helt klare på hvilke grupper som på en måte skulle få behandling først. Det som vi ikke var like klar over,

var jo hvor raskt helsevesenet reagerte på dette, slik at det nesten like raskt som at enkelte rykket opp på prioriteringslisten, så var det grupper som vi ikke hadde hatt oversikt over, som falt ut. Men en sånn enkel ting at prioriterer du hofter fordi hofteoperasjoner hadde en kjempelang venteliste, så dukket det plutselig opp en gruppe med knær som var helt utenfor. Altså, det er bare en sånn synliggjøring av et problem. Det er ikke så enkelt på en måte, når du går så konkret til verks som vi gjorde når det gjaldt den ventelistegarantien. Vi nevnte jo sykdommer som skulle få behandling, og som eventuelt kunne få behandling i et annet fylke hvis de ikke fikk det i sitt eget. Vi kom jo ikke så langt at vi våget å si at de skulle få behandling i utlandet. Det kom jo mye senere. Men det var ganske enkelt: De som trenger det mest, skal få behandling først.

Tore Grønlie: Men er det et riktig inntrykk at det er en type politikk som man senere ikke har maktet å følge opp? Altså, for å si det litt enkelt da, lever Lønning-utvalgets prioriteringer i norsk sykehusvesen i dag?

Wenche Frogn Sellæg: Nei, jeg tror ikke det gjør det. Jeg tror ikke det. Og det er kanskje ikke så mye politikk som – leger og sykehusvesenet generelt er, ikke sant, vi som leger – jeg er ikke politiker, jeg er lege, vi gjør det som vi synes er viktigst. Og det gjør vi nå. Er du hjertespesialist, så er det veldig viktig å operere hjerter, og da bryr du deg ikke om du opererer så mye hjerter at en som driver med geriatri og arbeider med de gamle, kanskje ikke får midler til å drive med sitt fag. Altså, veldig mye innen sykehusvesenet kjøres videre på faglige premisser, uavhengig av hva politikerne gjør. Ventelistegarantien var jo en måte å prøve å bryte inn i dette og si hva vi som politikere syntes var viktig. Men igjen kom jo dette som har noe med mediene å gjøre, at når du da har sagt at vi har råd til å gjøre så mange operasjoner av en type, så finner naturligvis pressen frem til en som er nummer fem – skal du gjøre tretti operasjoner, så finner de frem til en som er nummer trettifem, som ikke får det tilbudet. Og så får du denne enkeltsaken. En person skal dø fordi det ikke er penger til det. Så plutselig drives helsepolitikken ut fra enkeltsituasjoner, som da preger en hel politisk utvikling. Så det er forferdelig vanskelig. Men jeg tror vi ble hjulpet av at private overtok en del av de tingene som sykehusene – de ble frigjort for en del oppgaver, sykehusene, på den tiden fordi mange private fikk lov til å ta unna en del – og det har de jo fått i større grad.

Tore Grønlie: Men mener du da at de har tatt unna en del av de tingene som det offentlige ikke trenger å ta unna, eller?

Wenche Frogn Sellæg: Ja, det tror jeg. Det har de gjort. Det synes jeg nok. De har tatt unna en del mindre saker. Det har de nok gjort. På den annen side, når de gjør det med offentlige penger, så forstyrrer også det prioriteringen, ikke sant. Igjen, jeg satt der i ett år. Jeg kunne starte en utvikling. Men det viktigste for meg var dokumentasjonen av hvem er det som venter, og hvilke behov har de. Og er det underkapasitet på noen områder og overkapasitet på noen andre områder, så må vi gjøre noe med. Det var uhyrlig dårlig dokumentasjon i Helse- og sosialdepartementet.

Tore Grønlie: Nå kom jo denne diskusjonen omkring sykehusvesenet i alle fall i den senere tid eller i de senere år etter hvert til å dreie seg ganske mye om organisering og eierskap. Jeg har lett litt i dette materialet for å se på synspunkter knyttet til dette i din tid. Og jeg har jo da funnet en del om dette, men det jeg finner knyttet til dette, hører hjemme faktisk så tidlig som i 1984 eller etter din miljøvernministertid og før du selv blir sosialminister. Og da finnes det litt omkring dette hvor du er intervjuet og sier en del omkring eierskap og hva eierskap betyr. Jeg vet ikke om du kan reflektere noe over dette spørsmålet, som man jo relativt tidlig begynner å snakke om, men som det jo ikke blir noe store endringer i før langt opp mot vår egen tid.

Wenche Frogn Sellæg: Det var jo to ting vi tok fatt i. Det ene var ledelse. Statssekretæren min, Andersland, satte jo ned dette Andersland-utvalget som så på ledelsen i helsevesenet. For vi følte vel at skulle du få endret noe der, så var profesjonen en ting, men måten sykehusene ble ledet på, den var vi jo i tvil om var best mulig. Men da fikk vi jo et innspill fra næringslivet. For jeg hadde ikke vært mange dager i statsrådstolen før den gruppen fra næringslivet som hadde gitt Tove Strand Gerhardsen råd, ringte meg og stilte sine krefter til disposisjon. Det var Jan Langangen og hva var det han het, en NSB-mann, Rime – husker ikke hva han heter –

Tore Grønlie: Ja.

Wenche Frogn Sellæg: Det er godt det er flere som ikke husker navnet fullt ut. Nå må jeg for referatet finne ut hva han het. Han var jo NSB-direktør blant annet, og det var jo altså flere profilerte –

Grete Brochmann: Rimberg?

Wenche Frogn Sellæg: Rimberg, Kjeld Rimberg het han ja. Akkurat. Det var Jan Langangen, og det var jo flere av dem. De var en fire–fem stykker som hadde gitt Tove Strand Gerhardsen – vært en rådgivningsgruppe for henne, og som også tilbød seg å være det for oss, og flere av dem kom jo med i dette Andersland-utvalget. Og det var å se på ledelse, ledelse i sykehus og sykehustenkning mer etter næringslivets prinsipper. Det var jo det deres utvalg på en måte gikk inn for da. Den utvalgsinnstillingen ble ikke fulgt opp på noen måter, tror jeg, etter at regjeringen gikk av. Men ellers så – det andre var private, å la private komme som et tillegg til det offentlige. Det var aldri noen diskusjon om at ikke det offentlige skulle ha hele det tunge ansvaret også for sykehusvesenet. Vi var ikke i nærheten av tanken av et foretak, at på en måte politikerne skulle skyve helsevesenet som et av de største og mest betydningsfulle offentlige sektorer så langt vekk fra seg at de ledes av uavhengige styrer, ikke sant. Det var ikke i nærheten av en slik tankegang i 1990. Det var snakk om private supplement, og at det offentlige skulle stå som eier. Og det var problemer med fylkesgrenser og fylkeskommuner og sånn, men det hadde ikke vært umulig å løse. Så –

Tore Grønlie: Jeg ser fra 1984 at du uttaler deg til fordel for at staten kanskje kan overta regionssykehusene, altså et slags skille da mellom det ordinære, altså det sykehusvesenet som kunne forbli på fylkeskommunal hånd, og en statlig overtakelse av regionssykehusene. Altså, hvor, skal vi si, allment som diskusjonsgods var det?

Wenche Frogn Sellæg: Jo, det var et sterkt synspunkt, et veldig sterkt synspunkt i Høyre, som ble ført videre av Anne Lise Høegh etter min – som hun hadde fremført veldig ofte i Stortinget også. Det var et sterkt ønske om at de skulle drive statlig. Så det var et høyrestandpunkt som hadde vart lenge, men hvor Tove Strand Gerhardsen da følte at de kunne ikke gå så langt. For meg var dette et spørsmål om faglighet, fordi regionssykehusene skulle være et tredje nivå. De skulle ligge på et høyere faglig nivå enn de andre sykehusene, og de burde da også være statlige slik at staten kunne fordele arbeidsoppgaver mellom regionssykehusene. Men det var ikke noe nytt standpunkt i Høyre.

Tore Grønlie: Du mener at Høyre hadde hatt det standpunktet –

Wenche Frogn Sellæg: Veldig lenge.

Tore Grønlie: Lenge?

Wenche Frogn Sellæg: Ja. For det hadde Anne Lise Høegh og Tove Strand Gerhardsen diskutert veldig lenge.

Tore Grønlie: Hvorfor blir det ikke noe av det? Du mener det er Arbeiderpartiet som ikke er interessert i det?

Wenche Frogn Sellæg: Nei, ja, den gangen var det nok slik at da ville ikke de. Enhver regjering som har vært i tvil om fylkeskommunens berettigelse, får problemer med sine egne fylkesordførere, for de er veldig sterke talerør ofte i partiene. De sitter veldig sentralt i politikken, og da blir det problematisk. Så jeg tror det er noe av det samme der. Dette var en kamp de ikke ville ta, selv om de nok langt på vei var enige om det. Så kommer sånne praktiske problemer at regionssykehus er også lokalsykehus, og hvordan skal du dele dette her. Så strander det på slike ting da – som er reelle nok. Men så kom hele denne foretaksreformen, og da var jo den diskusjonen borte.

Tore Grønlie: Men sett litt fra utsiden så virker det ganske rart at den foretaksreformen kan bli gjennomført så raskt, så kort tid etter at ingen har vært interessert i en statsovertakelse. Eller tanken om en foretakisering av denne sektoren, den er vel i det hele tatt ikke fremme, sånn sett, før umiddelbart før. Hva er det som gjør at det plutselig blir mulig med noe sånt ved inngangen til den nye årtusen, når det ikke var mulig å diskutere dette egentlig engang, ti år før?

Wenche Frogn Sellæg: Nei, det hadde aldri blitt gjennomført hvis det ikke var en arbeiderpartiregjering, og det var Tore Tønne. Og jeg tror det er en forlengelse av dette spørsmålet om ledelse i sykehusene, fordi det var veldig mange som trodde og mente, og mener den dag i dag, at sykehus kan drives som enhver annen bedrift. Det var jo sterke signaler fra næringslivet hele tiden at sykehusene er ikke noe annet enn en bedrift. En kunnskapsbedrift riktignok, men den må kunne drives etter næringslivets prinsipper. Dette var jo terpet overfor Tove Strand Gerhardsen. Det var terpet overfor meg. Og det var sterke krefter som mente det, at sykehusene var ineffektive og dårlig ledet og alt dette her. Og så kommer da en mann som Tore Tønne, som kommer nettopp fra et miljø med kraftig

ledelseserfaring og kjenner dette, og så klarer han å overbevise Arbeiderpartiet om at dette er veien å gå, men gjennom et statlig foretak. Dette er ikke privatisering, det er et statsforetak.

Og så går det igjennom i et tempo som man skulle tro ikke var mulig. Jeg hadde satt i gang et stykkprisforsøk som skulle gå i to år før vi skulle se om vi skulle innføre stykkpris. Altså, der har vi Høyre, skritt for skritt, forsiktig, ikke sant. Og etter forsøksperioden så ble det jo faktisk forkastet, i 1994, tror jeg, man ville ikke ha det systemet. Men altså Tønne, han var så sterk og stod så hardt på, og han fikk jo voldsomt med støtte av Høyre og Fremskrittspartiet naturligvis. Lavmælt, men helt sikkert så ikke dette skulle ødelegges. Og så, etter at det er vedtatt, må du begynne å planlegge hvordan dette skal gjennomføres. Og jeg vet ikke om noen annen sak av den dimensjonen som har gått igjennom et regjeringsapparat og et storting så fort. Men den må på en måte ha vært overmoden, fordi det hadde festet seg inntrykk av at sykehusene er dårlig ledet, og da gir de for dårlig tilbud og bruker for mye penger uten å levere resultater.

Tore Grønlie: Men det du vel nesten kalte litt sånn næringslivsinitiativ eller altså personer fra næringslivet, det blir jo satt i verk en god del steder ved at såkalte profesjonelle styrer som man jo yndet å kalle det –

Wenche Frogn Sellæg: Jada.

Tore Grønlie: – i den fasen, at folk med den typen erfaring kom inn i rekke sykehusstyrer, kanskje særlig i og omkring hovedstaden.

Wenche Frogn Sellæg: Jada.

Tore Grønlie: Og det er vel Rimberg, og det er Karl Glad, og det er så vidt jeg husker –

Wenche Frogn Sellæg: Til og med Trygve Hegnar var jo inne i dette styret.

Tore Grønlie: Og et antall andre. Men på det tidspunktet, nå spør jeg, så har jeg en følelse av at det ikke var noen stor suksess, og de ble jo ikke langvarig inne i styrene noen av disse, så vidt jeg husker. Men er det da noen sammenheng mellom det og den senere utvikling?

Wenche Frogn Sellæg: Nei. Jeg tror man registrerte at de ikke var vellykket, og at det ikke var nok å sette profesjonelle næringslivsfolk inn i styrer for offentlige sykehus. Så jeg tror man på en måte måtte finne andre løsninger. Og da kom jo – hvilken argumentasjon Tønne har brukt i Arbeiderpartiet, vet jeg ikke, men det kom jo like overraskende på Høyre og Fremskrittspartiet, for man kunne ikke ha nevnt det engang mens jeg satt i noen ansvarlig posisjon, uten at Arbeiderpartiet ville gått ut og dømt det nord og ned. Og man ser jo Arbeiderpartiet nå, med signalene om å få politikere inn i styrene igjen, nå er man i ferd med å snu, ikke sant. Og grunnen til det er vel at et foretaksstyre og et næringslivsstyre har ansvar for bedriften sin, men et sykehus er på en måte en del av et regionalt miljø, med arbeidsplasser, med trygghet, med bosettingsmønster. Altså et styre som bare har ansvar for at bedriften skal gå bra, har ikke dette allmenne politiske ansvaret for hele området, hele distriktet. Det har ikke et generelt politisk ansvar, og det tror jeg mange har opplevd som problematisk. Det har med sykehusnedleggelse å gjøre, det har med ganske mye å gjøre når det gjelder lokalpolitikk og regionalpolitikk.

Tore Grønlie: Hvis vi går tilbake til din tid og til dette Andersland-utvalget, så foreslo vel så vidt jeg husker Andersland-utvalget at man skulle drive forsøk med aksjeselskap.

Wenche Frogn Sellæg: Ja, riktig.

Tore Grønlie: Og det var jo på det tidspunktet egentlig å gå ganske langt i retning av et sånt, skal vi si, næringslivets effektivitetsstandpunkt. Jeg husker dette veldig godt fordi jeg var til stede – vi arrangerte et seminar hvor Andersland skulle presentere dette forslaget, den gangen. Det forsvant veldig fort. Hvorfor forsvant det? Var du enig med ham og dette utvalget?

Wenche Frogn Sellæg: Det som hele tiden var min innstilling, var at før vi gjennomfører reformer som kan ha så dyptgripende betydning, så må det forsøkes ut. Så jeg var ikke uenig i at vi kunne prøve ut aksjeselskapsreformen i en liten skala. Det var jeg ikke uenig i. Og det var jo akkurat det samme også, vi la vel frem et forslag i Stortinget, Kaci Kullmann Five, Thea Knutsen og jeg, som gikk på dette å la primærhelsetjenesten få en pengesum og kjøpe tjenester for pasientene sine, både regionalt og lokalt. Og det ønsket vi jo også å prøve ut. Det var jo en slags Thatcher-reform da. Men vi ønsket å prøve det ut i en liten skala, akkurat som med stykkprisforsøket. Er dette veien å gå? Og så ville vi vinne erfaringer med det. Og grunnen til at vi ikke kom noe lenger i den tiden der, det var jo at det var veldig stor skepsis,

både i Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, mot dette. Veldig stor skepsis. De var jo imot at helsevesenet i det hele tatt skulle ut av offentlige hender, enten det var aksjeselskap eller noen annen form. Så det var en bremse. Men jeg tror ingen i Høyre tenkte høyt i alle fall om å gå så langt som til et statlig foretak.

Tore Grønlie: Nå ligger jo dette langt utenfor din tid, men det er mye som tyder på, i alle fall peker undersøkelser i den retning, at sykehusene aldri har vært så detaljstyrt fra departementet som etter at de ble foretak. Jeg vet ikke om du har en interesse av å ha et synspunkt på det? Det er faktisk ganske mange som antyder at det er tilfellet.

Wenche Frogn Sellæg: Da må de se etter de helt store linjer, for oss som arbeider på grunnplanet, så føles det ikke slik.

Tore Grønlie: Nei.

Wenche Frogn Sellæg: Det gjør ikke det. Vi opplever at her har næringslivet gjort sitt inntog i alt fra språkbruken til måten å drive sykehus på. Og i dag leverer vi. Man kommer til oss og spør ikke hvor mange pasienter har du arbeidet med i dag, har du helbredet noe i dag? Men de spør hva har du levert?

Tore Grønlie: Kanskje produsert.

Wenche Frogn Sellæg: Tjenesteyter. Bruker. Det er mange ting som er endret.

Tore Grønlie: Skal vi kommentere litt kosten på sykehus, siden det står her? (latter) Ikke fordi vi tror det er en stor sak, men kanskje fordi den sier noe om, skal vi si, politikk og medier.

Wenche Frogn Sellæg: Ja. Den sier igjen noe om mediene og hvor vanskelig det kan være, tror jeg, å være politiker på en måte. For mediene ikke er helt etterrettelige, vil jeg si. Du blir ringt opp klokken halv elleve på ditt kontor en kveld av en vikar i Aftenposten, tror jeg det var, og som sier: ”Jeg ser dere skal vurdere alle egenandelene, skal dere også vurdere spørsmålet om matpenger på sykehus?” Det er jo klart at det var ikke det det var snakk om, det var snakk om egenbetaling når du lå på sykehuset. Og forslaget var ikke vårt. Det var jo Sandman-utvalget, Arbeiderpartiets statsråd i Sandman-utvalget, som hadde lagt frem en

rekke mulige forslag til ny betaling når det gjelder egenandeler. Dette å betale for deg når du lå på sykehus, slik man da gjorde allerede i Sverige, og slik du på en måte også delvis ble trukket i pensjon når du lå på sykehjem på korttids-, altså det var jo innført på disse områdene. Det var også en del av de tingene vi skulle vurdere. Så jeg svarte, jeg burde vært våken nok til å skjønne at jeg burde svart annerledes. Men jeg sa: ”Ja, dette er ett av de tiltak vi skal vurdere.” Og da har jo journalisten sitt på det tørre når de dagen etter skriver at regjeringen vil vurdere. Men resten av historien kom jo ikke på trykk, ikke sant. Det står ikke der, eller i så fall står det med små skrift, at som et ledd i gjennomgangen av Sandman-utvalgets innstilling og alle de forslag han har til å endre på egenbetalingsordningen, så vil også dette bli vurdert av regjeringen. Og, nei, jeg våknet som sagt av en telefon før første Dagsnytt klokken seks og måtte ut på gangen, og der står altså over hele forsiden: ”Matpenger på sykehus, sier sosialminister Sellæg.”

Og så var det i gang. Det var ikke mulig, jeg sa ofte at det er som å hoppe og aldri få lande igjen. Der var du på en måte kastet ut fra hoppet, og du kom aldri ned altså. Og så kom det kanskje litt uheldige uttalelser i etterkant, du skulle prøve å ro dette i land igjen. Men det var aldri et forslag. Jeg har aldri fremmet det i det hele tatt, men du ser det den dag i dag i materialet her at dette var noe av det jeg og regjeringen Willoch ville fremme. Vi ville ha vurdert det sammen med alle de andre tingene. Men det tok fullstendig av. Og jeg sier at jeg synes ikke pressen er helt etterrettelig når den på en måte skriver at det er et utspill fra en statsråd. For det er svar på et spørsmål fra en journalist, som er mye mer omfattende enn akkurat det ene. Men i ettertid er det for sent. Da må du bare prøve å forklare deg vekk fra det.

Grete Brochmann: Si lite grann på tampen kanskje av dette temaområdet om eldreomsorg, for det er noe som identifiseres helt opplagt med deg og din periode, også av profesjonelle grunner naturlig nok. Hvordan vil du per i dag – når du ser tilbake på det du tenkte da du var sosialminister og nå, hvordan har eldreomsorgen utviklet seg? Hvordan er det eventuelt samsvar? Eller er det også på det området snakk om at det har gått veldig mye lenger enn det du ønsket opprinnelig når det gjelder egeninnsats?

Wenche Frogn Sellæg: Du vet, vi laget et eldrepolitisk program i Høyre på midten av 1980-tallet, tror jeg det var, og jeg ledet vel det programmet. Da var det nesten færlig å si at pårørende måtte ta ansvar for sine eldre. Men for Høyre var jo dette et ledd i at du gir enkeltmennesket frihet og ansvar, og at det også innebar et tradisjonelt ansvar for dine foreldre som har gitt deg oppdragelse og alt dette, men at det offentlige her måtte komme inn

med sitt hjelpeapparat. Men du kunne nesten ikke nevne det, for da var det at det offentlige løp fra sine forpliktelser. Vi så jo veldig tydelig at det var umulig for det offentlige å dekke alle hjelpetiltak for de eldre. Så det var på den ene side å få inn både en oppgradering og kanskje økonomiske støtteordninger som gjorde det mulig for eldre å bo lenger hjemme og få mer hjelp også fra sine nærmeste. Det var viktig for oss å få sagt det på en måte uten at det utløste politisk rabalder. Og det andre som var veldig viktig, var at eldre selv også skulle ha en rett til å velge hvordan disse hjelpetiltakene skulle være. Ville de få hjelp hjemme, ville de ha en institusjonsplass, ville de ha noe av det differensierte tilbudet vi har i dag. Det var på en måte den andre tingen når det gjaldt eldrepolitikken.

Men som alltid for Høyre lå det jo en økonomisk tanke bak her. Hvor mye har vi råd til å gjøre? Vi syntes det var veldig galt på en måte at eldreomsorg skulle bli en rent offentlig oppgave. Det var veldig viktig for oss at også det private kom inn her og kunne komme med tilbud. Men at det ender opp nærmest med å sette bestemor på anbud, som jo var et slagord kan du si i valgkampen, og sette eldreomsorgen som sådan, institusjonstjenesten, hjelpeapparatet ut på en slags anbudsrunde, det var meget fjernt. Men vi syntes det var riktig at eldre kunne betale for å få hjelp. Det syntes vi var riktig, og da syntes vi at vår oppgave var å sørge for at det ble utdannet nok hjemmehjelpere, hjelpearbeidere, slik at eldre kunne – noen kunne kjøpe seg den hjelpen de trengte. For Høyre var det et akseptabelt standpunkt. Men da kommer du inn på en slags ideologisk klassepolitikk. Noen har råd til å kjøpe seg de tjenestene de trenger, mens andre må nøye seg med det offentlige. Men hva gjør man når det var umulig å bruke så mye penger at alle kunne få den hjelpen de trengte gjennom det offentlige? Da må noen få lov til å bruke pengene sine på helse og på omsorg av sine gamle, og da må det være et privat tilbud som kan gi dette. Det var nok tanken den gang bak dette. I dag er det ikke kontroversielt i det hele tatt, føler jeg, ikke den biten av det. Men når hele institusjonene skal ut på anbud, så er det klart at da kommer ting som kommersialisering, profitt, skal de nå tjene på de gamle, og da kommer hele den argumentasjonen inn igjen. Så –

Tore Grønlie: Ja.

Helge Danielsen: Da har vi vært innoen veldig mange emner, og det er store overgripende temaer og mer konkrete enkeltsaker. Er det ting som du ønsker å ta opp før vi eventuelt avslutter intervjuet? Ting som du føler at vi ikke har vært flinke nok til å spørre om?

Wenche Frogn Sellæg: Jeg er i grunnen glad for at så mye har gått på de mer overordnede spørsmål enn disse konkrete sakene som du kunne si var mine saker. For når jeg har vært nestleder – eller vært i Høyres arbeidsutvalg over en så lang periode, så er det på en måte den generelle politikken som har opptatt meg mest. Og periodene har vært veldig korte i disse departementene. Du har ikke hatt muligheter til å reformere sosialpolitikken eller innvandringspolitikken eller miljøpolitikken på så kort tid. Du kan sette i gang ting som blir fulgt opp av andre, men for meg er heller ikke den delen av dette intervjuet så interessant kan du si, som å ha fått anledning til å gi uttrykk for mer de langsiktige linjer – hva startet vi nå, hvordan det har gått videre. Og der er det kanskje en eneste ting som jeg har tenkt litt på, og det er jo at det har alltid vært viktig for Høyre å vise tillit til enkeltmennesket. Tro på det private initiativ. Tro på at du har mulighet til å ta ansvar. Og du skal få lov til å ta dette ansvaret. Og jeg mener selv en ting som skattelette er jo – istedenfor at staten tar penger inn og fordeler ut – at skal du sitte igjen med mer slik at du kan bestemme hva du vil bruke pengene til. Altså, det er på en masse områder hvor dette har vært ledende for Høyres politikk.

Men av og til spør jeg meg i dag om det som jeg kanskje i dag opplever som en uttalt egoisme. Jeg synes vi er blitt utrolig opptatt av hva jeg får, enten det er fra det offentlige, når politikken kommer så, jeg synes mennesker generelt, ungdom, voksne. Jeg har på en måte følelse av at det beste for meg er blitt viktigere enn fellesskapets interesser. Og der synes jeg samfunnet har endret seg. Jeg synes fellesskapsinteressene er blitt litt mindre vesentlige. At jeg får dekket det som jeg er opptatt av, er blitt veldig vesentlig for alle grupper. Og av og til tenker jeg på en måte at kanskje har også Høyres sterke tro på at det er riktig å gi det enkelte menneske ansvar, også på dette området gått for langt. Jeg kan ikke si at det er Høyres skyld at vi har kommet så langt. Men det som egentlig var en gyllen tanke, at du innen visse grenser skulle få bestemme over ditt liv, over dine ressurser, over hva du ville gjøre, på en måte har utviklet seg til en allmenn egoisme, som en samfunnsutvikling som noen av oss som har vært med lenge, føler oss litt fremmed overfor. Jeg synes det er veldig få tungtveiende politiske saker som går på fellesskapets interesser. Det er å oppfylle enkeltgruppers behov. Og det synes jeg er en veldig alvorlig utvikling. Og der kan jeg iblant se at også deler av Høyres politikk, som aldri var tenkt slik, også kan ha blitt brukt i denne sammenheng.

Helge Danielsen: Ja, men når det er sagt, tror jeg at vi kan avslutte for i dag. Og jeg vil da gjerne si tusen takk for at du har tatt deg tid til å komme hit og stille til intervju. Takk skal du ha.

Wenche Frogn Sellæg: Takk dere også, som ga meg sjansen!